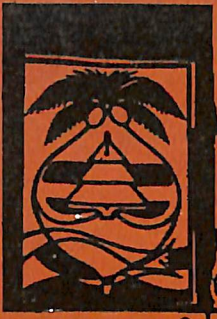

16952

ಮದನ್ವಿಠ್ಯಾಸಂಘ
ಕುಳುಸೆರೆ-೦೪

ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್,

ಡಾ. ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ

157(K)
PRA

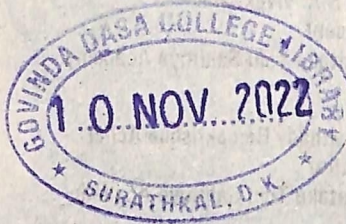
ಕರ್ನಾಟಕ
ಕುಳು
ಸಾಹಿತ್ಯ
ಅಕಾಡೆಮಿ

D6252

ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್

ಡಾ. ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಮಂಗಳೂರು ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆ ಕಟ್ಟಡ

ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್, ಮಂಗಳೂರು - 575003

52280

MANDĀRA KĒSHAVA BATTRU (Life and Works of Mandara Keshava Bhat)
Written by Dr. M. Prabhakara Joshi, Lecturer, Besant Pre-University College, Mangalore - 3.
Published by Karnataka Tulu Sahithya Academy, Corporation Building, Lalbaug, Mangalore - 3

TULU SAHITHYA ACADEMY

D6252

K8B7 (K)

PRA

Price : Rs. 12

Pages : 44 + 10

First Impression : 1998

Chief Editor : Prof. B.A. Viveka Rai
President
Karnataka Tulu Sahithya Academy

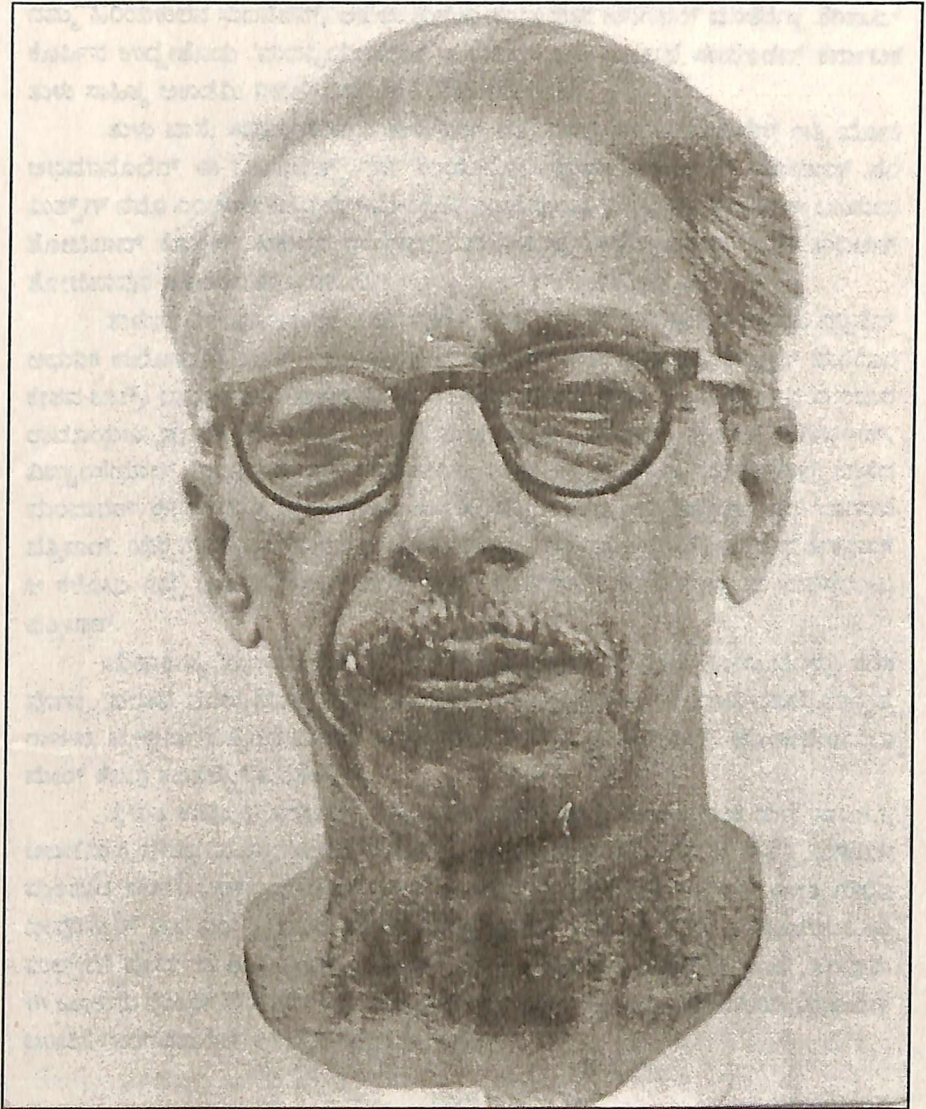
Publishesher : Dr. Palthady Ramakrishna Achar
Registrar
Karnataka Tulu Sahithya Academy

Copy Right : Academy

Printed at : Durga Art Print, Mangalore - 575003

D.T.P : Aakrithi Computers, 4th Maidan Cross Road, Mangalore - 575001

ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್

ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ ಪಾತೆರೊ

ತುಳುನಾಡ್, ತುಳು ಬಾಸೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಉಂದೆತ ಬುಳೆಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ಎಡ್ಡೆನ ಬೇಲೆ ಬೆಂದಿನ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯಕುಲೆನ ಸಾದನೆಲೆನ್, ಅಕುಲು ತುಳುಕು ಸಂದಾಯಿನ ಕಾನಿಗಲೆನ್ ಮಾತೆರಗ್ಲಾ ತೆರಿಪಾದ್ ಕೊರ್ಪಿನ ಉದ್ದೇಶೊಡು 'ಮದಪ್ಪಿಯೆರಾವಂದಿ ತುಳುವೆರ್' ಪನ್ನಿ ಬೂಕುಲೆ ಸರಮಾಲೆನ್ ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ನಿಕುಲೆ ಮಟ್ಟಿಲ್‌ಗ್ ಪಾಡೊಂದುಂಡು.

ತುಳು ಬಾಸೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತುಳುನಾಡ್ ನೆತ್ತ ಮಿತ್ತ್ ಈ ಹಿರಿಯಕುಲೆಗ್ ಇತ್ತಿ ಮೋಕೆ ಅಭಿಮಾನೊಲೆನ್ ಈ ಬೂಕುಲೆಡ್ ನಮ ತೆರಿಯೊನೊಲಿ. ತುಳು ಬುಳೆಚಿಲ್‌ಗ್ ಬೋಡಾದ್ ನನ ಮಿತ್ತ್‌ಗ್ ನಮೊ ಎಂಚೆಂಚಿ ಕಣ್ಣೊಲೆನ್ ಮಲ್ತೊಲಿ, ಎಂಚೆ ದುಂಬು ಪೋವೊಲಿ ಪನ್ನಿನೆನ್ ಈ ಬೂಕುಲು ತೋಜಿಪಾದ್ ಕೊರ್ಪೊ. ಅಕುಲೆನ ಉಮೇದ್ ಉರ್ಕು ಉಲ್ಲೆಸೊಲೆನ್ ಅಕುಲು ನಡತಿ ಸಾದಿಲೆನ್ ತೋಜಿಪಾವುನ ತೂಟೆಲು ಈ ಬೂಕುಲು.

ತುಳುಬಾಸೆಗ್ ಮಹಾಕಾವ್ಯೊದ ಮಾಧ್ಯಮೊ ಆಪಿನ ಸಾಮರ್ಥಿಕ್, ಯೋಗ್ಯತೆ ಉಂಡು ಪನ್ನಿನೆನ್ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲೊಡು ಸಾದಿತ್‌ದ್ ಸಾಬೀತ್ ಮಲ್ತ್ ತೋಜಿಪಾಯಿನ ಮಹಾಕವಿ, ವಿದ್ವಾನ್ ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್, ರಾಮಾಯಣೊ ತುಳುನಾಡ್‌ಡೆ ತುಳುವೆರೆ ನಡುಟೇ ನಡತ್ತಿ ಕಲ್ಪನೆ ಕೊರ್ಪಿನ 'ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ' ತುಳುತ್ತ್ ಕೊಂಡಾಟೊದ ಗೆಲವಂದ ಮಾಲೆ, ಗೌರವದ ಗೊಂಡೆ. ಕವಿಯಾದ್, ವಿದ್ವಾಂಸೆಯಾದ್, ಅಧ್ಯಾಪಕೆರಾದ್ ಮಂದಾರೆರ್ ಮಲ್ತಿನ ಕಜ್ಜ ಮಲ್ತವು. ಮರಾಠಿ ಅಪ್ಪೆ ಬಾಸೆದ ಮಂದಾರೆರ್ ಕನ್ನಡ ಮಾಸ್ತರಿಕೆದೊಟ್ಟುಗು ತುಳುತ್ತ್ ಬೆನ್ನಿ ಮಲ್ತೊಂದು ಯಕ್ಷಗಾನೊದ ಜಾಗಂಟಿ ಪತ್ತಿನಾರ್. ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಕರ್ತೆರಾದ್, ಭಾಗವತೆರಾದ್, ಅರ್ಥದಾರಿಯಾದ್, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕೆರಾದ್ ಆ ಕಳೊಟು ಎಡ್ಡೆ ಅನುಭವಿಯಾದ್ ದಿಂಜ ಕಾಲೊ ಬೆಂದಿನಾರ್. ತುಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ನಾಡಿನರಂಬು ಪತ್ತಿನಾರ್.

ಮಹಾಕಾವ್ಯ 'ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ' ಅತ್ತಂದೆ ತುಳುಟು 'ಜಾಗಂಟಿ' ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು, ಕನತ ಪೊಣ್ಣು, ಭರತನ ಮೋಕೆ ಬೊಕ್ಕ ಮಾಯೊದ ಶೂರ್ಪನಕಿ. ಕನ್ನಡೊಡು; ಮಂದಾರ ಮಾಲೆ, ಉನ್ನತ್ತ ರಾಘವ, ಪ್ರೇಕ್ಷಣ್ ಅತ್ತಂದೆ ಮೇರೆನ ಬೇತೆಲ ಕೆಲವು ಬರವುಲು ಅಚ್ಚಾತ್‌ಂಡ್. ಜೋಕುಲೆಗಾದುಲಾ ಮೇರ್ ಕೆಲವು ಕಬಿತೆಲೆನ್ ಬರೆತರ್.

ತುಳುತ ಕಾವ್ಯೊದ ಕಡಲ್‌ಗ್ ಎರ್ತೆ ಪುಟ್ಟಾಯಿನ ಹಿರಿಯ ಕವಿ ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯೊ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯೊ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಭಾಷಾ ಸಮ್ಮಾನೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆಯಿನ ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್, ೧೯೯೭ಡ್ ತೀರ್ಲ್ ಪೋಯೆರ್. ಆರೆನ ಮಿತ್ತ್ ದಿಂಜ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವ ದೀವೊನ್ನಾರ್ ಡಾ. ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಚೋಶಿ. ಆರೆನ ಬದ್‌ಕ್ ಬರವುಡ ದಿಂಜ ಸಂಗತಿಲೆನ್ ಒಟ್ಟು ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಪೊರ್ಲುಡ ಈ ಬೂಕುನು ಬರೆತ್ತರ್. ಆರೆಗ್ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಪುರರ್‌ಡ್ ಸೊಲ್ತೆ ಸಂದಾವೆ. ಈ ಬೂಕುನು ಪೊರ್ಲು ಪೊಲಿಕೆಡ್ ಅಚ್ಚಿ ಮಲ್ತಿನ ದುರ್ಗಾ ಆರ್ಟ್ ಪ್ರಿಂಟ್ಸ್, ಮಂಗಳೂರು ಮುಕುಲೆಗ್ ಅಂಚನೆ ಸೇರಿಗದಕುಲೆನ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ನೆನತೊನುಂಡು.

ಮಂಗಳೂರು

ದಿನಾಂಕ : 12.3.1998

ಪ್ರೊ. ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ

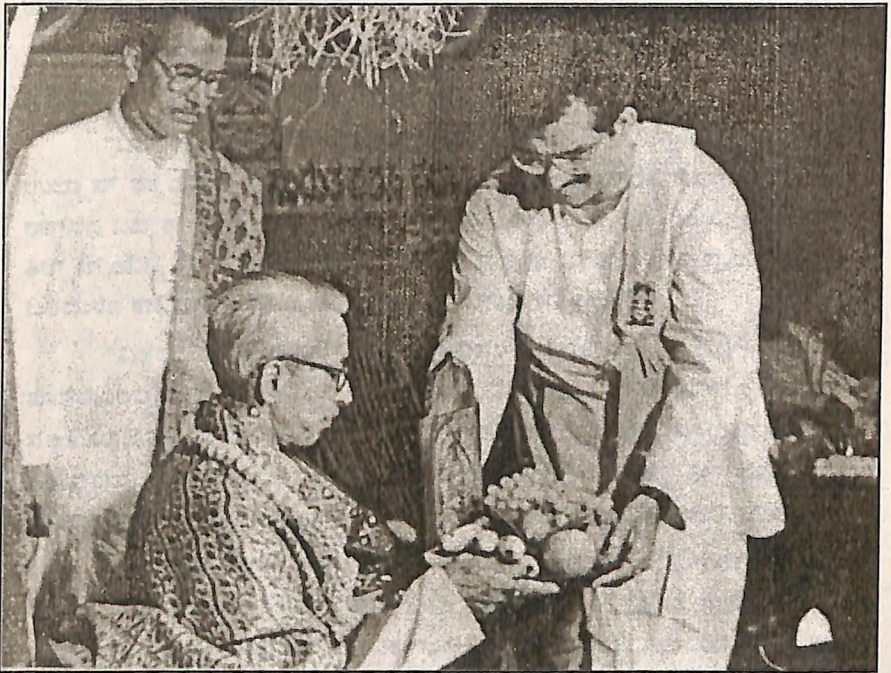
ಉಪಕಾರೋದ ನೆನಪು

ತುಳು ಬಾಸೆಡ್ ಮಲ್ಲ ಕಬಿತೊ (ಮಹಾಕಾವ್ಯ)ಳೆನ್ ಬರೆದ್, ತುಳು ಬರೆಪಾಟಿಗ್ಗೆ ಪೊಸ ಬೊಳ್ಳು ಕೊರ್ತಿನ, 'ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊ'ದ ಕವಿ, ಕಲಾವಿದೆ ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಭಟ್, ಈ ವರ್ಸ ತೀರ್ದ್ ಪೋಯೆರ್. ಉಂದು ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯೊಗೊಂಜಿ ಮಲ್ಲ ನಷ್ಟ. ಆರೆನ ಜೀವನ ಬೊಕ್ಕ ಬರವುದ ಒಂಜಿ ಪರಿಚಯೊದ ಬೂಕು ಪ್ರಕಟ ಮಲ್ತ್ ಆರೆನ ನೆಂಪುನು ಒರಿಪಾವೊಡುಂದ್ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿದಕ್ಲ ಮಲ್ತಿನ ನಿರ್ಣಯದ ಪ್ರಕಾರ, ಈ ಎಲ್ಯ ಬೂಕುನು ಬರೆತೆ. ಉಂದು ಒಂಜಿ ಎಲ್ಯ ಪರಿಚಯ ಹೊರತ್ ವಿಮರ್ಶೆ ಆತ್.

ಈ ಕೆಲಸೊನು ಎಂಕ್ ಕೊರ್ತು, ಎಂಕ್ ಅತಿ ಆಪ್ತೆರ್ ಆಯಿನ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಆತ್ಮೊಗೊಂಜಿ ಎಲ್ಯ ಅಗಲೆನ್ ಈ ರೂಪೊಡು ದೀಪಿ ಅವಕಾಶ ಕೊರ್ತಿನ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೆರ್ ಡಾ| ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈಕ್ಷೆಗ್, ಬೊಕ್ಕ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಡಾ| ಪಾಲ್ವಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ಗ್ ಎನ್ನ ಸೊಲ್ಮೆಲು.

ಈ ಬೂಕುಗ್ ಬೋಡಾಯಿನ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿಲೆನ್ ಕೊರ್ತಿನ ಶ್ರೀಮತಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಕೇಶವ ಭಟ್, ಮಂದಾರ ಮಾಧವ ಭಟ್, ಪ್ರಾ. ಕೊಂಬಾಡಿ ಸೀತಾರಾಮ ಭಟ್, ಪ್ರಾ. ಸುಚೇತಾ ಜೋಷಿ ಮೊಕ್ಲೆನ ಸಹಕಾರೊನು ನೆನೆತೊಣುವೆ. ಮಾಹಿತಿಲೆನ್ ಕೊರ್ತಿನತ್ತಂದೆ, ಬರೆವಣಿಗಿನ್ ತೂದ್, ತಿದ್ದ್ದ್ ಕೊರ್ತಿನ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಅ. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಪೊಳಲಿ ಮರೆನ ಸಹಕಾರೊನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ್ ನೆನೆಪುವೆ.

"ಕದಲ ಬರಿತ ತುಳುನಾದ ಮಣ್ಣ ಬಣ್ಣ ಬದ್‌ಕ್‌ಲೆನ್ ಮೂಜಿ ಲೋಕೊಡು ತೂಪಿನನ್ನ ಕಣ್ಣ್‌ಗ್ ತೋಜಿಲೆಕ್ಕೀ ಕತೆನ್ ಬರೆಪೆ....

ಹಿರಿಯಕುಳು ದುಂಬು ಬತ್‌ದ್ ಪಾಡಿ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ದೆತ್ತ ತೆಲ್ಪಾಂಡಲಾ ಪುಲ್ಲು ಕೊಲ್ಪುನ ಲೆಕ್ಕ ಅಡ್ಲೆ...." (ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಪು. 28)

"ಏತ್ ಪೊರ್ತು ಪಾತೆರ್‌ಂಡಲಾ ಕೇಣುನಕ್‌ಳೆನ ಕೆಬಿ ಒಟ್ಟಿಂದಿಲೆಕ್ಕ ಕಣ್ಣ್ ಕೂರಂದಿಲೆಕ್ಕ ಉಲ್ಲಾಸ್ ತೆಕ್ಕಂದಿಲೆಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿದ ಓದು ಬರವು ದಾಂತಿನ ವಿಧ್ವಾಂಸೆರೆನ ಬಿರ್ಸಾದಿಗದ ಪಾತೆರ, ಅಕ್‌ಳೆನ ಬದ್‌ಕ್ ಬಾಗ್ಯ ಕಟ್ಪ್, ಕಟ್ಟಿಲೆ, ನಲಿಕೆ ತೆಲಿಕೆ, ರೀತಿ ನೀತಿ, ಬಗ್ಗಿ ನಂಬೊಲಿಗದ ಪೊರ್ಲ್ ತಿರ್ಲ್‌ನ್ ಯೆನ್ನ ಕೈಕ್ ಎಕ್ಕಿನೆನ್ ತಿಕ್ಕಿನೆನ್ ಅರಾದ್ ಬೆರಾದ್ ರಾಮಾಯಣದ ಪುದಾರ್‌ಡ್ ತುಳು ಬಂದುಳೆನ ಕಣ್ಣೆ ದುರು ದೀತೆ..." (ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಪೀಠಿಕೆ)

"ಏತೆಲ್ಯೆ ಊರೇ ಆವಡ್ ಅಳ್ಳದ ಜನಸಂಕ್ಯೆ ಏತೇ ಕಮ್ಮಿ ಆವಡ್, ಅಳ್ಳಕುಲು ಪಾತೆರೊಂದುಪ್ಪುನ ಬಾಸೆ... ಆ ಜನೊಕುಲೆನ ಮೂಲದ ಬದ್‌ಕ್ ಬಾಗ್ಯೊಲೆನ್, ಸುಕ ಸಂತೊಸೊನು... ಬಯಕೆ ಬಂಜೊಲೆನ್... ತೆರಿಪಾಯೆರೆ ಬೋಡಾಯಿನಾತ್ ತಿರ್ಲ್ ಕೂಡ್‌ದಿಪ್ಪುಂಡುಂದ್ ಯಾನ್ ನಂಬುವೆ. ಆ ಬಾಸೆಡುಪ್ಪುನ ಪೊರ್ತು ತಿರ್ಲ್‌ಲೆನ ಬರವುಡು ತೋಜಾಂಡನೇ ಅಯ್ತ ಮಲ್ಪಾದಿಗ ತೆರಿದ್ ಬರು" (ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಪೀಠಿಕೆ)

-ಈ ಪಾತೆರೊಳೆನ್, ಸಂಕಲ್ಪೊಳೆನ್ ಸಾರ್ಥಕ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಅಂದ್‌ಂದ್ ತೋಜಾದ್, ತುಳು ಬಾಸೆಡ್ ಮಹಾಕಾವ್ಯೊನು ಬರೆದ್ ತುಳು ಬಾಸೆದ ಸಾಮರ್ಥಿಗನ್ ತೋಜಾದ್, ತುಳುಕ್ಕ್ ಮಲ್ಲ ಕಾನಿಗೆ ಕೊತ್ತಿನ ಮಹಾಕವಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದ ಶ್ರೀ ದಿ ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬತ್ತೆನ ಜೀವನ ಸಾದನೆಲ್ ಚುಟುಕುಡು ಪರಿಚಯ ಮಲ್ಪುನವು ಈ ಎಲ್ಯ ಬೂಕುದ ಉದ್ದೇಶ.

ಆಧುನಿಕ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯೊದ ಇತಿಹಾಸೊಟು ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಗು ಒಂಜಿ ಮಲ್ಲ ಜಾಗೆ ಉಂಡು. ತುಳುತೆ ಯೋಗ್ಯತೆನ್ ತೆರಿಪಾಯಿನ ಕಾವ್ಯ ಅವು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಡ್ ಕೇಶವ ಬತ್ತೆನ ಸಾದನೆ, ವಿಶೇಷವಾಯಿನವು. ಬಡಪತ್ರ್‌ಡ್ ಮಿತ್ತ್ ಬತ್‌ದ್, ಸೊಂತ ಕಷ್ಟ ಬತ್ತ್ ಕಲ್ತ್‌ದ್ ಏತೇತೋ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟೊಲೆನ್ ಎದ್‌ರಾದ್ ಮಹಾಕವಿನ ಮಟ್ಟೊಗು ಮುಟ್ಟಿನ ಕೇಶವ ಭತ್ತೆನ ಜೀವನ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ.

ಹುಟ್ಟು - ಕಟ್ - ಜೋಕ್ಲಾಟಕೆ

ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಕುಡಲ ತಾಲೂಕುದ ಕುಡುವು ಗ್ರಾಮೊಡು, ಕುಡುವು ಪೇಂಟೆಡ್ ರಡ್ಡ್ ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್ ದೂರದ ಮಂದಾರೊಡು, 6-1-1919ದಾನಿ. ಆರ್ ಮಹಾರಾಸ್ತ್ರೊಡ್ ಪ್ರಾಕ್ಟ್ ತುಳುನಾಡ್‌ಗ್ ವಲಸೆ ಬತ್ತಿ ಕರ್ನಾಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗೊಗು ಸೇರಿನಾರ್. ಅಮ್ಮಿರ್ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಬಟ್, ಅಪ್ಪ ತುಂಗಮ್ಮ. ಕೇಶವ ಬಟ್‌ನ ಪಿಚ್ಚೆರ್ ಮಂದಾರೊಗು ಬತ್ತಿನಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ - ಮಹಾದೇವ - ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ - ಕೇಶವ ಉಂದು ಕುಟುಮದ ಗೊತ್ತಿತ್ತಿನ ಪರಂಪರೆ. ಬೊಕ್ಕೊರಿ ಅಚ್ಚೆರ್ ವೆಂಕಟ್ರಮಣ ಬಟ್, (ಮಹಾದೇವ ಬಟ್‌ನ ಒತ್ತುದಾರ್) ಕುಡಲದ ಕೊಂಚಾಡಿ ಬ್ರಾಣೆರ್ ಕೋಡಿಗ್ ಪೋದ್ ಉಂತೆರ್. ಅಂಚೆ ಅವು ಕುಡೊಂಜಿ ಕಬರ್.

ಮೊಕ್ಲೆನ ಪುಟ್ಟು ಬಾಸೆ ಮರಾಟಿ, ಇಲ್ಲದ ಬಾಸೆ ಕನ್ನಡ. ಕುಡ್ಲದ ಸುತ್ತೊಡ್ ಇತ್ತಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರ್ನಾಡ ಬ್ರಾಣೆರ್ ಇಲ್ಲ್ ಲೆಡ್ ನಿಧಾನವಾದ್ ಮರಾಠಿದ ಬದಲ್ ಕನ್ನಡನೇ ಬರೆ ಸುರುವಾದ್ ಅಚ್ಚು ಎಳ್ಳ ವರ್ಸ ಕರಿವು. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಬಟ್‌ಗ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಸರಸ್ವತಿ, ಕೇಶವೆ, ಮಾಧವೆ, ವಾಸುದೇವೆಂದ್ ಐನ್ ಜೋಕುಳು. ಒಂತೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇತ್ತಂಡ್. ಒಂತೆ ಭೂಮಿಡ್ ಗೇಣೆ ಬರೊಂದಿತ್ತಂಡ್.

ಕುಡುವುಡಿತ್ತಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್ ಶಾಲೆಡ್ ರಡ್ಡ್ ವರ್ಸ ಕಲ್ತೆಡ್, ಬೊಕ್ಕ ಕೇಶವ ಭಟ್ ಕೊಂಚಾಡಿ ರಾಮಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗ್ ಸೇರೆರ್. ಅಪುಲು ಎಳ್ಳೆ ಕ್ಲಾಸ್ ಮುಟ್ಟು ಕಲ್ತೆರ್. ಎಣ್ಣೆನೆ ಕ್ಲಾಸ್‌ಗ್ ಒಂತೆ ದಿನ ಪೋತೆರ್‌ಂದ್ ತೋಜುಂಡು. ಆತಾನಗ್ ಸಾಲೆಡ್ ಆ ಕ್ಲಾಸ್‌ಗ್ ಪರವಾನಿಗೆ ತಿಕ್ಕಂದೆ ಕ್ಲಾಸ್ ಕೈದಾಂಡೆಗೆ! ಆಡೆಗೇ ಕೇಶವ ಭಟ್‌ನ ಶಾಲಾ ವಿದ್ಯೆಲಾ ಕೈದಾಂಡೆ! ಬೊಕ್ಕೊದ ಆರೆನ ಬರವು ಸರವು ಮಾತ ಸೊಂತೊದ. ಕೊಂಚಾಡಿ ಶಾಲೆಗ್ ಪೋನಗ್ ಆರ್ ಕೊಂಚಾಡಿ ಅಚ್ಚು ಇಲ್ಲಡ್ ಉಂತೊಂದುಲಾ, ಮಂದಾರೊಗು ಪೋವೊಂದು ಬರೊಂದುಲಾ ಇತ್ತೆರ್. ಬೊಕ್ಕೊಲ ಎತೋ ವರ್ಸ ಕೊಂಚಾಡಿ ಇಲ್ಲಡ್ ಕೈತಲ್ದ ಸಂಪರ್ಕ ಇತ್ತಂಡ್. ಅಲ್ಲದ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ, ಬೊಕ್ಕೊದ ಸಂಪರ್ಕದ ಕಾಲ, ಮೇರೆನ ಮಿತ್ತ್ ಮಸ್ತ್ ಪ್ರಬಾವ ಪುಟ್ಟಾಯಿ ಪೊರು. ತಿದ್ಯಮೈಕ್ಕುಲು - ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಬಟ್‌ಲಾ, ಅಚ್ಯುತ ಬಟ್‌ಲಾ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯೊಡು ಮರ್ಲ್ ಇತ್ತಿನಕುಲು. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಬಟ್ ತುಳು ಕವಿ. ಅಚ್ಯುತ ಬಟ್‌ಗ್ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಆಯುರ್ವೇದ, ಪಶುವೈದ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯೊಳೆಡ್ ಮಸ್ತ್ ಅನುಭವ ಇತ್ತಂಡ್. ಬಾರೀ ಕುಸಾಲ್‌ಬಾಯಿ, ಪಾತೆರೊಡು ಬಿಸ್ ಆದಿತ್ತಿನ ಅಚ್ಯುತ ಬಟ್‌ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಕೇಶವ ಬಟ್ ಮಿತ್ತ್ ಪ್ರಬಾವ ಮಲ್ತಂಡ್. ಅರೆಗ್‌ಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್‌ಗ್‌ಲಾ ಪ್ರಾಯೊಡು ಪತ್ತ್ ವರ್ಸದ ಯತ್ನಾಸ್. ಅಕ್ಲ ಯೇಪಲಾ ಒಡನಾಡಿಲು, ಒಟ್ಟುಗು ತಿರ್ಗುನ, ಪಾತೆರ, ಗೊಬ್ಬು. ಜಗತ್ತನ್ ತೊಪಿನ ರೀತಿ, ಪಾತೆರದ ಚಿಮತ್ತಾರ್, ಕುಸೆಲ್ ಇಂದೆನ್ ಮಾತ ತನ್ ತೋಚಾದ್ ಕೊರ್ನಾರ್ ಅಚ್ಯುತ ಬಟ್‌ಂದ್, ಕೇಶವ ಬಟ್ ಆಪಗಾಪಗ ಪಣೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ಕೊಂಚಾಡಿದ ಇಲ್ಲದಕುಲೇ ಸೇರ್ವ್ 'ಕಹಳೆ' ಪಣ್ಣಿ ಪುದರ್‌ದ ಒಂಜಿ ಕೈ ಬರವುದ ಪತ್ರಿಕೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತರ್. ಮೂಜಿ ನಾಲ್ ತಿಂಗೊಳುಗೊಂಚೊಂಜಿ ಸಂಚಿಕೆ. ಐಟ್ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಬಟ್, ಅಚ್ಚುತ ಬಟ್, ಪದ್ಮನಾಭ ಬಟ್, ಸೀತಾರಾಮ ಬಟ್, ಬರವೊಂದಿತ್ತರ್. ಇಂದೇ ಕೊಚೊಡ್ತಿನ ಬೊಕ್ಕೊರಿ, ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಬಾವೆ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ನೀಗ್ಲೆ (ಹರಿದಾಸ ದತ್ತು ಬಟ್)ರ್ದಾ ಎಲ್ಯೊಂಜಿ ಆಪ್ತರ್.

1935-1945 ಕಾಲೊಡು, ಯಕ್ಷಗಾನೊಡುಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿಗ್ ಆಸಕ್ತಿ ಬುಳೆಂಡ್. ಕುಡಲದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇತ್ತಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಘೊಲು, ಬೊಕ್ಕ ಮೇಳೊಲೆದ ಬಯಲಾಚೊಲೆಗ್ ಾರ್ ಪೋವೊಂದಿತ್ತಿನಿ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಯಕ್ಷಗಾನೊನು ಮುಟ್ಟುಡ್ಲ, ಸೂಕ್ತಿವೊಡು ತೂವೊಂದಿತ್ತರ್. ಮೇರೆನ ಪಲಯೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಟ್ಟಿಗ್ ಯಕ್ಷಗಾನೊಡು ಉಮೇದ್ ಇತ್ತಂಡ್. ಕೇಶವ ಬಟ್, ಅರ್ಥ ಪನ್ನೆರೆ ಸುರು ಮಲ್ತಿನಾರ್ ಬಾರೀ ಬೇಗ ಮುಂದೆರಿಯೆರ್. ಒಟ್ಟಿಗೇ ಭಾಗವತಿಕೆನಾಲಾ ಕೇಂಡ್‌ದೇ ಅಬ್ಯಾಸ ಮಲ್ತರ್.

ಸಾಲೆ ಬುಡ್ಡು ಮೂಜಿ ನಾಲ್ ವರ್ಸೊಡು, ಪಂಡ ಆರೆನ ಪದಿನೆಣ್ಣನೆ ಪ್ರಾಯೊಡೆ, ಕೇಶವ ಬಟ್, ಕಾರ್ಲ ತಾಲೂಕು ಕಡಂದಲೆ ಗ್ರಾಮೊದ ಗೋವಿಂದ ಬಟ್, ಬೊಕ್ಕ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಅಮ್ಮ ಮೊಕ್ಕಿನ ಮಗಳ್ ಜಲಜಾಕ್ಷಿನ್ ಮದಿಮೆ ಆಯೆರ್.

ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಮೊಡ್ತಿನೆಡ್ಲಾಲಾ, ಒಂತೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇತ್ತಿನೆಡ್ಲಾಲಾ, ಬೇತೆ ಉದ್ಯೋಗೊಗ್ ಪೋಬಿ ಉದ್ದೇಶ ಆ ಕಾಲೊಡು ಇತ್ತಿಜಿ. ಆಂಡಲಾ ತನ್ನಿತ್ತಿನ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಆಸಕ್ತಿಳೆನ್ ಬುಳಿಪ್ಪಾವೊಂದು, ಓದೊಂದು, ಯಕ್ಷಗಾನ, ನಾಟಕ, ಸಂಗೀತೊಲೆನ್ ಕಲ್ತೊಂದು ಇತ್ತರ್. 1935-45 ಮುಟ್ಟಿದ ಈ ಪತ್ತ್ ವರ್ಸೊಡು ಆರೆನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮುಖ್ಯ ರೂಪ ರೇಖೆ ಪಡೆಂಡ್‌ಂದ್ ಪನೊಲಿ. ಉಂದು ಆರೆನ ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬೊಕ್ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಬ್ಯಾಸದ ಅವಧಿ. ಉಂದು ಯಕ್ಷಗಾನೊಡು ಪೊಸ ಬುಳಿಚ್ಚಿಲ್ ತೋಜಿದಿ ಕಾಲೊ. ಅಂಚನೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚಳವಳಿಲಿ ಏರ್ತೆಡ್ ಇತ್ತಿನ ಕಾಲೊ. ಈ ರಡ್ಡ್ ಸಂಗತಿಲೆನ ಪ್ರಬಾವೊಲು ಬಟ್ಟಿ ಮಿತ್ತ್ ಆಂಡ್. ಆ ಕಾಲೊಡೇ ಆರ್ ಕಾಯಂ ಖಾದಿಧಾರಿ ಆಯೆರ್. (ಈ ಖಾದಿ ವ್ರತೊನು ಆರ್ ಬೊಕ್ಕ 1970ದ ದಶಕೊಡು, ರಾಜಕಾರಣಿಲು ಖಾದಿದ ಮರ್ಯಾದಿ ದೆತ್ತಿನೆಕ್ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಾದ್ ಬುಡಿಯೆರ್.) ಊರುಡು, ಕುಡಲದ ಸುತ್ತ ನಡತೊಂದಿತ್ತಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಬೊಕ್ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಲೆಡ್ ಆರ್ ಆ ಒಲೊಡು ಬುಡಂದ ಸೇರೊಂದಿತ್ತರ್. ತನ್ನಯಿ ತಿಟ್ವೊದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಪಗ ಏರಿಕೆಡ್ ಇತ್ತಂಡ್. ತಾಳಮದ್ದಲೆ ಕ್ಷೇತ್ರೊಡು ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಲು, ಕಿಲ್ಲೆರ್, ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್, ಅರ್ಕುಳ ಸುಬ್ರಾಯಾಚಾರ್, ಶೆಡ್ಡೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಲ್ಲಿಯಾಲ್, ಮೊಕ್ಕು ಮಾತ ಪೊಸ ಒಂಜಿ ಸಾದಿನ ತಯಾರ್ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತರ್. ಬಾಗವತಿಕೆಡ್ ಬಲಿಪೆರ್‌ನ ರೈಸಾಟಿಕೆದ ಕಾಲೊ. ಊರುಡು ಅಲ್ಲಲ್ಯ ಎಲ್ಯ, ಮಲ್ಲೆ ತಾಳಮದ್ದಲೆ ಕೊಚೊಲು ನಡತೊಂದಿತ್ತೊ. ಬಯಲಾಚೊಲುಲಾ ನಡತೊಂದಿತ್ತೊ. ಉಂದು ಮಾತ ಬಟ್ಟಿನ ಅಧ್ಯಯನೊಗು ಪೂರಕವಾದ್ ಸೇರ್‌ಂಡ್.

ಕೇಶವ ಬಟ್, ಅರ್ಥ ಪನ್ನುನ, ಭಾಗವತಿಕೆ ಈ ರಡ್ಡೆಟ್ಟಿಲಾ ಪ್ರವೇಶ ಮಲ್ತಾದ್, ಒಂತೆ ಕಾಲೊಡೇ ಬಿರೆ ಆಯೆರ್. ರಡ್ಡ್ ವಿಚಾರೊಡುಲಾ ಆರೆನವು ಸ್ತಂತ ಕಲ್ಟಾಟ. ಕೇಂಡ್‌ದ್, ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತಾದ್ ಕಲ್ತಿನವು. ಇಂದೇ ಕಾಲೊಡು ಮೆರೆನ ಮೆಗ್ಗೆ ಮಂದಾರ ಮಾಧವ ಬಟ್, ಮದ್ದಲೆ ಕಲ್ತೆರ್. ಅಂಚಾದ್ ಮೊಕುಲೆನ ಹಿಮ್ಮೇಳದ ಜತೆ ತಯಾರಾಂಡ್. ಆದಗ ಪೊಸತಾದ್ ಪ್ರಚಾರೊಗು ಬತ್ತಿ ಗ್ರಾಮಾಪೋನ್ ರೆಕಾರ್ಡ್‌ಗಳನ್ ಕೇಂಡ್‌ದ್ ದಕ್ಕಿಣಾದಿ ಸಂಗೀತೊನು ಕಲ್ತೆರ್. ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯೊಲೆನ್, ಪೊಸ ರೀತಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಲೆನ್ ಓದೊಂದಿತ್ತೆರ್. ತೋಜಿನೆನ್ ಪೆಚ್ಚೊನ್ನೆಟ್ಟ್ ಕೇಶವ ಬಟ್, ಬಿರ್ಸೆ ಪಂಡ್‌ದ್, ಆರೆನ ವಿಷಯೊಡು ಸಹಪಾಟಿಲೆನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆರೆನ ಕಾವ್ಯವಾಚಿನ (ಗಮಕ) ಅಭ್ಯಾಸೊಲಾ ಆಂಡ್. ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೊಕ್ಕ ಸಂಗೀತ ರಡ್ಡೆಟ್ಟಿಲಾ ಪರಿಶ್ರಮ ಇತ್ತ್‌ನೆಟ್ಟ್, ರಡ್ಡೆಕ್ಳೆಲಾ ಪ್ರಯೋಜನ ಆಂಡ್. ರಾಗ, ತಾಳ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೂಜಿಲಾ ಸರಿಯಾದ್ ಕಲ್ತೆರೆ ಅನುಕೂಲ ಆಂಡ್. ಸಂಗೀತೊಡು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಚೇರಿ ಮಲ್ತಚೆರ್ಲಾ, ಕೇಶವ ಬಟ್, ಕೆಲವು ಸಂಗೀತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊ ಕೊರ್ದಿತ್ತೆರ್.

ಉದ್ಯೋಗ

ಇಂಚನೆ ಓದೊಂದು ಇಲ್ಲದ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೊಂದಿಪ್ಪುನಗ, ಕನ್ನಡ ವಿದ್ಯಾನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ದಾಯೆ ಮಲ್ತೆರೆ ಬಲ್ಲಿಂದ್ ಮಂದಾರೆರ್ಗೆ ತೋಜಿಂಡ್. ಕೋಡಿಕಂಡದ (ಇತ್ತೆದ ಶಕ್ತಿನಗರ) ವಿದ್ಯಾನ್ ಅನಂತ ಬಟ್ಟೆಡ ಪಾಟಿ ಗೆತೊಂಡರ್. ಸಾದಾರ್ಣ 1952ಡ್ ಮದ್ರಾಸ್‌ದ ವಿದ್ಯಾನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾಯೆರ್. ಈ ನಡುಟು ಗುರುಪುರ ಹಿಂದೂ ಹಯರ್ ಪ್ರೈಮರಿ ಶಾಲೆದ ಆಡಳಿತದಕ್ಲು, ಒಂತೆ ಸಮಯದ ಮಟ್ಕೊಗ್ಂದ್, ಬಟ್ಟೆನ್ ಮಾಸ್ತಾದ್ ಬರೊಡುಂದು ಲೆತ್ತೆರ್. ಅವುಳು ರಡ್ಡ್ ವರ್ಸ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೆರ್. ಗುರುಪುರ ಪರಿಸರೊಡು ಮಂದಾರೆರ್ಗೆ 'ವಿದ್ಯಾನ್ ಮಾಸ್ತ್'ಂದೇ ಪುದರ್. (ದುಂಬುಗು, ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆಗ್ ಆತ್ಮೀಯ ಶಿಷ್ಯ ಆದ್, ಆರೆನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೆಲಸೊಡು, ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಸಂದರ್ಭೊಡು ಮಲ್ಲ ಬೆರಿ ಸಾಯ ಕೊರ್ತಿನ ಅ. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಪೊಳಲಿ, ಗುರುಪುರ ಶಾಲೆಡ್ ಆರೆನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ)

ಜವಾಬ್ದಾರಿಲು ಹೆಚ್ಚಾಯಿಲೆಕ್ಲೆ, ಒಂಜಿ ಉದ್ಯೋಗ ಇತ್ತ್ಂಡ್ ಎಡ್ಡೆಂದ್ ಬಟ್ಟೆಗ್ ತೋಜಿಂಡ್. ಅವ್ವೇ ಸಮಯೊಗು ಕೂಳೂರು ಚರ್ಚ್ ಶಾಲೆ (ಸಂತ ಅಂತೋನಿ ಚರ್ಚ್ ಶಾಲೆ)ಡ್ ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರೆನ ಜಾಗೆಗ್, ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆಗ್ ಆಹ್ವಾನ ಬತ್ತಂಡ್. ಇಂಚ ಕೂಳೂರು ಸಾಲೆಗ್ 16.2.1954ಕ್ ಸೇರಿಯೆರ್. 31.12.1975 ಮುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತಾದ್, ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯೆರ್. ತುರು ಪರಿಸ್ಥಿತಿದ ಆ ವೊರ್ನ್ ಕರ್ನಾಟಕೊಡು ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿ ಪ್ರಕಾರ ಐವತ್ತೆನ್ ವರ್ಸ ಆಯಿನಕ್ಲು ಮಾತೆರ್ಲಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಆಪೊಂಡಾಂಡ್.

ಮಾಸ್ತಾದ್ ಕೇಶವ ಬಟ್, ತನ ಒಟ್ಟುಗು ಕೆಲಸ ಮಲ್ತಿನಕ್ಲೆನ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆನ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವೊಳೆಗ್ ಪಾತ್ರೆಯಾಯಿನಾರ್. ಆರೆನ ಕನ್ನಡ ಪಾಠ, ತನ್ಮಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತಿಗ್ ಕಾರಣ ಆಂಡೆಂದ್ ಆರ್ ಯೇತೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಲು ಪನ್ನೆರ್. ಸರಿಯಾಯಿನ, ರುಚಿಕಟ್ಟಾದ ವಿವರಣೆಲು,

ಐಕ್ ಬೋಡಾಯಿನ ಪೂರಕ ಸಾಮಗ್ರಿಲು, ನಡು ನಡುಟು ಕುಸಾಲ್ ತಮಾಸೆಲು ಸೇರ್ದಿತ್ತಿನ ಆರೆನ ಪಾರ, ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಬಾರೀ ಪ್ರೀತಿದವು. ಪುಸ್ತಕದ ಪಾಟೊಲೆನ್, ನಿಗಂಟ್‌ದ ಪಠ್ಯ ಭಾಗೊಳೆನ್ ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಪವುನೆಟ್, ಉಂತಾವಂದೆ, ಜೋಕ್ಲೆನ ಅಭಿರುಚಿ ಬುಳಿಪಿಲೆಕ್, ಅಕ್ಲೆಗ್ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ, ಮುದ್ದಣನ ಕಾವ್ಯೊದ ಭಾಗೊಲು, ಕೆಲವು ಕವಿತೆಲು ಇಂದೆನ್ ಮಾತ ಪಂಡ್‌ದ್ ಕೊರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಸಾಲೆದ ಸ್ಪರ್ಧೆಲು ಅತ್ತಂದೆ, ಆರೇ ಆರೆನ ಕ್ಯಾಸ್‌ಗ್ ಪ್ರಬಂಧ, ಭಾಷಣ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೆಗ್ 'ಮಂದಾರ ಮಾಸ್ತ್', 'ಪಂಡಿತರ್' ಪಂಡ ವಿಶೇಷವಾಯಿನ ಗೌರವೊ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಲುಗೆ. ವಾ ವಿಷಯ ಇತ್ತ್ಂಡಲಾ ಆರೆನ ಸಲಹೆ ಅಗತ್ಯ. ಆರ್ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ, ಪುದಾರ್ ಪೋಯಿನ ನೃತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕೆ ವಿದ್ಯಾನ್ ಪ್ರೇಮನಾಥೆನ ಪಾತೆರೊಡು "ಕೇಶವ ಬಟ್, ಪಂಡ ಒಂಜಿ ಸೊತ್ತು, ಅವು ಒಂಜಿ ನಿಧಿ". ಬೊಕ್ಕೊರಿ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಕೊಡಿಯಾಲಬೈಲ್‌ದ ಕಸ್ತೂರಿ ಟೀಚರ್ ಪನ್ನೆರ್ "ನಾಟಕ, ಪದ್ಯ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಳೆಗ್ ಬೋಡಾಯಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏತ್ ಕೇಣ್‌ಂಡಲಾ ಬೇಜಾರ್‌ದಾಂತೆ, ಕೊಡ್ಲೆ ತಯಾರ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ನಾಡ್ ಕೊರೊಂದಿತ್ತಿನಾರ್ ಪಂಡಿತ ಮಾಸ್ತ್". "ಆರೆನ ಒಟ್ಟುಗು ಕೆಲಸ ಮಲ್ಪುನವು ಒಂಜಿ ಯೋಗ"ಂದ್ ಪನ್ನೆರ್ ಸುರತ್ಕಲ್‌ದ ವೆಂಕಟ್ರಾವ್ ಮಾಸ್ತರ್.

ಮಾಸ್ತಾದಿಪುನಗಲಾ, ಬೊಕ್ಕಲಾ, ಅನುಭವ ಕೇಣೆರ ಬತ್ತಿನಕ್ಲೆಗ್ ಕಾವ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಪುರಾಣ ಇಂಚಿತ್ತಿ ವಿಷಯೊಳೆಡ್ ಬಟ್, ವಾಹಿತಿ ಕೊರ್ದು, ಅದ್ಯಯನೊದ ಸಾದಿ ತೋಜಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕನ್ನಡ ಬಾಸೆ ಕಲ್ಪವುನ ಕ್ರಮೊತ್ತ ವಿಷಯೊಡು ನಡತಿನ ಶಿಬಿರೊಳೆಡ್, ಗೋಷ್ಠಿಳೆಡ್, ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಳೆಡ್ ಆರ್ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ್ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೆರ್. ಬಾಸೆ ಕಲ್ಪವುನೆಟ್, ಕೆಲವು ಸ್ವಂತ ವಿಧಾನೊಳೆನ್ ಆರ್ ತಯಾರ್ ಮಲ್ತೆತ್ತೆರ್.

ಸಾಲೆಡ್ ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊರ್ಪಿ ಸಂದರ್ಭೊ ಆರೆಗ್ ಬತ್ತಿಜಿ. ಆರೆನ ಪ್ರೀತಿ, ವರ್ಚಸ್ಸು ಅಂಚ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಸಾಲೆದ 'ರಗಲೆ ಜೋಕುಲೆನ್' (Problem Children) ಸಾದಿಗ್ ಕನಪಿನ ಕೆಲಸೊನು ಬಾಕಿದ ಮಾಸ್ತಾಲಾ, ಆರೆಗೇ ವೈಸಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಶಿಸ್ತ್, ಔದಾರೊಲೆನ್ ಮಿಶ್ರ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಆರ್ ಜೋಕ್ಲೆನ್ ಸರಿ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಜೋಕ್ಲು ಕೊಪಿ ಬರೆನಗ, ಪರಕಾಕಜಿಡ್, ಅಥವಾ ಪೆನ್ನಿಲ್‌ದ ಕೊಪಿದ ಪುಸ್ತಕೊದ ಮಿತ್ತ್ ಕುಡ ಅಡ್ಡೆ ಗೆರೆ ಪಾಡ್ ಶಾಯಿಡ್ ಕೊಪಿ ಬರೆವುನೆಕ್ ಆರ್ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊರ್ದೆತ್ತೆರ್. ಕಾರಣ, ಬಡಪತ್ತೆದ ಬಂಜ ಆರೆಗ್ ಗೊತ್ತಿತ್ತೆಂಡ್.

ಚಟುವಟಿಕೆಲು

ಅಧ್ಯಾಪಕ ಜೀವನೊಡ್ತು ದುಂಬೆ ಸುರು ಆಯಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಚಟುವಟಿಕೆಲೆನ್ ಮಂದಾರಿರ್ ಮುಂದೆಲ್ಪಾವೊಂದು ಪೋಯೆರ್. ಸಾದಾರ್ 1940ಡ್, ಆರೆಗ್ - ಅರ್ಧದಾರಿ, ಫರಂಗಿಫೇಟೆದ ಹಸನಬ್ಬ ಒಡೆಯರ್ (ಡಾ| ಎಫ್.ಎಚ್. ಒಡೆಯರ್) ಮೆರೆನ ಗುರ್ತ ಆಂಡ್. ಕೇಶವ ಬಟ್, ಕೊಳೂರು ಶಿವರಾಯರ್, ಕೊಂಡಾಣ ವಾಮನರ್, ಗುರುವಪ್ಪ ಮಾಸ್ತ್,

ಬೊಂಡಾಲ ಜನಾರ್ದನ ಸೆಟ್, "ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗ" ಪನ್ನಿ ಒಂಜಿ ತಾಳಮದ್ದಳಿ ಕೂಟೊನು ಕಟ್ಟೆರ್. (ನೆತ್ತ ವಿವರ ದುಂಬು ಬರ್ಪುಂಡು) ಈ ಕೂಟೊಗು ಕೇಶವ ಬಟ್, ಭಾಗವತೆರ್. ಉಂದು ಅತ್ತಂದೆ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ತಂಡೊಲೆಡ್, ಭಾಗವತೆರಾದಾಲಾ, ಅರ್ಥದಾರಿಯಾದಾಲಾ ಪೋವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನೊಗು ಓದುನಾರಾದ್ (ಗಮಕಿ) ಬಾಗವಹಿಸೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಆರೆನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೊ, ಕುಡಲ, ಮೂಡಬಿದ್ರೆ, ಬಂಟ್ವಾಳ ಪ್ರದೇಶೊಲು.

ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನ

ಕೇಶವ ಬಟ್ - ಜಲಚಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮ ಮೊಕ್ಕಿನವು ಆದರ್ಶ ದಾಂಪತ್ಯಂದ್ ಪನೊಲಿ. ಬಡಪತ್ತ ಇತ್ತಂಡಲಾ, ಮೊಕ್ಕು ಸರತಸೊಡಿತ್ತೆರ್. ಮೊಕ್ಕಿಗ್ ಆಜಿ ಜನ ಪೊಣ್ಣು, ಒರಿ ಆಣ್ ಇಂಚ ಏಳ್ ಜೋಕುಲು.

1. ಶಾಂತಾ ದೇವಿ + ಕೊಮ್ಮಂಚೆ ವಾಸುದೇವ ಭಟ್
2. ಶ್ಯಾಮಲಾ + ಮುಂಡಕಾನ ನಾಗರಾಜ ಭಟ್
3. ಶಾಂಭವಿ + ಕಾಂತಾವರ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್
4. ಶಂಕರಿ + ಕೇಮಾರು ಮಹಾದೇವ ಭಟ್ಟ
5. ಶೈಲಜಾ + ಮುಂಡಕಾನ ರಾಮದಾಸ ಭಟ್
6. ಶಾರದಾಮಣಿ ದೇವಿ
7. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ + ಸಾವಿತ್ರಿ

ಪುಲ್ಕಡ್ಲ ಪದಿಮೂಜಿ ಜನ, ಆಕ್ಲಿನ ಜೋಕ್ಕು ರಡ್ಡ್. ಇಂಚ ದಿಂಜಿದಿನ ಕೊಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ.

1965ಡ್ ಕೇಶವ ಬಟ್, ಮಂದಾರದ ಮುಟ್ಟಿನೇ ಮುಂಡ್ರೆಲ್ ಪನ್ನಿ ಚಾಗೆಡ್ ಇಲ್ಲ್ ಕಚ್ಚಾದ್ ಕುಳ್ಳೆರ್. (ಇತ್ತೆ ಮಂದಾರೊಡ್ ಮಾಧವ ಬಟ್, ಉಳ್ಳೆರ್) ಸುರುಡ್ಡ್ ಕಡೆಮಟ್ಟಿಲ, ಪಣಪು ಕಾಸ್ದ ಸಂಪೊತ್ತು ಮೆರೆಗ್ ಒದಗ್‌ದಿತ್ತಿಜಿ. ಕೆಲಸೊಡ್ಡು ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯಿ ಬೊಕ್ಕ ಒಂತೆ ಸಮಯ ಭಾರೀ ಬಂಜನೇ ಇತ್ತಂಡ್. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನ್‌ಡ್ಲಾತ್ರ ಇತ್ತಿನ ಗೇಣಿದ ಆಧಾರ, ಆಸ್ತಿ ರಡ್ಡ್ಲಾ ತತ್ತಂಡ್. ಆತ್ತಂದೇ ಸ್ವಾದೀನೊಡಿತ್ತಿ ಖಾಲಿ ಗುಡ್ಡೆನ್ ಒರಿತೊಣೆಯೆರೆ ಕೋಟುಂಡು ಪುಣೆವೊಡಾದ್ ಬತ್ತಂಡ್. ಸಾಂಸಾರಿಕವಾದಾಲಾ ಕೆಲವು ಆಪತ್ತ್ ತೊಂದರೆಲು ಬತ್ತಂಡ್. ಇಂದೆನ್ ಮಾತ ಗಡಿಬಿಡಿಡಾಂತೆ, ಬೇಚಾರ್ ತೋಜವಂದೆ ಕೇಶವ ಬಟ್‌ಲಾ, ಜಲಚಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮಲಾ ಸುದಾರೊಂದು ಪೋಯೆರ್. ಆಕ್ಲಿಗ್ ಇಂಚಿತ್ತಿ ತೊಂದರೆಲು ಇತ್ತಂಡ್‌ಂದ್ ಏರೆಗ್‌ಲಾ ತೆರಿಯಂದಿಲೆಕ, ತನ ಬಜ್ಜೊನು ತಾನೇ ನಿಂಗೊಂಡೆರ್.

ನಿವೃತ್ತಿಡ್ಡ್ ಬೊಕ್ಕ

1975ಡ್ಡ್ 1996 ಮುಟ್ಟದ ಇರ್ವತ್ತ ಒಂಜಿ ವರ್ಸ ಮಂದಾರೆರ್ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನೊಡು ಸಕ್ರಿಯವಾದಿತ್ತೆರ್. ಕೆಲವು ಮಟ್ಕಾಡ್, ಈ ಕಾಲೊನೆ ಆರೆನ ಜೀವನೊದ ಮುಖ್ಯ ಅವಧಿಂದ್ ಪಣೊಲಿ. ಆರೆನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಕ್ಕುಲು ರಚನೆ ಆದ್ ಪ್ರಕಟವಾಯಿನ, ಆರೆಗ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸನ್ಮಾನ ಗೌರವೊಲು ಬತ್ತಿನಿ ಈ ಕಾಲೊಡು. ನಿವೃತ್ತಿ ಜೀವನೊನು ಎಂಚ ಸದುಪಯೋಗ ಮಲ್ತೊಲಿ ಪಸ್ಪುನೆಕ್ಕ್ ಮಂದಾರೆನ ಬದ್ಡ್ ಒಂಜಿ ಮಾದರಿ. 1990ಡ್ ಆರೆಗ್, ಕಂಟೆಲ್ಡ್ ಆಪರೇಶನ್ ಆದ್ ಸ್ವರಶಕ್ತಿ ಪೋಂಡಲಾ, ಆರೆನ ಮನಸ್ಸದ ಆರೋಗ್ಯ ಉಲ್ಟಾಸ್ ಕಡಮೆ ಆಯಿಚಿ. ಕಡೆತ್ತ ನಾಲ್ಕೆನ್ ತಿಂಗೊಳು ಬುಡ್ಂಡ, ಬಾಕಿ ಸಮಯೊಡ್ ಆರೆನ ತಿರುಗಾಟ, ಚಟುವಟಿಕೆ, ದುಂಬುದ ಲೆಕ್ಕನೇ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಆಟ, ಕೂಟ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಭೆ, ಲೇಸ್‌ಲೆಗ್ ಬತ್ತಡ್ಡ್ ಕೂಡ್ಡ್, ಹೆಚ್ಚಾದ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಲೆಡ್ ಇಡೀ ಕುಲ್ಲುದು, ಬಾಗವಹಿಸೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಮನಸ್ಸಡ್ ಏತೋ ಕಾಲೊಡ್ಡು ಮೂಡೊಂದು, ಮಾಜೊಂದಿತ್ತಿನ ಒಂಜಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಂಡ, ತುಳುಟ್ಟು ಒಂಜಿ ಕಾವ್ಯೊ ಬರೆವೊಡ್ಂಡ್. ಆರ್ ಒಂಜಿ ಕಡೆಟ್ ಪಂಡಿಲೆಕ್ಕ್ "ಏತೆಲ್ಯ ಊರೇ ಆವಡ್, ಅಲ್ಲದ ಜನ ಸಂಕ್ಯೆ ಏತ್ ಕಡಮೆನೇ ಆವಡ್ ಅಲ್ಲ ಕುಳು ಪಾತೆರೊಂದುಪ್ಪುನ ಬಾಸೆ, ಬೇತೆ ಬಾಸೆಲೆ ಲೆಕ್ಕೊಡು ಬಜೀ ಕಾಟ್ ಬಾಸೆಂದೇ ಪಣ್ಣಾವೊಣಡ್, ಆ ಬಾಸೆಡ್ ಆ ಜನೊಕುಳೆನ ಮೂಲದ ಬದ್ಡ್ ಬಾಗ್ಯೊಲೆನ್, ಕಟ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲೆನ್, ಸುಕ ಸಂತೋಸೊನು, ಬೇನೆ ಬೇಸರ್ನ್, ತೆಲಿಕೆ ನಲಿಕೆಲೆನ್, ಬಯಕೆ ಬಂಜೊಲೆನ್ ನೀತಿ ದರ್ಮೊಲೆನ್ ತೆರಿಪಾಯೆರ ಬೋಡಾಯಿನಾತ್ ತಿರ್ಲ್ ಕೊಡ್ಪುಂಡೊಂದ್ ಯಾನ್ ನಂಬುದೆ. ಆ ಬಾಸೆಡುಪ್ಪುನ ಪೊರ್ನು ತಿರ್ಲೆನ್ ಬರವುಡು ತೋಚಾಂಡನೇ ಅಯ್ತು ಮಲ್ತಾದಿಗ್ ತೆರಿಡ್ ಬರು. ಯೆಡ್ಡೆ ಕಲ್ತಾದಿನೆಕ್‌ಳೆನ ಮಲ್ಲ ಮನಸ್ ಮೆಚ್ಚುನ ಲೆಕ್ಕ ಕಬಿತೆ ಪುಟ್ಪುಂಡನೇ ಆ ಬಾಸೆ ಬುಳೆವುಂಡೊಂದ್ "ಎನ್ನ ನಂಬಿಕೆ" (1977) ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯೊನೆ ಆರ್ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣನ್ ಮಲ್ಲ ಕಬಿತೆ (ಮಹಾಕಾವ್ಯ) ರಚನೆಗ್ ಆಡಿಪಾಯ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯೊಡು, ರಾಮಾಯಣ ಕತೆನ್ ತಾಳವ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ರಂಗ್ ರೂಪುಡು ಎಣ್ಣೆಡ್ ಬರೆವೊಳೆಂದ್ ತೀರ್ಮಾನ ಮಲ್ತೆರ್. ಸಾದಾರ್ 1973ಡ್ ರಚನೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಆಂಡ್. ಅಯ್ತು ಸುರುತ್ತ ರಡ್ಡ್ ಎಸಳೆಲೆನ್ ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘೊ (1977) ಬೊಕ್ಕ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ ಮಂಗಳೂರು (1981)ದಕುಲು ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ತೆರ್. ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಿನ ತೆಕ್ಕುಂಜದಾರ್‌ಲಾ, ಅವೆನ್ ಓದಾದ್ ಕೇಂಡ್ಡ್ ದಿ ಸೇಡಿಯಾಪು ಕೃಷ್ಣ ಬಟ್ಕಲಾ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ "ತುಳು ಮಹಾಕಾವ್ಯ" ಪನ್ನಿನೆಕ್ ಬೋಡಾಯಿನ ಮಾತ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇತ್ತಿನವುಂಡ್ ಪಂಡರ್. ಈ ರಡ್ಡ್ ಸರ್ತಿಡ ಪ್ರಕಟನೆಡ್ ಅಯ್ಯ್ ಬಾರೀ ಪುಗರ್ತೆ ಬತ್ತಂಡ್. ಅಯ್ಯಯ್ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊದ ವಾಚನ ಪ್ರವಚನ ನಡತ್ತಂಡ್. ಏತೋ ಕೋಡಿಡ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ಕ, ಆಯ್ ಓದುದ್ ತೋಚಾಯೆರ್. ಕಾವ್ಯ ಇಡಿಯಾದ್ ಪ್ರಕಟ ಆವೊಡ್ಂಡ್ ತುಳು ಅಭಿಮಾನಿಲು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಲ್ತೆರ್. ಆಂಡಲಾ, ಆ ಕೆಲಸ ಸುಲಬದವು ಆದಿತ್ತೆಚಿ.

ಈ ನಡುಟ್ಟು, ಒಂಜಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಯೋಗೋಡು, ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೋಗು ಪ್ರಕಾಶನೋಡ ಬಾಗ್ಯ ಬತ್ತಂಡ್. ಈ ವಿಷಯೋಡು ಆಲೋಚನೆ, ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ ಪೊಳಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್, ಬೆಳಗಾಮುಡು ಉದ್ಯೋಗೋಡಿತ್ತರ್. ಆರ್, ತನ ಆತ್ಮೀಯರಾಯಿನ, ಉದ್ಯಮಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದಿ ಎಂ.ಬಿ. ಸಾಮಗರೆಡ (ಮೂಲತಃ ಉಡುಪಿ ಮಲ್ತೆ ಸಾಮಗ ಮನೆತನದಾರ್) ಈ ವಿಚಾರೊನು ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾದ್ ಪಾತೆರ್ಚ್ಚ ಸಾಮಗರ್, "ಮಲ್ತುಕೊ, ಎಂಕ್ಲೇ ಒಂಜಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ತ್ವ್ ದಾಯೆ ಮಲ್ತೆರೆ ಬಲ್ಲಿ? ಅಂದೇರ್. ಇಂಚಿ ಬೆಳಗಾಮುಡ ವಜ್ರದೀಪ ಪ್ರಕಾಶನದ ಪುದಾರ್ಡ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ತುನೇಂದ್ ನಿರ್ದಾರ ಆಂಡ್. ಪೆರ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಬತ್ತಿನ ಗುರುಕುಲ ಮುದ್ರಣಾಲಯೋಡು ಅಜ್ಜಿ ಆಂಡ್. ಮುದ್ರಣೆ ಪುಟ್ಟಿನ ದಿನತ್ತಾನಿ ಪಂಡ 24.1.1988ಗ್. ಕುಡ್ಡದ ಹೊಟೇಲ್ ವುಡ್ಲ್ಯಾಂಡ್ಲ್ಯಾಡ್ ಶ್ರೀ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಡರ್, ಡಾ| ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರದ್ರಪ್ಪ, ಮಲ್ತೆ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಸಾಮಗ, ಕೆ. ಅಮರನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿ ಮೊಕ್ಕು ಬಿನ್ನೆರಾದಿತ್ತ್ವ್ ನಡತಿನ ಭವ್ಯ ಸಮಾರೊಂಬೊಡು 'ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ' ಬುಡುಗಡೆ ಆದ್, ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಡ್ ಒಂಜಿ ಪೊಸ ಅಧ್ಯಾಯ ಸುರುವಾಂಡ್. ಕವಿಗಾಲಾ, ಕಾವ್ಯೋಗುಲಾ ಮಲ್ತ ಕೀರ್ತಿ ಬತ್ತಂಡ್. ದಿ ಎಂ.ಬಿ. ಸಾಮಗರೆನ ಡಿವಾರ್ಯೊಡ್ ಉಂದು ಸಾದ್ಯ ಆಂಡ್. ಈ ಸಮಾರಂಭದ ಅಜ್ಜಿಗಟ್ವದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗ್ ಶ್ರೀ ಏರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಆಳ್ವೆರ್ ಜಿಂಜ ಬಗೆತ ಸಹಾಯ ಮಲ್ತದಿತ್ತರ್.

ಕೇಶವ ಬತ್ತಿಗ್ ಮಲ್ತ ಪುದರ್ ಕಣತಿನವು ರಾಮಾಯಣ ಆಂಡಲಾ, ಆರೆನ ಬೇತೆ ಕೈಕಿಲುಲಾ ಮುಖ್ಯವಾದುಳ್ಳೊ. ಆರೆನ ಮಂದಾರ ಮಾಲೆ (ಕನ್ನಡ ಕವಿತೆಲು) ಕನತ್ತ ಪೊಣ್ಣು (ಭಾಸ ಕವಿನ ಸ್ವಪ್ನ ವಾಸವದತ್ತದ ತುಳು ಅನುವಾದ) ಜಾಗಂಟಿ (ತುಳು ಕವಿತೆಲು) ಉನ್ನತ್ತ ರಾಘವ ಪ್ರೇಕ್ಷಣಕವು (ಭಾಸ್ಕರ ಕವಿನ ಪ್ರೇಕ್ಷಣಕೊಡ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ), ಭರತನ ಮೋಕೆ - ಮಾಯದ ಸೂರ್ಪನಕಿ (ಪಾರ್ಥಿಸುಬ್ಬನ ಪ್ರಸಂಗೊಲೆನ ಅನುವಾದ), ಮೂಜಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗೊಲು ಪ್ರಕಟವಾತೊ. ಆರೆನ ಬೊಕ್ಕೊಂಜಿ ಮಲ್ತ ಕವಿತ 'ಬೀರದ ಬೊಲ್ತು', ಒಂಜಿ ಲೆಕ್ಕೊಡು ರಾಮಾಯಣೊಡ್ಡುಲ ಬಿಗುತ್ತವು.

ಇಂದು ಅತ್ತಂದೆ, ಪತ್ರಿಕೆಳೆಡ್, ಸಂಚಿಕೆಳೆಡ್ ಆರ್ಯ ಬರವುಲು ಪ್ರಕಟ ಆತೊ. ಆಕಾಶವಾಣಿ ಭಾಷಣೊಲು, ಚಿಂತನೊಲು ಪ್ರಸಾರ ಆತೊ. ಮಂದಾರರೆನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿ ಹೆಚ್ಚಾದ್ ಆರೆನ ನಿವೃತ್ತಿಡ್ ಬೊಕ್ಕನೆ ನಡತ್ತಿನವು. ಕವಿ, ಕಲಾವಿದೆಯಾದ್ ಆರೆನ ಯೋಗ್ಯತೆಗ್ ಸರಿಯಾಯಿನ ಸನ್ಮಾನೊಲು ಸಂದ್ಂಡ್. (ವಿವರೊಲೆನ್ ಕಡೆಟ್ ಕೊರ್ತುಂಡು.)

ಅನಾರೋಗ್ಯ

1990ಡ್, ಕೇಶವ ಬತ್ತಿಗ್, ಸ್ವರಭಂಗ, ದೊಂಡೆ ಬೇನೆ ಸುರುವಾಂಡ್. ಮೂಜಿನಾಲ ಪರ್ಸೊಡ್ಡಿಂಚಿ, ಚಳಿಕ್ಕ್ ಆರೆಗ್ ಸ್ವರ ಬೂರೊಂದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಅಂಚಾದ್ ಅವೇ ಇಪ್ಪುಂದ್, ಆಯುರ್ವೇದ ಮರ್ದ್ ಮಲ್ತರ್. ಗುಣ ತೋಜಿಬಿ. ಮಣಿಪಾಲೊಡು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಲ್ತಾನಗ, ಆರೆಗ್

ದೊಂಡೆದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್‌ಂದ್ ಗೊತ್ತಾಂಡ್. ಆರೆನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗ್, ಪೊಳಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್, ವಿಶೇಷವಾದ್ ಬಂಜ ದೆತೊಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಲ್ತೆರ್. ಮಣಿಪಾಲ ಆಸ್ಪತ್ರದ ಡಾ| ಭಾಸ್ಕರಾನಂದ ಕುಮಾರ್‌ಲ್, ಬೊಕ್ಕ ಬೇತೆ ಡಾಕ್ಟರ್‌ನಕ್ಲೆನ ಅಭಿಮಾನ, ಪ್ರೀತಿಡ್ ಆರೆಗ್ ಕ್ರಮವಾದ್ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಸರಿಯಾಯಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಉಚಿತವಾದ್ ತಿಕ್ತಾಂಡ್. ದೊಂಡೆದ ಸ್ವರ ಪೆಟ್ಟಿಗನ್ ಆಪರೇಷನ್ ಮಲ್ತಾದ್ ದೆಪ್ಪೊಡಾಂಡ್. ಒಂತೆ ಸಮಯೊಡು, ಅಯ್ಯಾ ಬೋಡಾಯಿನ ಉಪಕರಣೊಲೆನ್ ದೀದ್, ಒಂತೆ ಮೆಟ್ಸ್‌ಡ್ ಪಾತೆರುಲೆಕ್ ಮಲ್ತೆರ್.

ಭಾಗವತಿಕೆ, ಅರ್ಥ, ಭಾಷಣ, ಪಾತೆರ ಕತೆಟ್ ಇತ್ತಿನ ಒರಿ ಕಲಾವಿದೆ, ಸಾಹಿತಿಗ್ ಸ್ವರನೇ ಇಜ್ಜಂಡ ಎಂಚೆ ಆವು! ಆಂಡಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್, ಯತೆ ಮಲ್ತೆಜೆರ್, ಜಗ್ಗೆಜೆರ್. ಸಭೆ ಸಮಾರಂಭೊಳೆಗ್, ಮಿತ್ರ ಕೂಟೊಲೆಗ್ ಬರೊಂದು ಇತ್ತೆರ್. ಬರೆಪುನ ಕೆಲಸಲ ಮುಂದರಿಸಾಯೆರ್. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ, 'ಬೀರದ ಬೊಲ್ಪು' ಕಾವ್ಯ, ಉನ್ನತ್ತ ರಾಘವ ಅನುವಾದ, ತುಳು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗೊಲು - ಉಂದು ಮಾತೆ ಈ ಐನಾಜಿ ವರ್ಸೊಡು ಬರೆತಿನವು.

ಕಡತ ದಿನಕುಲು

1996ದ ಒಕ್ಟೋಬರ್‌ಡ್ ಬೊಕ್ಕ ಆರೊಗೊಡು ಒಂತೆ ಪಿರ ಬೂರೈರೆ ಸುರು ಆಯೆರ್. ದಿನೊಲ ಕುಡುಪು ಪೇಂಟೆಂಗ್ ಬತ್ತ ಪೋಪಿನವು ಆರೆನ ಕಾಯಮುದ ಒಂಜಿ ಕ್ರಮ. ಈ ಸರಿ ನಾಲ್ ತಿಂಗೊಳು ಆರ್ ಇಲ್ಲಡ್ ಪೇಂಟೆಗ್ ಜತ್ತೆಜೆರ್. ಆರೇ ಪಂಡಿಲೆಕ್ಕೊ ಅವೊಂಜಿ ದಾಖಲೆ. ನಿತ್ರಾಣ ಬತ್ತಂಡ್. ವಾಮಂಜೂರುದ ಸುಬ್ಬಾಯ ಪಂಡಿತೆರ್, ಕುಡ್ತದ ಚರ್ಮರೋಗ ವೈದ್ಯ ಡಾ| ಜಿ.ಎನ್. ಶೆಟ್, ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಲ್ತಾದ್ ಒಂತೆ ಉಷಾರಾಯೆರ್. ಈ ನಡುಟ್ಟು, ಆರೆನ 'ಬೀರದ ಬೊಲ್ಪು' ಮುದ್ರಣ ಆಪೊಂದಿತ್ತಾದ್, ತುಳು ಅಕಾಡೆಮಿ ಅವೆನ ಪ್ರಕಾಶನದ ಅಟ್ಟಣೆಡ್ ಇತ್ತಂಡ್. 1997 ಮಾರ್ಚ್ ರಡ್ಡನೇ ತಾರೀಕಿದಾನಿ ಡಾ| ವಿವೇಕ ರೈ, ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಪಾಲ್ಕಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್, ಬೊಕ್ಕ ಈ ಲೇಖಕಿ ಆರೆನ ಇಲ್ಲಗ್ ಪೋದು, ಬೂಕು ಬುಡುಗಡೆ ಸಮಾರಂಭೊದ ವಿವರ ಪಾತೆರೊ. (ಮಾರ್ಚ್ ಪದಿನಾಚೆಕ್ ಸಮಾರಂಬಂದ್ ದಿನ ನಿಗಂಟಾದಿತ್ತಂಡ್) ಅನಿವೇ ಎಂಕ್ಲೆನ ಕಡೆ ಭೇಟಿ ಆವುಂದ್ ಎಂಕ್ಲೆ ಏರಲಾ ಎಣ್ಣೆದಿಜೊ. ತಾನ್ ಒರೆ ಮಣಿಪಾಲೊಗು ಪೋದ್, ದೊಂಡೆದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಲ್ತಾವೊಂದು, ಒಂತೆ ಉಷಾರಾದ್, ಸಮಾರಂಭೊದಾನಿ ರಡ್ಡ್ ಪಾತೆರ ಪಾತೆರುನಾತ್ ತಯಾರಾದ್ ಬರ್ಪೆಂದ್ ಪಂಡ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಅಂಚನೇ ಐನನೇ ತಾರೀಕ್‌ಗ್ ಮಣಿಪಾಲೊಗು ಪೋದು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗ್ ದಾಖಲಾಯೆರ್.

ಪದಿರಾಡನೆ ತಾರೀಕ್ ಮದ್ಯನಗ್, ಮಣಿಪಾಲೊಡ್ಲು ಸುದ್ದಿ ಬತ್ತಂಡ್ - ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್, ಪರಲೋಕೊಗು ಸಂದಿಯೆಂದ್. ಆರೆನ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಾಯಿನ ಎಂಕಲೆಗ್ ಮಾತೆ ಉಂದೊಂಜಿ ಮಲ್ಲ ದುಃಖದ ದಿನವಾದೇ ಒರಿವುಂಡು. ಬಯ್ಯಡ್, ಆರೆನ ಇಲ್ಲದ ಕೈತ್ತೆಲೇ ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆತ್ತಂಡ್. ಬಂದುಲು, ಮಿತ್ರರ್, ಅಭಿಮಾನಿಲು ಮಲ್ಲ ಸಂಖ್ಯೆಡ್ ಸೇರಿತ್ತೆರ್.

ಕವಿಯಾದ, ಕಲಾವಿದೆಯಾದ ಮಲ್ಲ ಸಾದನೆ ಮಲ್ಲಿನ, ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದೊಲ ಆತೇ ಎತ್ತರೊಗು ಏರಿನ, ವಿಶೇಷ ಯೋಗ್ಯತೆದ ಒಂಜಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಮದಪ್ಪಂದಿ ನೆನಪಾದ್ ಚರಿತ್ರೆಗ್ ಸೇರ್ಂಡ್. ಅಸ್ತತ್ವಗ್ ಪೋವರೆ ದುಂಬು, ತನ್ನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆನ್ ಎಂಚಿ ಮಲ್ಪೊಡುಂದು ಆರ್ ಬರೆದಿತ್ತಿನ ಕಾಕಜಿ, ಆರೆನ ಮೇಜಿದ ಮಿತ್ತ್ ಇತ್ತಂಡ್!

ಉಡ್ಡಿಡ್, ಕುಡ್ಡಡ್ ಬೊಕ್ಕ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಡೆಟ್ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಸಭೆಕ್ಕುಲು ನಡತ್ತಂಡ್. ಮಾರ್ಚ್ ತಾರೀಕ್ ಇರ್ವತ್ತೆಣ್ಮತಾನಿ, ತುಳು ಅಕಾಡಮಿದ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಮಾರಂಭೊಡು ಆರೆನ 'ಬೀರದ ಬೊಲ್ಪು' ಬುಡುಗಡೆ ಆಂಡ್. ಈ ವರ್ಸೊದ ಅನುವಾದ ವಿಭಾಗೊದ ಬಹುಮಾನ, ದುಂಬೇ ಆರೆನ 'ಮಾಯದ ಸೂರ್ಪನಕಿ - ಭರತನ ಮೋಕೆ'ಗ್ ಘೋಷಣೆ ಆದಿತ್ತನವು. ಅವುಲಾ ಆನಿಯೇ ಸಂದ್ಂಡ್. ಇಂಚ ತುಳು ಅಕಾಡಮಿ ಮಹಾಕವಿ ಮಂದಾರರೆಗ್, ತುಳುವೆರೆ ಪರವಾದ ಮಲ್ಲ ಗೌರವ ಸಂದಾಂಡ್.

ಒಡನಾಟ - ಸಂಪರ್ಕೊದ ಕ್ಷೇತ್ರೊ

ಮಂದಾರರೆನ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರೊಲು ಮಾಸ್ತಾದಿಕೆ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೊಕ್ಕ ಕಾಟುಂಬಿಕ, ಬಂದು ವರ್ಗೊ ದೋಸ್ತಿಲು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ಕ್ಷೇತ್ರೊಡು ಒಡೆಯರ್. ಬಳಗ, ಕುಡ್ಡದ ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿ, ವಾಮಂಜೂರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಘ, ತುಳು ಸಂಘಟನೆಲು, ತುಳು ಅಕಾಡಮಿ, ಉಡುಪಿದ ಗೋವಿಂದ ಪ್ರೆ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಲು. ಅಂಚನೇ ತಾನ್ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅರ್ತೊ, ಭಾಗವತಿಕೆ ಪಂಡ್ಂದ್ ಕೊರೊಂದಿತ್ತಿನ ಕೆಲವು ಸಂಘೊಲೆಡ್ ಆರೆಗ್ ಸಂಬಂಧ. ಕುಡುಪು, ಕೊಂಬಾಡಿ, ಕೂಳೂರು, ವಾಮಂಜೂರು, ಕುಡ್ಡ ಉಂದು ಆರೆನ ಕಾಯಮುದ ಸಂಚಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಮುಳ್ಳಿಡ್ಲ ಕುಡಲ ಮುಟ್ಟಿ, ಮೂಡಾಯಿಗ್ ಮೂಡಬಿದ್ರಿ ಪರಿಸರ, ಕುಡ್ಡ, ಬಂಟ್ವಾಳ ತಾಲೂಕುಲು ಆರೆನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೊ. ಅಂಚನೇ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆದ ಉಳಯಿ, ಪಿದಾಯಿ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಊರುಲೆಗ್ ಸಂಚಾರೊ.

ದಿನಚರಿ - ತಿರುಗಾಟೊ

ಮಾಸ್ತಾಪಿನೆಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲದ ಕೆಲಸೊಗು, ಹೆಚ್ಚೆ ಗಮನ ಕೊರೊಂದಿತ್ತಿನ ಕೇಶವ ಬಟ್ರು, ಅಯ್ತು ನಡುಟುಲ ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯೊಲೆನ್ ಸ್ವಂತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಏತೋ ಆಟ, ತಾಳಮದ್ದಲೆಗ್ ಪೋವೊಂದು ಬರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕೊಂಬಾಡಿದ ಸಂಪರ್ಕ, ವಿಶೇಷವಾದ್ ಅಚ್ಚುತ ಬಟ್ಟಿನ ಒಡನಾಟಲಾ ಹೆಚ್ಚೆ ಇತ್ತಂಡ್. ಅದಗನೇ ಆರೆಗ್ ಓದುನ ಮರ್ಲ್ ವಿಶೇಷ. ತೂಯಿನ್ಯೆನ್, ಓದಿನೈನ್ ಅಂಚನೇ ಬುಡಂದೆ, ಆಯಿಡ್ಲ ಪೆಜೊಂದು ಆರ್ ವಿದ್ವತ್ತೆಡ್ ಗಟ್ಟಿ ಆವೊಂದು ಪೋಯೆರ್. ವಿದ್ವಾನ್ ಪಾಸಾದ್, ಮಾಸ್ತಾವೊಡ್ಲೆನೇ ಆರ್ ನಿಜವಾಯಿ ಅರೊಡು ವಿದ್ವಾಂಸೆ ಆದಿತ್ತೆರ್.

ಕೂಳೂರುಡು ಮಾಸ್ತಾದ್ ಸೇರಿ ಬೊಕ್ಕ ಪುಲ್ಲನ ಮಂದಾರೊಡ್ಲ, ಬೊಂದೆಲ್ - ಕಾವೂರು - ದೆಪ್ಪುಣಿ ಸಾಡಿದ್ ಕೂಳೂರುಗ್ ನಡೊತ್ತೊಂದು ಪೋದು, ಬಯ್ಯಡ್ ಬಸ್ಸಡ್ ಕುಡ್ಡೆಗಾದ್

ಕುಡುಪುಗು ಬರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಮದ್ಯನದ ಉಣಸ್ಸು ಆತ್ಮೀಯರಾಯಿನ ಕೂಳೂರು ಶಿವರಾಯೆರ್ ಇಲ್ಲಡ್. (ದಿ ಶಿವರಾಯೆರ್ ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗೊಡು ಆರೆನ ಮದ್ದೆಗಾರೆ, ಒಡನಾಡಿ). ಕುಡ್ಲೆಗ್ ಬತ್ತೆದ್, ಮಾರ್ಕೆಟ್ ರಸ್ತೆಡ್ಲಿತ್ತಿನ ದೂಮಪ್ಪ ಪಂಡಿತರೆನ ಔಷಧಾಲಯೊಡು, ದೋಸ್ತಿನಕ್ಕೆಡ ಪಾತೆರ್, ಚಾಪರ್ಡ್ ಕುಡುಪುಗು ಪೋಪಿನ ಆರೆನ ಕ್ರಮೊ. ಕುಡ್ಲೆಡ್ಲೆ ಬನ್ನೆಗ, ಪೋನಗ, ಸಾಮಾನ್ ಕೊಂಡೊಪಿನ, ಅಯ್ತು ನಡುಟ್ಟು ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಸಂಪರ್ಕೊಲು, ನಡುಟ್ಟು ತಾಳಮದ್ದೆಲೆಲು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಮೊಲು, ಇಲ್ಲದ ಕೆಲಸೊಲು - ಇಂಚ ಯೇಪಲ ಪುರೊತ್ತು ದಾಂತಿನಾತ್ ಜವಾಬ್ದಾರಿಲು. ಏತೋ ಸಾರಿ ಸಾಲೆಡ್ಲೆ ಯಕ್ಕಗಾನೊಗು ಪೋದು, ಅಲ್ಲಡ್ಲೆ ಸಾಲೆಗ್ ಬತ್ತಿನವುಂಡು. ಆಂಡಲ, ಆರ್ ನಿದ್ರೆ ಕಚ್ಚೆರ್ಯಾರ್ಂದ್ ಏರೆಗ್ಲಾ ತೆರಿಯಂದ್. ಬೇತೆ ಯೇತ್ ಕೆಲಸ ಇತ್ತಂಡಲಾ, ಸಾಲೆದ ಕೆಲಸೊನು ಆರ್ ತಪ್ಪಾವೊನ್ನಾವಡ್, ದುಂಬು ನೂಕುನಾವಡ್ ಇತ್ತೆಜಿ. ಉದ್ಯೋಗೊನು ಸರಿಯಾದ್, ನಿಷ್ಕೆಡ್ ಮಲ್ತಾದ್ ಬಾಕಿ ಸಮಯೊಡು ಮಾತ್ರ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ತಿರುಗಾಟೊಲೆನ್ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ಕೆಲಸೊಡ್ಲೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯಿ ಬೊಕ್ಕ, ಆರ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಂಗೊಡು ಹೆಚ್ಚೆ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೆರ್. 1975-1995 ಈ ಇರ್ವ ವರ್ಸೊಡು, ಆರ್ ಜಿಂಜ ಬಗತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಡ್ಲೆತ್ತೆರ್. ಬರೆಪುನ ಕೆಲಸಲಾ ಮಲ್ತೆರ್. ಕುಡ್ಲೆಗ್ ಬತ್ತೊಂದು ಇತ್ತೆರ್. ಕೆಲಸೊಗು ಸೇರೈರೆ ದುಂಬು, ಕೆಲಸೊದ ಕಾಲೊಡು, ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯಿ ಬೊಕ್ಕ, ಇಂಚ ಮೂಜಿ ಸಂದರ್ಬೊಡುಲಾ ಆರೆನ ಜೀವನೊಡು, ದಿನಚರಿಟ್ಲೆ ಒಂಜಿ ಶಿಸ್ತ್, ನಿರ್ಣಯ ಇತ್ತೆಂಡ್. ನಿವೃತ್ತಿ ಜೀವನೊಡು, ಆರ್ ಊರುಡ್ಲಿತ್ತಿನಾಪಿ, ಒಂಜಿ ಅಥವಾ ರಡ್ಲೆ ಸರ್ತಿ ಕುಡುಪುಗು ಬತ್ತೆದ್, ವೆಂಕಪ್ಪೆರೆನ ಅಂಗಡಿಗ್ ಭೇಟಿ ಕೊರಂದೆ ಇಜ್ಜಿ. ಅವು ಅರೆಗ್ ಟಿಪಾಲಾಗ್, ಸಂಪರ್ಕೊಗು, ಪಾತೆರೆ ಕತೆಕ್ಕ್ ಒಂಜಿ ಕಾಯಂ ಜಾಗೆ. ಕಡೆತ್ತೆ ನಾಲೈನ್ ತಿಂಗೊಳು ಮಾತ್ರ, ಈ ದಿನಚರಿಟ್ ಯತ್ನಾಸಾದಿತ್ತೆಂಡ್. 1996 ನವಂಬರ್ಡ್ಲೆ ಬೊಕ್ಕ, ಆರೆನ ತಿರುಗಾಟೊಲು, ಕುಡುಪು ಪೇಂಟೆಗ್ ಬರ್ಪಿನಲಾ ಉಂತೆದಿತ್ತೆಂಡ್.

ಕೇಶವ ಬುಟ್ಟಿನ ದಿನಚರಿಟ್ಲೆ ಪ್ರತಿಯೊಂಜಿ ಕೆಲಸೊಗುಲಾ ಸಮಯ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಅನವಶ್ಯ ಆರ್ ಗಡಿಬಿಡಿ ಮಲ್ಪಯೆರ್, ಒಂಜಿ ಚೂರುಲಾ ಸಮಯ ಹಾಳ್ ಮಲ್ಪಯೆರ್. ಅಗತ್ಯ ಇತ್ತಿನಡೆಗ್ ತಪ್ಪಂದೆ ಪೋವೆರ್. ದೂರ ಇತ್ತೆಂಡಲಾ, ಆತ್ಮೀಯರೆನ, ಬಂದುಲೆನ ಇಲ್ಲಡೆಗ್ ಮದಪ್ಪಂದೆ, ಪುರುಸೊತ್ತು ಮಲ್ತೊಂದು ಪೋವೆರ್. ಸಬೆಕ್ಕೆಗ್ ಬತ್ತೆರ್ಡ ಹೆಚ್ಚಾದ್, ದೂರ ಒಂಜಿ ಮೂಲೆಡ್ ಕುಲ್ಕೊಂದು, ಕೇಣೊಂದು, ತೂವೊಂದು ತನ್ನ ಪೊರ್ತುಗು ಮೆಲ್ಲ ಲಕ್ದ್ ಪೋವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಮೆಲ್ಲ ಕವಿ ಪಣ್ಣಿ ಪುದರ್ ತಿಕ್ಕಿ ಬೊಕ್ಕಲಾ ಅರೆಗ್ ಮಲ್ಪಾದಿಗ್ ಮೂಡುದಿತ್ತೆಜಿ. ಆರ್ ದುಂಬುದಂಚನೇ, ಅವ್ವೇ ನಯವಿನಯದ ಮೂರ್ತಿಯಾದಿತ್ತೆರ್.

ಓದು, ಬರೆಪಾಟಿಗ್, ತಿರುಗಾಟೊ, ಭೆಟ್ಟಿ, ಇಲ್ಲದ ಕೆಲಸ, ಪೇಂಟೆದ ಕೆಲಸ ಮಾತೆಕ್ಕಲಾ ಒಂಜಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಬರ್ಪೆಂದ್ ಪಂಡಿ ಸಮಯೊಗು ನಿಮಿಷ ತಪ್ಪಂದೆ ಬರ್ವರ್. ಆರೆನ್ ನಂಬ್ಂದ್ ಕಾಪೊಲಿ, ನಂಬ್ಂದ್ ಕೆಲಸ ಮುಂದೆಸಾರ್ವೊಲಿ. ಆತ್ ಶಿಸ್ತದ ನರಮನಿ ಆರ್. ಯಕ್ಕಗಾನೊದ ಕ್ಲಾಸ್ಡ್, ಶಿಷ್ಯರೆಡ್ಲೆ ದುಂಬು ಆರ್ ತಯಾರ್.

ಆಪ್ತರ್ - ಇಷ್ಟೆರ್ - ದೋಸ್ತಿಲು

ಸಾಲೆದ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಲು, ಬಂದುಲು ಅತ್ತಂದೆ, ಆರೆನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರ ಬಳಗೊಲಾ ಮಲ್ಲೆನೆ. ಮಾತೆರೆನ್ ಪನೊಂದು ಪೋಂಡ ಅಪೊಂಜಿ ಮಲ್ಲ ಪಟ್ಟಿಯೆ ಆವು. ಮುಖ್ಯವಾಯಿನ ಕೆಲವೆರೆನ್ ಮಾತ್ರ ಮೂಲು ಪನ್ಪೆ. ದುಂಬುದ ಮಾಹಿತಿ ತಿಕ್ಕಂದಿನೆಡ್ಲೆ ಏತೋ ಪುದಾರುಲು ಬುಡ್ಡು ಪೋದಿಪ್ಪು.

ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗ

ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕೊಡುಲಾ, ಕಲಾಜೀವನೊಡುಲಾ ಒಂಜಿ ಮುಖ್ಯವಾಯಿನ ಕೂಟ ಎಫ್.ಎಚ್. ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರೆ, ವೈದ್ಯ, ವಾಗ್ಮಿ, ಅರ್ಥದಾರಿ ಡಾ| ಫರಂಗಿಪೇಟೆ ಹಸನಬ್ಬ ಒಡೆಯರ್ (1903-1969) ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಲ್ತಿನ ಈ ಕೂಟ ಸಾದಾರ್ 1940ಡ್ ಸುರುವಾಂಡ್. ಈ ತಾಳಮದ್ದಲೆ ಕೂಟೊಗು ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆ ಬಾಗವತೆರ್. ದಿ ಕೂಟೊರು ಶಿವರಾಯೆರ್ ಮದ್ದೆಗಾರ್. ಒಡೆಯರ್, ದಿ ಕೊಂಡಾಣ ವಾಮನ ಹರಿದಾಸ, ದಿ ಗುರುವಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್ (ವಿ.ಜಿ. ಬಂಗೇರ), ದಿ ಬೊಂಡಾಲ ಜನಾರ್ದನ ಶೆಟ್, ದಿ ಕಲ್ಲೆಗುಂಡಿ ತಿರುಮಲೇಶ್ವರ ಬಟ್ಟೆ, ಅರ್ಕುಳ ಎ.ಕೆ. ಮಹಾಬಲ ಶೆಟ್ ಮೊಕ್ಕ ಅರ್ಥದಾರಿಲು. ಒರೊರೊ ದಿ ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಲು, ದಿ ವೆಂಕಪ್ಪ ಶೆಟ್, ದಿ ಶೆಡ್ಡೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಕಲಾ ಬರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಅತ್ತಂದೆ ಆ ಆ ಊರುದ ಕಲಾವಿದೆರ್ ಸೇರೊಂದಿತ್ತೆರ್. 1940-1950 ಅವಧಿಡ್ ಈ ಬಳಗೊದ ಮಸ್ತ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಲು ಕುಡಲದ ಸುತ್ತೊಡು ಆಪೊಂದಿತ್ತೆಂಡ್. ಒಡೆಯರ್ ಹಾಸನೊಗು ಪೋಯಿ ಬೊಕ್ಕ, ಅವುಲು ಅನಾರೋಗೊಡು ಬೂರಿ ಬೊಕ್ಕ (1956-1969) ಆರ್, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಲೆಗ್ ಬರಿನ ಕಡಮೆ ಆಂಡಲಾ, ಕೂಟೊದ ಪುದರ್ ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗ ಅಂದೇ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಈ ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಲೆಗ್ ಎಡ್ಲೆ ಪುದರ್ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಮೊಕ್ಕೆಗ್ ಆ ಕಾಲೊಡು ಕೊರೊಡಾಯಿನವು ಪ್ರಯಾಣದ ಕರ್ಚಿಗ್ ಮಾತ್ರ. ಕಲಾವಿದೆರೆಗ್ ಸಂಭಾವನೆ ಇಜ್ಜಿ. ಸಹಕಾರ ಪದ್ಧತಿಡ್ ನಡತ್ತೊಂದಿತ್ತೆಂಡ್. ಈ ಬಳಗೊದ ಸದಸ್ಯೆರೆಡ್ ವಿಶೇಷವಾಯಿನ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಒಡೆಯರ್‌ನ ಮಿತ್ತ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆಗ್ ಬಾರಿ ಗೌರವ. ಒಡೆಯರ್‌ನ ಮರಣ ಮುಟ್ಟಲಾ ಈ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಅಂಚನೆ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಅಸೆಕ್ಕೊಡ್ಲಿನ ಒಡೆಯರೆನ್, ಮೇರ್ ಆಪಗಾಪಗ ಪೋದು ತೊದು ಪಾತೆರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟೊಂದಿತ್ತಿನ ವಾಚ್, ಒಡೆಯರ್ ಆರೆಗ್ ಕೊರಿನವು. ಆ ಕಾರಣೊಗಾದೇ ಆರ್ ಅವೆನ್ ಕಡಮುಟ್ಟಲಾ, ಕುಡ ಕುಡ ರಿಪೇರಿ ಮಲ್ಪಾದಲಾ, ಕಟ್ಟೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆಲಾ ಕೊಂಡಾಣ ವಾಮನ ಮಾಸ್ತೆಲಾ ಒಡೆಯರ್‌ನ್ ಕಾಸಾ ಪಲಯೆ ಪನ್ನಿನಾತ್ ಗೌರವೊಡು ತೊವೊಂದಿತ್ತಿನತ್ತೆಂಡೆ ಅಪಗಪಗ ಪಣವುದ ಸಹಾಯ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನವು ಒಡೆಯರ್‌ಗಲಾ ಅಕ್ಕಿಗ್ಲೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿತ್ತಿನವು. ಆರೆನ ಸ್ವಂತ ಬಂಧುಲೇ ತಿರಸ್ಕಾರೊಡು ತೊವೊಂದಿತ್ತಿ ಕಾಲೊಡುಲಾ ಮೊಕುಲಿರ್ದೆರ್ ಮಲ್ಲಿನ ಸಹಾಯೊನು ಒಡೆಯರ್ ಪಂಡೆಡ್ ಬೇತೆಕೆಲೆಗ್ ತರಿಂಡ್.

ಕೂಳೂರು ಶಿವರಾಯೆರ್

ದಿ ಕೂಳೂರು ಶಿವರಾಯೆರ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಒರಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ತೆ. ಶಿವರಾಯೆರ್ ಮಲ್ಲ ಯಕ್ಕಗಾನ ಕಲಾಭಿಮಾನಿ, ಸ್ವತಃ ಕಲಾವಿದೆ. ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗೊಡು ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಬಾಗವತಿಕ್ ಗೆ ಶಿವರಾಯೆರ್ ಮದ್ದೆಗಾರ್. ಅಂಚ ಸುರುವಾಯಿನ ಅಕ್ಷೆನ ದೋಸ್ತಿ ರಾಯೆರ್ ತೀರ್ ಪೋಯಿನೆಟ, ಒಂಜೇ ಲೆಕ್ಕ ಆತ್ಮೀಯವಾದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಬಟ್ತ್ ಕೂಳೂರುಡು ಮಾಸ್ತಾದ್ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೊಂದುಪ್ಪುನಗ ಮದ್ಯಾನದ ಒಣಸ್ಸೆಗ್ ತನ್ನ ಇಲ್ಲಗ್ ಬರೊಡುಂದ್ ಶಿವರಾಯೆರ್ನ ಒತ್ತಾಯ ಆಂಡ್. ಕೇಶವ ಬಟ್ತ್, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೊಡು, ತಪ್ಪಾವೊಣರ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತೆರ್ಡಲಾ ಆಯಿಜಿ. ಸುರುಟ್ಟು ಕೂಳೂರುಡಲಾ, ಬೊಕ್ಕ ಶಿವರಾಯೆರ್ ಕೊಟ್ಟಾರೊಗು ಬತ್ತಿ ಬೊಕ್ಕ ಆ ಇಲ್ಲಡ್ಲಾ, ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆಗ್ ಒಣಸ್ಸೆದ ಏರ್ಪಾಡ್. ಆರೆನ ಸರ್ವಿಸ್ ಮುಗಿನ್ನೆಟ್ಟಲಾ ನಡತ್ಂಡ್. ಅರೆಗ್ ಒಣಸ್ ಪಾಡುನ ಒಂಜಿ ತೊಂದರೆ ಪಂಡ್ ರಾಯೆರ್ನ ಇಲ್ಲದಕ್ಕು ಏಪೊಲಾ ಎಣ್ಣೆಚೆರ್. ಆತ್ ದೂರ ಪೋಯೆರೆ ತೊಂದರೆ ಪಂಡ್ ಬಟ್ತ್ಲಾ ನೆನೆತ್ಚೆರ್. ಶಿವರಾಯೆರ್ಲಾ, ಕೇಶವ ಬಟ್ತ್ಲಾ ಸ್ವಂತ ಕಷ್ಟಸುಕೊಟ್ಟು ಒರೊಗೊರಿ ಸಹಾಯ ಆಪೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಶ್ರೀಮತಿ ಸುನಂದಮ್ಮ ಶಿವರಾವ್, ಅಕ್ಕಯ್ಯಮ್ಮ (ಶಿವರಾಯೆರ್ನ ಪಲಿ) ಬೊಕ್ಕ ಶಿವರಾಯೆರ್ನ ಜೋಕ್ಕು - ಮೊಕ್ಕೆಗ್ ಮಾತ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆ ಮಿತ್ತ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ. ಶಿವರಾಯೆರ್ ಇಲ್ಲ್ ಪಂಡ ಕಲಾವಿದೆರೆಗೊಂಚ ಆಶ್ರಯ. ಅವುಳು, ಅಕ್ಕಿ ಒಟ್ಟುಗು, ರಾಮದಾಸ ಸಾಮಗರ್, ವೆಂಕಟ್ರಾಯ ಐತಾಳೆರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಮೇಳದ ಯಜಮಾನ್ಯರಾಯಿನ ವಿಠಲ ಶೆಟ್, ಈ ಲೇಖಕಿ ಇಂಚಿ ಕಲಾವಿದೆರೆ ಕೂಟೊ ಏತೋ ಸಾರಿ ಸೇರ್, ಕುಸಾಲ್ ಪಟ್ಟಾಂಗ, ಒನಸ್ಸ ತಿನಸ್ಸ ನಡೆತೊಂದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಶಿವರಾಯೆರ್ನ ಸ್ನೇಹಶೀಲತೆ ಬಾರಿ ವಿಶೇಷವಾಯಿನವು.

ಕೆ.ವಿ. ಹರಿದಾಸ್

ಅರ್ಥದಾರಿ, ಪ್ರವಚನಕಾರೆ, ವಿದ್ವಾನ್ ದಿ ಕೊಂಡಾಣ ವಾಮನರ್ ಬಟ್ಟೆ ಬೊಕ್ಕೊರಿ ಮಲ್ಲ ದೋಸ್ತಿ. ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗೊದ ಸದಸ್ಯರಾಯಿನೆಡ್ಲಾಲಾ, ಇರ್ವೆರ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಮಾಸ್ತಾಯಿನೆಡ್ಲಾಲಾ, ಮೊಕ್ಕೆನ ಒಡನಾಟ ಬುಳೆಂಡ್. ಕೂಳೂರುಡ್ ಸಾಲೆ ಬುಡ್ಡ್ ಬನ್ನಗ, ಕೇಶವ ಬಟ್ತ್, ವಾಮನ ಮಾಸ್ತ್ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿ ಲೇಡಿಹಿಲ್ ಶಾಲೆದಲ್ಪ ಜತ್ತಾದ್, ಬೊಕ್ಕ ಇರ್ವೆರ್ಲಾ ಪೇಂಚಿ ತಿರ್ನ್ದ್ ಅಗಪ್ಪುನವು ಮಾಮೂಲು. ಇರ್ವೆರ್ಲಾ ಖಾದಿದಾರಿಲು, ಸಾದಾರ್ ಒಂಜೇ ಆಳಂಗೊದಾಕ್ಕು. ಅಂಚಾದ್ ಏತೋ ಜನ ಮೊಕ್ಕು ಮೆಗ್ಗೆ ಪಲಯೆಂದ್ಲಾಲಾ ಎಣ್ಣೆದಿತ್ತೆರ್ಗೆ. ತಾಳಮದ್ದಲೆ, ಪುರಾಣ ವಾಚನೊಳೆಗ್ ಒಟ್ಟುಗು ತಿರುಗಾಟೊ, ಕುಡ್ಲಡ್ ಬಯ್ಯದ ಭೇಟಿ, ಅತ್ತಂದೆ ಇಲ್ಲಗ್ ಪೋದ್ ಬತ್ತ್ ಒಡನಾಟೊಲಾ ಇತ್ತ್ಂಡ್. "ಎಂಕ್ಲೆ ಇಲ್ಲಗ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ತ್ ಬರಿನ್ದೊಂಡ ಎಂಕ್ಲೆಗ್ ಬಾರಿ ಸಂಭ್ರಮ. ಆರೆನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವೊಡ್ಲು, ಪಾತೆರೊ ಕತೆಡ್ಲ ಎಂಕ್ಲೆ ಏತೋ ವಿಷಯ ಕಲ್ತು" ಅಂದ್ ಪನ್ನರ್, ಕೊಂಡಾಣ ವಾಮನರ್ ಮಗಳ್, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕಿ ಚಂದ್ರಕಲಾ ನಂದಾವರ.

ಹಂಪನಕಟ್ಟಿದ ದೂಮಪ್ಪ ಪಂಡಿತರೆನ ಮದ್ದಾದ ಅಂಗಡಿದ ಒಟ್ಟಾಪಿನ ದೋಸ್ತಿಲೆ ಕೂಟೊಡು ಕೇಶವ ಬಟ್, ವಾಮನ ಮಾಸ್ತ್ರಿ ಅತ್ತಂದೆ, ಮಹಾಲಿಂಗ ಮಾಸ್ತ್ರಿ (ಇನ್ಸ್ಪೆಕ್ಟ್)ಲಾ ಇತ್ತರ್. ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗೊದ ಬೊಕ್ಕೊರಿ ಸದಸ್ಯ ದಿ. ವಿ.ಜಿ. ಬಂಗೇಲ್ಯಲಾ ಒರೊರೊ ಸೇರೊಂದಿತ್ತರ್.

ಅ. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಪೊಳಲಿ

ಪುರಲ್ದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಶಿಷ್ಯ, ಮಿತ್ರ, ಆತ್ಮೀಯೆ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕೆ ಮಾತ್ರ ಅತ್, ಆರೆನ ಇಲ್ಲದ ಒರಿ ಸದಸ್ಯೆನೆ ಆದಿತ್ತನಾರ್. ಆಕ್ಟಿನ ಸಂಬಂಧ ಪಂಡ, ಇರ್ವೆರೆ ಜೀವನೊಡ್ಲಾ ಒಂಜಿ ವಿಶೇಷ ಯೋಗಾಯೋಗಂದೆ ಪನೊಲಿ. 1952ಡ್ ಗುರುಪುರೊಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ್ ಬಟ್ಟೆನ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆಯಿನ ಶೆಟ್ಟಿ ಮಿತ್ರ, ಆದಗನೇ ಆರೆನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವೊ ಬೂರುಂಡ್. ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯೊ ಪರಿಚಯ ಆಂಡ್. ಶೆಟ್ಟಿ ಉಜಿರೆಡ್ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಸೇರ್ದ್, ಇಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ತಾಪತ್ರಯೊಡ್ಲಾತ್ರ, ಶಾಲೆ ಬುಡ್ಡುನಟ್ತ್ ಇತ್ತರ್. ಆದಗ ಆರೆಗ್ ದೈರ ಕೊರು, ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಮಲ್ತಾದ್ ಹೈಸ್ಕೂಲು ವಿದ್ಯೆ ಮುಗಿಪರೆ ಕಾರಣಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆ. ಶಾಲೆದ ರಚೆಟ್, ಶೆಟ್ಟಿನ ಕ್ಯಾಂಪ್, ಪುರಲ್ದಲ್ದಲಾ, ಮಂದಾರೊಡೇ ಜಾಸ್ತಿ. ಮಂದಾರದ ಇಲ್ಲದಕ್ಟಿನ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವೊಡ್ಲಾ ಮೇರ್ ಮಂದಾರ ಕುಟುಮದ ಒರಿ ಸದಸ್ಯೆ ಲೆಕ್ಕನೇ ಆಯರ್. ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಆದ್ ಕಾಲೇಜ್ ಸೇರುನಟ್ಲಾ ದುಂಬು ಕೆಲವು ತಿಂಗೊಳು ಕುಡ್ಲಡ್ ಉಂತೆರೆ ಏರ್ಪಾಡ್ ಬೋಡಾಂಡ್. ಆಪಗಲ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಕೊಂಡಾಣ ವಾಮನರೆಡ ಪಾತೆರ್ಲಾ ಆರೆ ಇಲ್ಲಡ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಲ್ತರ್. ಇಂಚ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸೊ ಮಾತ್ರ ಅತ್ ದುಂಬುದ ಏಳ್ಗೆಗಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆ ಕಾರಣ ಪಂಡ್ ಆರ್ ಪನ್ನರ್.

ಈ ಋಣೊನು ಶೆಟ್ಟಿ, ಮಲ್ಲ ರೀತಿಡ್ ಸಂದಾಯರ್. 'ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ'ದ ಒಂಜಿ ಭಾಗೊನು ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘೊಡ್ಲಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ತರ್ (1977) ಬೊಕ್ಕ ಇಡೀ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊನು, ಬೆಳಗಾಂವ್ ದಿ. ಎಂ.ಬಿ. ಸಾಮೆಗೆರೆನ ಉಮೇಡ್, ಬೆರಿಸಾಯೊಡು 'ವಜ್ರ ದೀಪ ಪ್ರಕಾಶನ'ಟ್ಲಾ ಬೊಳ್ಳುಗು ಕನಯರ್. ಉಂದು ನಿಜವಾದ್ ಗುರು ಋಣ ತೀರ್ಪಾಯಿನ ಮಲ್ಲ ಕೆಲಸೊ. ಅಯಿಡ್ಲಾ ಬೊಕ್ಕ ಆರೆನ 'ಜಾಗಂಟೆ' ಕವಿತೆಲೆ ಗೊಂಚಿಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರಕಾಶನ ಕುಡುಪು (ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡ್ಡೆನ ಪುದಾರ್ಡ್) ಪ್ರಕಟ ಆವೆರೆಲಾ ಸಾಯ ಮಲ್ತರ್. ಆರೆನ ಬೊಕ್ಕೊಂಜಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ 'ಬೀರದ ಬೊಲ್ಪು' ತುಳು ಅಕಾಡಮಿಡ್ಲಾ ಪ್ರಕಟ ಆವೆರೆಲಾ ಒತ್ತು ಕೊರ್ಚೆರ್. ಅತ್ತಂದೆ, ಆರೆನ ರಡ್ಲಾ ಪ್ರಸಂಗೊಳು 'ಮಾಯದ ಸೂರ್ಪನಕಿ', 'ಭರತನ ಮೋಕೆ'ಲೆನ್ ಶೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಲ್ತರ್. ಇಂಚ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಬರವುಲೆನ ಪ್ರಕಾಶನೊಗು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಕರ್ತ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ.

ಆರೆಗ್ ಕಂಟಲ್ದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಆನೆಡ್ಲಾ ಬೊಕ್ಕ, ಆರೆನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಆರೈಕೆದ ವಿಷಯೊಡುಲಾ ಶೆಟ್ಟಿ ಮಸ್ತ್ ಬೆಂತರ್. ಇಂಚ ಒರಿ "ಶಿಷ್ಯ" ಪಂಡ ಎಂಚ ಇಪ್ಪೊಳಿ, ಎಂಚ ಇಪ್ಪೊಡುಂದ್

ಪನ್ನುನೆಕ್ ಆರ್ ಒಂಜಿ ಮಲ್ಲ ಉದಾರ್ ಆದುಳ್ಳೆರ್. ಈತಿತ್ತಂಡಲಾ, ತನ್ನ ಬಂಜೊನು ಕೇಶವ ಬಟ್, ಏಪಲಾ ಬಾಯಿ ಬುಡ್ಡು ಶೆಟ್ಟಿಡಲಾ ಪನ್ನಿಜ್ಜಿ. ಶೆಟ್ಟಿನ ಜೋಕ್ಕೆಗ್ ಮಂದಾರದಕುಲು ಅಜ್ಜಿ ಅಜ್ಜಿಯೆರ್. ಅಂಚನೇ ಶೆಟ್ಟಿನ ಬೊಡೆದಿ ಬಾಲೆಲು ಮಂದಾರದಕ್ಕೆನ ಕುಟುಮೋಗೇ ಸೇರಿನಂಚಿನ ಅರಿ ಪಿರಿ. ಶೆಟ್, ಹಿರಿಯಡ್ಕೊಡು, ಬೆಳ್ಳಾಮುಡು ಉಪ್ಪುನಗ ಜಲಜಮ್ಮ ಅವುಲು ಪೋದು ಕೆಲವು ದಿನ "ಮಗನ" ಇಲ್ಲಡ್ ಕುಲ್ಲುಡು ಬರೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ವಾಮಂಜೂರು ಸಂಘ, ಸುಬ್ರಾಯ ಪಂಡಿತೆರ್

ಸಾದಾರ್ ಪತ್ತಯ್ಯೊ ವರ್ಸೊಡ್ ವಾಮಂಜೂರು ಸುಬ್ರಾಯ ಪಂಡಿತೆರ್ಗ್ (ವಿ.ಎಸ್. ಪಂಡಿತ್, ಅಮ್ಮತೇಶ್ವರ ಔಷಧಾಲಯ), ಮಂದಾರೆರಗ್ ಪರಿಚಯ, ಜೋಸ್ತಿ. ಪಂಡಿತೆರ್ ಮಂದಾರೊದಕ್ಕೆಗ್ ವೈದ್ಯಲಾ. ಬಹುಶಃ 1950ಡ್ ವಾಮಂಜೂರುಡು ಪಂಡಿತೆರೆನ ಗುರಿಕಾರ್ಡ್ ಅಮ್ಮತೇಶ್ವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಘ ನಡತೊಂದು ಬಯ್ಂದ್. (ಇತ್ತೆ ಪತ್ ವರ್ಸೊಡು ಉಂತುಡ್) ಅಯ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಭಾಗವತಿಕೆ, ಅರ್ಥೊ ರಡ್ಡಲಾ. ಐತಾರ ಐತಾರ ವಾಮಂಜೂರು ಸೊಸೈಟಿಡ್, ಪಂಚಾಯತ್ ಆಫೀಸ್ಡ್ ಆಕ್ಟಿನ ತಾಳಮದ್ದೆ ಅತ್ತಂದೆ ಅದಗದಗ ಊರುಡು ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊ. ಪಂಡಿತೆರ್ - ಕೇಶವ ಬಟ್‌ನ ವಿಶ್ವಾಸ ವಿಶೇಷವಾಯಿನವು. ತಿಂಗೊಳುಗೊಂಜಿ ರಡ್ಡ್ ಸಾರಿಯಾಂಡಲ ಆಕ್ಟಿನ ಭೇಟಿ ಆವೊಡೆ.

ಕುಡುಪು ವೆಂಕಪ್ಪೆರ್

ಕುಡುಪು ದೇವಸ್ಥಾನೊದಲ್ಲ ಅಂಗಡಿ ದೀವೊಂದಿತ್ತಿನ ದಿ ಕುಡುಪು ವೆಂಕಪ್ಪಣ್ಣೆರ್ ಆರೆನ ಬೊಕ್ಕೊರಿ ಮುಖ್ಯ ಆತ್ಮಿಯೆ. ಅಜಿಪ ವರ್ಸೊದ ದೋಸ್ತಿ ಅಕ್ಟಿನವು. ವೆಂಕಪ್ಪೆರೆ ಅಂಗಡಿ ಆರೆಗ್ ಜನೊಕುಲೆನ ಭೇಟಿಗ್, ಟಿಪಾಲ್‌ಗ್, ಸಾಮಾನ್ ದೀಯೆರೆ, ಮಾತೆಕ್ಕಾ ಒಂಜಿ ಸ್ನೇಹನ್. ಬಟ್‌ನ ತಿರುಗಾಟದ ಮಾಹಿತಿ ವೆಂಕಪ್ಪೆರ್ಗ್ ಗೊತ್ತು. ಕೇಶವ ಬಟ್ ಊರುಡಿತ್ತನಾನಿ ದಿನಕ್ಕೊಂಜಿ ಸರ್ತಿ ಆಂಡಲಾ ವೆಂಕಪ್ಪೆರೆ ಅಂಗಡಿಗ್ ಬರಂದೆ ಇಜ್ಜಿ. ಆಕ್ಟಿ ಇರ್ವರೆನ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಕುಸಲ್ ಪಾತೆರೆ ಮಾತೆ ಕೇನುಲೆಕ ಇತ್ತಂಡ್.

ಮುಳಿಯ ಮಹಾಬಲ ಬಟ್

ಕುಡಲದ ವಕೀಲೆ, ಅರ್ಥಧಾರಿ, ಲೇಖಕಿ ಮುಳಿಯ ಮಹಾಬಲ ಬಟ್, ಕೇಶವ ಬಟ್‌ಗ್ ಸಾಯ ಮಲ್ತಿನ ಹಿತ್ಯೆಪಿ. ಕೇಶವ ಬಟ್‌ನ ಜಾಗೆಗ್ ಸಂಬಂಧವಾಯಿನ ಕೋರ್ಟು ಕೇಸಲ್‌ನ್ ಆರ್ ಕಾಸ್ ದೆತೊನಂದೆ ನಡವಾದೆರ್. ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ ಇಂಚಿತ್ತಿನ ಸಂಸ್ಥೆಲೆಡ್ಲಾ ಅಕ್ಟಿ ಇರ್ವರ್ ಒಟ್ಟುಗು ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೆರ್. ಭೂಸುಧಾರಣೆಗ್ ಸಂಬಂಧಪಡೆಯಿನ ಕೇಸುಲು ಏಪಲಾ ರಗಳೆದವು. ಅವ್ವೆನ್ ತೊವೊಂದಿನ ಮಹಾಬಲ ಬಟ್‌ನ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟು "ಎನನ್ ಒರಿಪ್ಪಾಯಿನಾರ್" ಅಂದ್ ಪನ್ನೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ಐತಾಳ ಬಂಧುಲು

ಕುಡಲದ ಐತಾಳ ಬಂಧುಲು (ಮೊಕ್ಕ ಪಣಂಬೂರು ಐತಾಳೆರ್ದಕ್ಕು) ನಾಲ್ ಜನ - ವೆಂಕಟ್ರಾಯ ಐತಾಳ, ಪರಮೇಶ್ವರ ಐತಾಳ, ಶ್ರೀಧರ ಐತಾಳ, ಶಶಿಧರ ಐತಾಳ ಕೇಶವ ಬಟ್ರೆಗ್ ಮುಟ್ಟದಕುಲು. ವೆಂಕಟ್ರಾಯ ಐತಾಳೆರ್ (ದುಂಬು ಕುಡ್ಲಡ್ ಪಾಲಿಟೆಕ್ಟಿಕ್ ಲೆಕ್ಟರರ್. ಇತ್ತೆ ಬೊಂಬಾಯಿಡ್ ಜ್ಯೋತಿಷಿ) ಶಿವರಾಯೆರ್ ಇಲ್ಲಗ್ ಮುಟ್ಟ ಇತ್ತನಾರ್. ಮದ್ದಲೆಗಾರ, ವೇಷಧಾರಿ. ಕೇಶವ ಬಟ್ರೆನ ಬಾಗವತಿಕೆದ ಏತೋ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಗು ಆರ್ ಮದ್ದೆಗಾರ್. ಕುಡಲದ ಕರಂಗಲ್ಪಾಡಿದ 'ಸುಖ ಸಾಗರಡ್' (ಇತ್ತೆ ಮಹೇಂದ್ರ ಆರ್ಕೇಡ್) 1976ಡ್, 1990 ಮುಟ್ಟ ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿದ ಆಫೀಸ್ ಇತ್ತಂಡ್. ಅಂಚಾದ್ ಪರಮೇಶ್ವರ, ಶ್ರೀಧರ, ಶಶಿಧರ ಐತಾಳೆರ್ದಕ್ಕಿಗ್ಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್ರೆಗ್ಲಾ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಇತ್ತಂಡ್. ಸಮಿತಿದ ಕೆಲಸೊಗು ಬೋಡಾದ್ ಸುಮಾರ್ ಪತ್ತ್ ವರ್ಸ. ಬಟ್, ಆಡೆಗ್ ಬರೊಂದಿತ್ತರ್. ಐತಾಳೆರ್ದಕ್ಕಿಗ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಇಲ್ಲದಾರ್ ಆದಿತ್ತರ್. ಶಶಿಧರ ಐತಾಳೆರ್ ಬಟ್ರೆನ ಬಾಗವತಿಕೆ ಕಲ್ತಿನ ಶಿಷ್ಯ ಅಂದ್. ಈ ಐತಾಳೆರ್ದಕ್ಕು ನಡಪಾವೊಂದಿತ್ತಿನ ಪಣಂಬೂರು ನಂದನೇಶ್ವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಿತ್ರ ಮಂಡಳಿಗ್ಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಸಹಕಾರ ಕೊರೊಂದಿತ್ತರ್.

ಕಟೀಲ್ದ ಬಳಗ

ಕೆಲಸೊಡ್ ನಿವೃತ್ತಿ ಆಯಿ ಬೊಕ್ಕ ಕೇಶವ ಬಟ್ರೆಗ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿನೆಡ್ ಆರನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರೊಗು ಸೇರಿನ ಜಾಗೆಡ್ ಕಟೀಲ್ಲಾ ಒಂಜಿ. ಕಟೀಲ್ಡ್ ನಡತಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಮ್ಮಟೊಲು, ಭ್ರಾಮರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಂಡಳಿದ ಆಟೊಲೆ ಸಂಪರ್ಕ ಇಂಚಿತ್ತಿನೆಡ್ ಆರ್ ಕಟೀಲ್ಗ್ ಪೋವೊಂದು ಬರೊಂದಿತ್ತರ್. ಕಟೀಲ್ದ ಆಸ್ರಣ್ಣೆರ್ದಕ್ಕಿಗ್ ಆರೆ ಮಿತ್ತ್ ದಿಂಜ ಅಭಿಮಾನ. ಅಂಚನೆ ಕಟೀಲ್ ಶಾಲೆದ ಹೆಡ್ಡಾಸ್ಸರ್ ವಿಧ್ವಾನ್ ಪಿ. ಕೃಷ್ಣ ಬಟ್, ಕಲಾವಿದೆ ಸಂಶೋಧಕೆ ಪು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಟ್, ಕಟೀಲು ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯೆರ್, ವೇಷಧಾರಿ ಕಟೀಲು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಟ್, ಇಂಚಿ ಕಟೀಲ್ಡ್ ಆರೆಗೊಂಜಿ ಮಿತ್ರ ಬಳಗ ಇತ್ತಂಡ್. ವರ್ಸೊಗು ರಡ್ಡ್ ಮೂಜಿ ಸರಿ ಕಟೀಲ್ಗ್ ಪೋದ್, ಉಂತಾದ್ ಒಪ್ಪಣವುಲ ಇತ್ತಂಡ್.

ಈ ಲೇಖಕೆ

ಈ ಬೂಕುದ ಲೇಖಕೆ ಕೇಶವ ಬಟ್ರೆನ ಆಪ್ತೆರಡ್ ಒರಿ. ಎಂಕ್ ಆರನ ಪ್ರಥಮ ಭೇಟಿ ಸಾದಾರ್ ದಶಂಬರ 1969ಡ್ ಕೊಡ್ಲ ಮೇಳೊದ ಒಂಜಿ ಆಟೊಡು ಯಾನ್ ವೇಷ ಮಲ್ಪೆರೆ ಪೋದಿಪ್ಪನಾಗ, ಅರ್ಕುಳೊಡು ಆದುಪ್ಪೊಡು. ಯಾನ್ ಸುರತ್ಕಲ್ಗ್ ಲೆಕ್ಟರರ್ ಆದ್ ಬನ್ನಗ, ಕೆಲವು ತಾಳಮದ್ದಲೆಡ್ ಎಂಕ್ಲ ಸೇರಿತ್ತೆ. ಅಂಚನೆ, ಪೊಳಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ರೆ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಸಂಘೊಡು ಸೇರ್ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತೊ. ಇಂಚಿ ಸುರುವಾಯಿನ ಎಂಕ್ಲಿನ ದೋಸ್ತಿ, ಬುಳೆದ್ ಆಕೇರಿ ಮುಟ್ಟಿ ಆಶ್ರೀಯವಾದ್ ಇತ್ತಂಡ್. ದುಂಬು ಪಂಡಿನ ಐತಾಳೆರ ಬಳಗ, ಶಿವರಾಯೆರೆ ಇಲ್ಲ್, ಕಟೀಲ್ದ ಬಳಗೊಡು ಯಾನ್ ಇತ್ತೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿಡ್ ಎಂಕ್ಲ ಇರ್ವ ವರ್ಸ ಕೆಲಸ

ಮಲ್ತ. ಆರ್ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಯಾನ್ ಜೊತೆ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ. ಬೊಕ್ಕ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷೆ, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಇಂಚ. ಆ ಕೆಲಸೊಗು ಎಂಕ್ಲ ದಿನ ದಿನ ಸೇರೊಂದಿತ್ತೊ. ಏತೊ ತಾಳಮದ್ದಲೆಳೆಗ್, ವಾಚನೊಳೆಗ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಭೆಕ್ಲೆಗ್ ಒಟ್ಟುಗು ಸೇರೊಂದಿತ್ತ. ವಾರೊಗು ಒಂಜಿ ರಡ್ಡ್ ಸರಿಯಾಂಡಲಾ ಎಂಕ್ಲ ಭೇಟಿ ಆಪೊಂದೇ ಇತ್ತೊ. ಆರೆನ ಇಲ್ಲಗ್ ಯಾನ್, ಎಂಕ್ಲೆ ಇಲ್ಲಗ್ ಆರಲಾ ಬರೊಂದು ಪೋವೊಂದಿತ್ತ. ಆರೆನ ಪುಸ್ತಕೊಲೆನ ಪ್ರಕಾಶನೊಡು, ಒಂತೆ ಸಾಯ ಮಲ್ತುನ ಬಾಗ್ಯ ಎಂಕ್ ತಿಕ್ದಿತ್ಂಡ್. ಅಂಚನೆ ಆರೆನ ಕಾಯಿಲೆದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಡಲಾ ಒಂತೆ ಸಹಕಾರ ಕೊರ್ದಿತ್ತೆ. ಪೊರ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಬರೆವೊಂದಿತ್ತಿ ಲೆಕ್ಕನೆ, ಎಂಕ್ ಓದ್ ಪಂಡೊಂದಿತ್ತೆ. ಆರೆನ 'ಬೀರಧ ಬೊಲ್ಲು' ಕಾವ್ಯೊದ ರಚನೆಡ್ ಎನ್ನಡ ಆದಗದಗ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಒಡನಾಟೊ, ಎನ್ನ ಜೀವನೊದ ಒಂಜಿ ವಿಶೇಷವಾಯಿನ ಭಾಗ್ಯ.

ಮಾಧವ ಬಟ್, ಭೀಮ ಬಟ್

ಕುಡ್ಡದ ಪದವುಡಿತ್ತಿನ ದಿ ಮಾಧವ ಬಟ್, (ಕಾರ್ಡ ಮಾಧವ ಬಟ್, ಕಟೀಲ್‌ಡಲಾ ಏತೊ ವರ್ಸ ಕಾರ್ ದೀವೊಂದಿತ್ತೆರ್) ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಒರಿ ಆತ್ಮಿಯೆ. ಆರಲಾ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮಲ್ಲ ಅಭಿಮಾನಿ. ಅಗರಿ ಭಾಗವತ ಸನ್ಮಾನ ಸಮಿತಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸಮಿತಿಳೆನ ಕೆಲಸೊಡು ಎಂಕ್ಲೆಗ್ ಆರೆನ ಸಂಪರ್ಕ ಬತ್ತೆಂಡ್. ಆರೆಗ್ ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ನೆಟ್ಪ ಮಾತ ಮಲ್ತ್ ಇತ್ತೆಂಡ್. ಅಂಚಾದ್ ಆಕ್ಲೆಗಿರ್ವೆರೆಗ್ ದೋಸ್ತಿಕತೆ ಆಂಡ್.

ಪುದಾರ್ ಪೋಯಿನ ಚಂಡೆ ಮದ್ದೆಗಾರೆ ದಿ ದೀವಾಣ ಭೀಮ ಬಟ್, ಆರೆನ ಒರಿ ಮಿತ್ರ. ಅಕ್ಲ ಕಟೀಲ್‌ಡ ಒಟ್ಟುಗು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕ್ಲಾಸ್ ಮಲ್ತಿತ್ತೆರ್. ಆದಗ ಅಕ್ಲ ಒಂಜಿ ಪೊಸ ರೀತಿದ ಪಾಠ ಮಲ್ತುನ ಕ್ರಮೊನು ತಯಾರ್ ಮಲ್ತೆರ್.

ಅಭಿಮಾನಿಲು, ಮಿತ್ರರ್

ಪ್ರವಚನಕಾರ, ಅರ್ಥದಾರಿ ಎಚ್. ನಾರಾಯಣ ರಾಯರ್ ಬಟ್ಟೆನ ಒರಿ ಮುಟ್ಟದಾರ್, ಆಪ್ತೆ. ಅತ್ತಂದೆ ಏತೊ ಜನ ಉಳ್ಳೆರ್. ಅಂಚ ಪನೊಂದು ಪೋಂಡ ಯೇತೊ ಜನ ಆವೊಲಿ. ಮುಖ್ಯವಾಯಿನ ಕೆಲವೆರ್ ಪಂಡ - ಕೆಲ್ಲರ್ಯ ನಾರಾಯಣ ಮಲ್ಲಿ, ದಿ ಶೆಡ್ಡೆ ಪಟೇಲ್ ನಾರಾಯಣ ಬುಡಾಲೆ, ಮದ್ದೆಗಾರ್ ಗುರುಪುರ ಅಣ್ಣ ಬಟ್, ಅರ್ಥದಾರಿಯಾಯಿನ ದಿ ವಾಚ್ ಗೋವಿಂದೆರ್ (ಯುನಿವರ್ಸಲ್ ವಾಚ್ ವರ್ಕ್ಸ್, ಕಾರ್‌ಸ್ಟೀಟ್), ದಿ ಜಪ್ಪು ದೇವಪ್ಪ ಶೆಟ್, ದಿ ಎನ್. ಮಾಧವಾಚಾರ್, ದಿ ಎಂ. ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್, ಕುಡುಪು ಸೋಡಾ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿ ನಾರಾಯಣ ಬಂಗೇರ, ಕುಡುಪು ದೇವಸ್ತಾನೊಡು ಆಫೀಸರಾದಿತ್ತಿನ ಬಿ.ಎನ್. ಐತಾಳ್‌ಲ, ಎಚ್. ಮಹಾದೇವ ಭಟ್, ಸಾಹಿತಿಲಾಯಿನ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಕೆಲಿಂಜ ಸೀತಾರಾಮ ಆಳ್ತೆರ್, ವಿದ್ಯಾನ್ ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಂಚಿತ್ತಾಯೆರ್, ಕಲಾವಿದರ್ ವಾಮಂಜೂರು ಉಪೇಂದ್ರಾಚಾರ್, ದಿಭಾಗವತ ದಾಮೋದರ ಮಂಡಚ್ಚೆರ್ ಮೊಕ್ಲ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಸಂದರ್ಬೊದ ಆಪ್ತೆರ್.

ತುಳು ಅಕಾಡಮಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಯಿನ ಡಾ| ವಿವೇಕ ರೈಕ್ಷನ ಸಂಪರ್ಕ ಒಂತ್ ಸಮಯೊದಾಂಡಲಾ, ಆಕ್ಲೆ ಉಲಯಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿ ಅಭಿಮಾನ ಬುಳದಿತ್ತಾಂಡ್. ಮಣಿಪಾಲದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕೆ. ಭಾಸ್ಕರಾನಂದ ಕುಮಾರ್ ಬಟನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಡ್ ತೋಜಾಯಿನ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿನ್, ಮಲ್ತಿನ ಸಾಯೊನು ಆರ್ ಸದಾ ನೆನೆತೊಂದಿತ್ತರ್. ಅಂಚನೆ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ದಿಕ್ಯಲೆಡ್ ಆರೆಗಿತ್ತಿನ ಶಿಷ್ಯರೆಗ್, ಆರೆ ಮಿತ್ತ್ ದಿಂಜ ಗೌರವ. ಆರ್ ಆಕ್ಲೆನ್ ದೋಸ್ತಿಲೆಕ್ಲೆನ ತೊವೊಂದಿತ್ತರ್. ಪತ್ರಕರ್ತ ಮನೋಹರ ಪ್ರಸಾದರ್, ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತ್ದ್ ಆರೆಗ್ ಸರಕಾರೊಡ್ಲ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯಧನ ದೆಪ್ಪಾದ್ ಕೊರ್ಲೆನ್ನಾ ನೆನೆತೊಂದಿತ್ತರ್.

ತುಳುತ್ತ್ ಬೊಕ್ಕೊರಿ ಮಲ್ಲ ಸಾಹಿತಿ ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಕ್ಷೆಗ್ಲಾ ಮಂದಾರದಾರೆಗ್ಲಾ ವಿಶೇಷವಾಯಿನ ಅಭಿಮಾನೊ ಆತ್ಮಿಯೆತ ಇತ್ತಾಂಡ್. ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆಗ್ ರೈಕುಳು ಕೊರಿನ ಪ್ರೀತಿದ ಬಿದ್ "ತುಳುತ್ತ್ ಬಿಸ್ ಮಗ", ರೈಕುಳೆನ್ ಮಂದಾರದಾರ್ ಪನೊಂದಿತ್ತಿನ "ತುಳು ಬಾಸೆನ್ ಸ್ವಾದೀನ ಮಲ್ತೊಂದಿನಾರ್" ಮೊಕ್ಲೆಗ್ ಇರ್ವರೆಗ್ ಒಟ್ಟಾದ್ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿದ ಭಾಷಾ ಬಹುಮಾನ ಬತ್ತಿತ್ತಾಂಡ್. ಅವ್ವೆನ್ ದೆತೊನ್ನೆಗ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಕುಳು ಪಂಡಿ ಪಾತೆರ "ಯಾನಿತ್ತ ಇನೆ ಕಡಿ ದಿನ ಗಿಡ್ಡೆರು" (ಅಪನಗ ಕೇಶವ ಬಟ್, ತೀರ್ಡ್ ಪೋದಿತ್ತರ್)

ಅಂಚನೆ ಸಾಹಿತಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘ ಬನಗಾರ್ ಏರ್ಪ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಆಚ್ಚೆರೆಗ್ಲಾ ಬಟ್ಟೆಗ್ಲಾ ಎಡ್ಲೆ ದೋಸ್ತಿಕತೆ, ಅಭಿಮಾನ ಇತ್ತಾಂಡ್.

ಅಭಿಮಾನೊದ ಹಿರಿಯೆರ್

ದಿ ಬಲಿಪ ಭಾಗವತರ್, ದಿ ಮಹಾಬಲ ನೋಂಡರ್, ದಿ ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು, ದಿ ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆರ್, ದಿ ಶೆಡ್ಲೆ ಕೃಷ್ಣ ಮಲ್ತಿಯಾಲ್, ದಿ ತಕ್ಕುಂಜ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಬಟ್, ಪ್ರೊ. ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಬಟ್, ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಣ್ಣಾಣ್ಣ ರೈ, ದಿ ದೇರಾಜೆ ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಶೇಣಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಬಟ್, ಪೆರ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಬಟ್ ಮೊಕುಲು ಮಾತ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಅಭಿಮಾನೊಗ್ ಪಾತ್ರೆಯಿನ ಹಿರಿಯೆರ್. ಯಕ್ಕಗಾನೊಡು, ಸಾಹಿತ್ಯೊಡು ಮೊಕ್ಲ ಮಲ್ತಿನ ಕೆಲಸೊದ ಮಿತ್ತ್ ಬಟ್ಟೆಗ್ ಮಲ್ಲ ಗೌರವೊ ಇತ್ತಾಂಡ್. ಅತ್ತಂದೆ ಏತೋ ಹಿರಿ ಕಿರಿಯ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರ್, ಕಲಾವಿದರ್ ಮೇರೆಗ್ ಆತ್ಮೀಯರಾದಿತ್ತರ್.

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ

ಒರೈನ ಸಾದನೆನ್ ಲಪ್ಪನಗ, ಆಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಲಾ ಬಾಳ ಮುಖ್ಯ. ಒರಿ ಧಾನೆ ಫುಲ್ಲೆನ್ನನವು ಯೇತ್ ಮುಖ್ಯನೊ, ಆತ ಅಥವಾ ಆಯಿಡ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚ, ಆಯೆ ಎಂಚ ಇತ್ತ. ಎಂಚಿತ್ತಿನೆಯೆಂದ್ ಪೆನ್ನುನ್ನಾ ಅಗತ್ಯ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಡ್ ತೂನಗ, ಕೇಶವ ಬಟ್, ಬಾರಿ ಮಿತ್ತ್ ಉಂತುವೆರ್. ಮಲ್ಲ ಸಾದನೆ ಮಲ್ತಿನ ಸಾಹಿತಿ, ಕಲಾವಿದೆ, ವಿಜ್ಞಾನಿ, ಇಂಚಿತ್ತಿನಾಕುಲು ನಿಜ ಜೀವನೊಡು, ಆತೇ ಎತ್ತರೊಡು ಇಪ್ಪುವೆರ್ಂದ್ ಪಣೈರೆ ಆಪ್ಪಚಿ. ಅಂಚ ದಾಂತಿನ ಉದಾರ್ಮಲು ಯೇತೋ ತಿಕ್ಕುಂಡು.

ಆಂಡ, ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಮಟ್ಸೋಡ್ ಬಹುಶಃ ಆರನ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯೋದ ಸಾದನೆ ಏತ್ ಮಲ್ಲೆನೋ, ಆತೇ ಎತ್ತರೋಗು, ಅತ್, ಆಯಿಡ್ಡಾಲಾ ಮಿತ್ತ್‌ಗ್, ಆರನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಸ್ವಭಾವೋ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್‌ಂದ್ ಧಾರಾಳವಾದ, ಅಲ್ಮಾನ ದಾಂತೆ ಪನೋಲಿ. ಆರನ ಸಂಪರ್ಕೋಗು ಬತ್ತಿನ ಬಹುಶಃ ಪ್ರತಿ ಬರಿಯನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂದೇ. ಆರನ ಶಿಷ್ಯರ್, ಒಟ್ಟುಗು ಕೆಲಸ ಮಲ್ಲಿನಕ್ಕು, ಯಕ್ಕುಗಾನೊಡು ಆರ ಒಟ್ಟುಗು ಇತ್ತಿನಕ್ಕು, ಬಂದುಲು, ಮಲ್ಲ, ಎಲ್ಯ ಸಾಹಿತಿಲು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಲ್ಪಾವುನಕ್ಕು, ಊರ್ದಕ್ಕು, ನಿರಕೆರೆ, ಇಂಚಿ ವಾ ಪಂಗಡೊಡು ಕೇಂಡಲ, ಆರನ ವಿಷಯೊಡು ಎಡ್ಡೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಮಾತ್ರ ಅತ್, ಮಲ್ಲ ಗೌರವ ಇತ್ತ್‌ನ ತೋಜಿಡ್ ಬರ್ಪುಂಡು. ಆರನ ವಿಷಯೊಡು ಟೀಕೆ, ಆಕ್ರೇಪ ಇತ್ತ್‌ನಕುಲು ಬಹುಶಃ ಒಂಜಿ ಕೈತ್ತ ಬಿರೆಲ್‌ದಾತ್‌ಲ ತಿಕ್ಕಯೆರ್.

ಒರಿ 'ಎಡ್ಡೆ ನರಮಾನಿ' Gentleman' ಪಂಡ ಎಂಚಿ ಇಪ್ಪುವೆಂದ್ ಪಂಡ್‌ದ್, ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ದ ಕವಿ ಹೆನ್ರಿ ನ್ಯೂಮನ್ ತನ್ನ ಒಂಜಿ ಬರವುಡು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊರ್ತರ್. ಅವು ಇಂಚಿ:

...."ಆಯೆ ಯೇಪಲಾ ಒರೈಗ್ ಬೇನೆ ಮಲ್ಪಯೆ.... ಬಾಕಿದಕ್ಕೆಗ್ ಇತ್ತಿ ತೊಂದರೆಲೆನ್ ದೂರ ಮಲ್ಪುವೆ... ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಸ್ವಭಾವೋದಕ್ಕೆ ನೊಟ್ಟುಗು ಹೊಂದೊಂದು, ತಾನ್ ಯೇರೆಡ ಪಾತೆರೈ ಪನ್ನಿನ್ಯೆನ್ ನೆಂಪು ದೀವೊಂದು, ಪಾತೆರೊಡು ಯೇರೆಗ್ಲಾ ಬೇನೆ ಆಪಂದಿಲೆಕ್ಕ ಇಪ್ಪುವೆ... ಪಾತೆರಕತೆಟ್ತ್ ತಾನೇ ತೋಜಂದಿಲೆಕ್ಕ ಇಪ್ಪುವೆ ಉಪಕಾರ ಮಲ್ಪುನಗ, ತಾನ್ ಉಪಕಾರ ದೆತೊನ್ನಾಯೆಲೆಕ್ಕ ಇಪ್ಪುವೆ. ತನ್ನ ವಿಷಯೊಡು ಪಾತೆರ್‌ನಗ, ಕಡ್ಪದ ಉತ್ತರ ಕೊರ್ಪುಜೆ.... ಲಡಾಯಿ ಇತ್ತ್‌ಂಡಲಾ ಎಲ್ಯ ಮನಸ್ಸು ತೋಜವುಜೆ... ತಾಳೈಡ್, ಕಿರಿಕಿರಿ ಮಲ್ಪೊನಂದೆ, ಮಾತೆನ್ ಅರ್ತ ಮಲ್ಪೊನುವೆ. .. ವಾದ ಮಲ್ಪುನಗ ಬಾಕಿದಕುಲು ಪೆದಂಬು ಪಾತೆರ್‌ಂಡಲಾ ತನ್ನ ಸಾದಿ ಬುಡಯೆ.... ಆಯೆ ಸರಿ ಇಪ್ಪು, ತಪ್ಪುಲಾ ಇಪ್ಪು, ಆಂಡಲಾ ಆಯಡ ಅನ್ಯಾಯ ಇಜ್ಜೆ. ಗೌಜಿ ಗಲಾಟಿ ದಾಂತೆ, ಕ್ರಮವಾದ್, ಚುಟ್ಟುಡು, ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ್, ಸೀದ ಪಾತೆರೈ. ಉರ್ರಾಯನ ತರೆತ್ತ ಉಳಾಯಿ ಪೊಗುದು ಅರ್ತ ಮಲ್ಪೊಂದು, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯೊನು ಅಕ್ಲಿನ ತರೆಕ್ ಸರಿಯಾದ್ ಪೊಗ್ಪಾವೆ.... ತಪ್ಪುಲೆನ್ ಅರ್ತ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಕ್ಷಮೆ ಕೊರ್ಪು.... ನರಮಾನ್ಯನ ಗುಣ, ದೋಷೊಲೆನ್ ತರಿವೆ... ಮಲ್ಲ ಮನಸ್ಸುಡ್ ಆಲೋಚನೆ ಮಲ್ಪುವೆ. ತಾನ್ ಒಂಜಿ ಸಂಗತಿನ ಒಪ್ಪಿಜಿಡಲಾ ಅವ್ವೆನ್ ಮಲ್ಲೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಅತಿರೇಕ ಮಲ್ಪುಜೆ.... ತನ್ಕು ಒಪ್ಪಿಗೆ ದಾಂತಿನ, ಅಂಡಲಾ ಏತೋ ಜನೊಕ್ಕು ಬೋಡಾಯಿನ ಕೆಲಸೊಳೆಗ್, ಸಹಕಾರ ಕೊರ್ಪೆರೆ ತಯಾರುಪ್ಪುವೆ.... ಬೇತೆ ಬೇತೆ ದರ್ಮೊಲೆನ್ ನಂಬಿಕೆಲೆನ್ ಗೌರವೊಡು ತೂಪೆ.... ಆಯನ ದೃಷ್ಟಿಡ್ ಓರೆ ಒರ್ದ ಇಜ್ಜೆ..." (ತೋರ ಮಟ್ಸೋಡ್ ಮಲ್ಲಿನ ಅನುವಾದ) ಈ ಕವಿತೆಗೆ ಒಂಜಿ ಜೀವಂತ ರೂಪವಾದಿತ್ತಿನಾರ್ ಕೇಶವ ಬಟ್‌ಂದ್ ಓ ಪಂಡ ದಾಲ ಬಣ್ಣುಟಕಿದ ಪಾತೆರ ಆವಂದ್.

ಆರೆಡ ಇತ್ತಿನ ಮುಖ್ಯ ಗುಣೊಕ್ಕುಲೆಡ್, ಶಿಸ್ತ್ ಒಂಜಿ. ಸಾಲೆದ ಕೆಲಸ ಆವಡ್, ಇಲ್ಲದವು ಆವಡ್, ಯಕ್ಕಗಾನದವು ಆವಡ್, ಸಂಸ್ಥೆದ ಆವಡ್ - ಪೊರ್ತುಗು ಸರಿಯಾದ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಆಯ್ಕೆ ಬೋಡಾಯಿ ಏರ್ಪಾಡ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಕುಡ ಆಯ್ತೆ ಬೆರಿ ಪತ್ತುನ ಕೆಲಸ (follow up) ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಕೋಡಿ ಮುಟ್ಟಾವುನ ಆರನ ಕ್ರಮ. ತನ್ಕು ಏತೇ ಬಂಜಿ ಆವಡ್, ಉರ್ರಾಯಗ್ ತೊಂದರೆ ಆವೆರೆ ಬಲ್ಲಿನ್ನುನವು ಆರ್ ಒಂಜಿ ವ್ರತೊ.

ಆರನ ಬೊಕ್ಕೊಂಜಿ ಸ್ವಭಾವೊ, ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನ. ಅವು ಹಂಕಾರ ಅತ್. ಆರ್ ಸರಳವಾದ್, ಮಾತೆರ ಒಟ್ಟುಗು ಸೇರೊಂದು ಇತ್ತರ್. ಅಂಡ, ತನ್ನ ಬಂಜೊನು ವಾ ಸಂದಬೊಡುಲಾ ಆರ್ ಪನಾಯಿರ್. ಅತಿ ಆಪ್ತೆರ್ಗಲಾ ಅಂಚಿತ್ತಿ ವಿಷಯೊಲು, ಕೇಂಡ್ ಗೊತ್ತಾವೊಡಾತೆ ಹೊರತಾಪ್ ಆರನ ಬಾಯಿಡ್ ಬರಂದ್. ಅವಕಾಶೊನು, ಸಂದಬೊಡುನು ನಾಡೊಂದು ಪೋಪುನಾವಡ್, ತನ್ಕ ವೊವೊಂಜಿ ಅವಕಾಶ, ಪ್ರೇಜನ ತಿಕ್ಚೆ ಪನ್ನುನ ಯತೆ ಅವಡ್, ಆರಗ್ ಇತ್ತಿಜಿ. ಒಯ್ಲೇ ಅವಡ್, ಆಸೆರ್ತ್ ಆಂಡ್ ಒಂಜೊಂದು ಪೋಪಿ ಕ್ರಮೊ ಆರೆಡ ಇಚ್ಚೇ ಇಚ್ಚಿ. ಉರ್ಯನ ವಿಷಯಡಾವಡ್, ಪಾತೆರ ಕತೆಚ್ಚಾವಡ್, ಅನವಶ್ಯ ಕೆಪಾಡುನ, ಬಾಯಿ ಪಾಡುನ ಅಬ್ಯಾಸ ಆರೆಡ ಇತ್ಚಿ. ತನ್ನ ತೂಕ, ದೀವೊಂದು ಆರನ ವ್ಯವಹಾರ, ಅಂಚನೆ ಸೀದಾ, ಸಾದಾ, ಶುದ್ಧ, ಸರಳ. ಕೊಂಕು, ಕೋಂಗಿ ಇಚ್ಚಿ.

ಆರನ ದೋಸ್ತಿ ಕತೆಲಾ ಅಂಚನೆ. ಅವು ಒಂಜಿ ವಿಶೇಷ ಅನುಭವ. ಆರೆಡ ದೋಸ್ತಿ ಪರಿಚಯ ಆಯಿನಯೆ, ಬೊಕ್ಕ ಅವೆನ್ ಬುಡಯೆ. ಮಾತ ಅಂತಸ್ತದಕ್ಲೆಡ, ಮಾತ ಸ್ಥಾನ ಮಾನೊದಾಕ್ಲೆಡ ಸಲೀಸಾದ್ ಕೂಟೊಡು ಸೇರಿಗೆ ಆಪುನವು ಆರನ ವಿಶೇಷ. ಆರೆಡ್ ಪ್ರಾಯೊಡು ಯೇತೊ ಎಲ್ಕೆ ಆರನ ದೋಸ್ತಿಲು. ಎಂಕ್ಲೆಗ್ ಮಾತ, ಆ ಪ್ರಾಯದ ಏರ್ಪೇರ್ ನೆಂಪೇ ಆವಂದಿಲೆಕ ಆರನ ನಡವಳಿಕೆ ಇತ್ತಾಂಡ್.

ಆರನ ವಿದ್ಯೆ, ಕೀರ್ತಿ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ ನೆಟ್ ಆರೆಗ್ ಭ್ರಮೆ ಇತ್ತಿಜಿ. ಬಾಕಿದಕ್ಲೆನ ಯೋಗ್ಯತೆ, ವಿದ್ಯೆದ ಮಿತ್ತ್ ಗೌರವ ಇತ್ತಾಂಡ್. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಬರೆದ್ ಮಹಾಕವಿ ಪನ್ನಿನ ಮಲ್ಲ ಪುದರ್ ಬತ್ತದ್, ಮಾನ ಸನ್ಮಾನ ಆಯಿ ಬೊಕ್ಕೊಲ ಆರ್ ದುಂಬುದ ಲೆಕ್ಕನೇ ಇತ್ತರ್. ಆರನ ನಡತೆ, ನಡವಳಿಕೆಡ್ ವಾ ಬದಲಾವಣೆಲಾ ಆಯಿಜಿ. ಆರೆಗಿತ್ತಿನ ಪುದರ್ ಸಂಗತಿ ಆರೆಗ್ ಗೊತ್ತೇ ಇಜ್ಜಂದಿಲೆಕ್ ಇತ್ತರ್. ಅವೆನ್ ವಾ ರೀತಿಡ್ ಆರ್ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ಚೆರ್. ಪತ್ರಕರ್ತ ಮನೋಹರ-ಪ್ರಸಾದ್ ಬೊಕ್ಕ ಎಂ.ಎಲ್.ಸಿ. ಅಭಯಚಂದ್ರೆರ್, ಅಕ್ಕಾದೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತಿನೆಡ್ಲಾತ್ ಆರೆಗ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರದ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯ ಯೋಜನೆಡ್ ಆರೆಗ್ ಸಹಾಯ ತಿಕ್ಚೆಂಡತ್ತಂದೆ, ಆರ್ ಅವೆನ್ ಬಯಕ್ದಾನ್ ನಾರತ್.

ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ್ ಮಿತಭಾಷಿಯಾಯಿನ, ಭಾಷಣೊಡ್ ಕುದೊಡೇ ಮುಗಿಪುನ ಮಂದಾರರ್ ಆತ್ಮೀಯ ಮಿತ್ರ ಕೂಟೊಲೆಡ್, ಪಾತೆರ ಕತೆಚ್ಚ ಬಾರೀ ಬರ್ಸೆ. ಆರೆನ ಪಾತೆರೊಡು ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ರುಚಿಕಟ್ಟ್, ಎಡ್ಲೆ ಅಭಿರುಚಿ ದಿಂಜಿದಿತ್ತಾಂಡ್. ಕೇನುಸಾಯಗ್ ಚೂರುಲಾ ಬೇಜಾರ್ ಬರಂದಿಲೆಕ್ಲೊ ಪಾತೆರುನೆಟ್ ಆರನ ಪಿಡ್ಲು ಒಂಜಿ ಇಸ್ಕೆಯನೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಇಂಚ ಮಾತ ಸಂದಬೊಡು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿ ಬೊಕ್ಕ ಒಂಜಿ ಕಣಿಟ್ ಉಂತುನಗ, ಎಂಕ್ಲೆನ ಕೂಟೊಡು ಕೇಶವ ಬಟ್ ಇತ್ತಾಂಡ, ಎಂಕ್ಲು ನಿವ್ರೆ ಮಲ್ತಿನ ಇಪ್ಪಂದ್, ಪಾತೆರ್ದೆ ಪೊರ್ತು ಪೋವು. ಆರ್ ಪನ್ನಿ ವಿಷಯೊಲುಲ್ಲಾ ಬಜಿ ಪೊರ್ತು ಕಳೆಪುನ ಚೆಲ್ ಸಂಗತಿಲತ್, ಹಾಲ್ ಹರಟೆ ಅತ್. ಅಯ್ಯ ಎಡ್ಲೆ ಮಾಹಿತಿಲಾ, ಅನುಭವೊಲ, ರುಚಿಲಾ ಮಾತ ಸೇರಿತ್ತಾಂಡ್. ಬಾಕಿದಕ್ಲೆನ ಪಾತೆರ ಕೇಣುನೆಟ್ಲಾ ಆರೆಗ್ ಆತೇ ಆಸಕ್ತಿ ಇತ್ತಾಂಡ್. ಖತೊ ಪೊರ್ತು ಕೇಣೊಂದೇ ಕುಳ್ಳುವೆರ್. ತನ್ನವೇ ಸಮಂದ್ ವಾದ ಮಲ್ಪಯಿರ್.

ಆರನ ಪಾತರದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ಕೇಂಡ್‌ದ ತರಿವು, ಬರದ್ ತರಿಪಾವರೆ ಆವಂದ್. ಅವು ಪಾತರದವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಆರನ ಕುಸಲ್, ಮಕ್ಕರಾದ ಪೊರ್ದೇ ಬೇತೆ. ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ಕೂಟೊಡು, ಮಂದಾರೆ ಕುಸಾಲ್ (ಮಂದಾರ ಜೋಕ್ಸ್) ಪಂಡ್‌ದ ಒಂಜಿ ಪಾತರ. ಎಡ್ಡೆ ಒಂಜಿ ಕುಸಲ್ ಪಾತರ ತಿಕ್ಕಂಡ್ ಅಯ್ನ್ "ಕೇಶವ ಬಟ್ರಿನ ಪಾತರದ ಲೆಕ್ಕ" ಅಂದ್ ಪುದರ್ ಕೊರ್ಪಿನಾತ್ ಆರನ ಪಾತರದ ಬಿಗು. ಹಳ್ಳಿದಕ್ಕೆನ ಪಾತರದ ಪೊರ್ನು, ಆ ಪಾತರದ ಕ್ರಮೊ, ಆ ವಾಕ್ಯ ರಚನೆ, ಆ ಸ್ವರೊತ್ತ ರೀತಿ ಮಾತ ಆರಗ್ ಸಲೀಸ್. ಆರ್ ತೂಯಿನ ಹಳ್ಳಿದ ಬರ್ಸೆರ್ ಪಾತರದೊಂಜಿ ಮಲ್ತ ಸಂಗ್ರಹೊನೆ ಆರಡ ಇತ್ತ್ಂಡ್ (ಆಯ್ತ ರೂಪೊಲು ಆರನ ರಾಮಾಯಣೊಡು ತೋಜುವೊ). ಹಳ್ಳಿದಕ್ಕೆನ್ ಆರ್ ಪನ್ನಿನಿ "ಬರವು ದಾಂತಿನ ವಿಧ್ಯಾಂಸೆರ್"ಂದ್.

ಕೇಶವ ಬಟ್, ಹಳ್ಳಿದಾರ್ನಾ ಅಂದ್, ಪೇಂಟೆದಾರ್ನಾ ಅಂದ್. ರಡ್ಡ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ಒಂಜಿ ಪಾಕ ಆರನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ದುಂಬುದಯ್ಯ್ ಬುಡಂದ, ಪೊಸತ್ತೆನ್ ದೆತೊನುರಾರ್ ಆರ್. ದೇವರ್ ದರ್ಮೊಡು ಆರ್ ನಾಸ್ತಿಗೆ ಅತ್ತಂಡಲಾ, ಆಯ್ತ ಅತಿರೇಕ ಇತ್ತ್‌ಜಿ. ಭಕ್ತಿಡ್ ಆರಗ್ ವಿಶ್ವಾಸ ಇತ್ತ್‌ಜಿ. ವೇದಾಂತೊಡ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಆರಗ್ ಇಷ್ಟವಾದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಗೀತೆದ ಕರ್ಮಯೋಗ ಆರಗ್ ಪ್ರೀತಿದವು. ಸ್ವತಃ ಒಂತೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಗೊತ್ತಿತ್ತಂಡಲಾ (ಗಣಿತ ಭಾಗ) ಆರ್ ತನ್ನ ಜಾತಕೊನು ಒಂಜಿ ಸರಿಲಾ ಜ್ಯೋತಿಷಿಲೆಗ್ ತೋಜಾಯಿಚೆರ್. ಪ್ರಶ್ನೆ, ನಿಮಿತ್ತ, ಪರಕೆಲೆಡ್ ಆರಗ್ ನಂಬೊಲ್ಗೆ ಇತ್ತ್‌ಜಿ.

ನಡವಳಿಕೆದ ಕ್ರಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಚ ಇಪ್ಪೊಡು ಪನ್ನುನೆಕ್ಕ್ ಬಟ್ರಿನ ಜೀವನ ಒಂಜಿ ಮಾದರಿ. ಯೋಚನೆ, ಚಿಂತನೆ, ಪಾತರ, ವ್ಯವಹಾರ, ಒಡನಾಟೊಳೆಡ್ ಮಾತ ಅರಡ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾಯಿನ ರೀತಿ ನೀತಿ ತೋಚೊಂದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಯೇರೆಡ ಎಂಚ, ಯೇಪ, ಯೇತ್‌ಂದ್ ಆರ್ ತರಿದ್‌ನಾರ್. ಒಯ್ಯೊಲಾ ಎದರ್ ತೋಚಂದೆ, ತಾನ್ ಪಿರ ಉಂತುದು ಕೆಲಸ ಮಲ್ಪುನವು ಆರಗ್ ಇಷ್ಟ.

ಸ್ನೇಹಾಚಾರೊಗು ಅತ್ಯಂತ ಯೋಗ್ಯ ವಕ್ತಿಯಾದಿತ್ತಿನ ಬಟ್, ಆರ್ನ ಬಂಧುಲೆಡ, ಮಿತ್ರವರ್ಗೊಡು ಗೌರವ ಪಡೆಯಿನಾರ್. ಆಡಂಬರ, ಪ್ರದರ್ಶನ ದಾಂತಿನ ನಿಜವಾಯಿನ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಶ ಸ್ನೇಹ ಆರನವು. ಪ್ರದರ್ಶನ ದಾಂತಿನ ಸಹಜ ಮಿತ್ರತ್ವ ಅವು. ಒರಿಯಡ ಆಯಿಜೀಂದಾಂಡ, ಬೊಕ್ಕ ಆಯಿಜಿ. ಆರ್ ಆಯನ ಸುದ್ದಿಗ್ ಪೋವಯೆರ್. ಹಾಳ್ ಎಣ್ಣಯೆರ್. ರಾಜಿಗ್‌ಲಾ ಪೋವಯೆರ್.

ಏರೆಗ್‌ಲಾ ಬೇನೆ ಆವಂದಿಲೆಕ್ಕ್ ಆರನ ಪಾತರ. ಅಂಡಲಾ ಪನ್ನುನೆನ್ನ್ ನಯವಾದ್, ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ್ ಪನ್ನೆರ್. ತನ್ನ್ ಒಪ್ಪಿಗೆ ದಾಂತಿನೆಟ್, ರಾಜಿ ಮಲ್ಪಯೆರ್. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದ ಇತ್ತ್‌ನಕ್ಕೆಡಲಾ ಆರಗ್ ದೋಸ್ತಿ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಆರ್ ಕೊರ್ಪಿನ ಸಲಹಲು, ಎಲೈಲ್ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಲು ಆರಿತ್ತಿನ ಸಂಸ್ಥೆಲೆಗ್ ಆರನ ಬಂಧು ಮಿತ್ರರೆಗ್ ಮಸ್ತ್ ಉಪಯೋಗ ಕೊರ್ತ್ಂಡ್. ಆರಡ ಚರ್ಚೆ ಮಲ್ತ್ಂಡ, ಕುಡಕುಡ ಕೇಂಡ, ವಿಷಯ ಪಿದಾಯಿ ಬರೊಂದಿತ್ತ್ಂಡ್.

ಕೇಶವ ಬಟ್ರಿನ ಆತಿಥ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿನವು. ಪ್ರೀತಿ ದಿಂಜಿನ, ಬಣ್ಣಾಟಿಕೆ ದಾಂತಿನ

ನಿಜವಾಯಿನ ಉಪಚಾರ. ಇಲ್ಲದೆ ಬತ್ತಿನಕ್ಕ, ಉಣಸು ಮಲ್ಲಂದೆ, ಪೋಯೆರ್ಡ ಅರೆಗ್ ಸಮಾದಾನ ಆವಂದ್. ಆರೆ ಇಲ್ಲದ ಉಣಸು ತಿನಸ್ಸ ಎಡ್ಡೆ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಯಿನ, ರುಚಿ ಕಟ್ಟಿದವು. ಅಬತಾರ ಮಲ್ಲಂದೆ, ಸರಳವಾದ್ ಬಿನ್ನೆರೆನ್ ತೂವೊನ್ನಿ ಆರೆನ ಕ್ರಮ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಯಿನವು. ಶ್ರೀಮತಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಮ್ಮ ಬೊಕ್ಕ ಜೋಕ್ಲೆಗಾಲಾ, ಅತಿಥಿಲೆ ಮಿತ್ತ್, ಬಟ್ಟಿನ ಮಿತ್ರರ ಮಿತ್ತ್ ಬಾರಿ ಅಭಿಮಾನ.

ಒಣಸು ತಿನಸ್ಸೆಡ್ ಬಟ್ಟಿನ, ಆರೆನ ಇಲ್ಲದಕ್ಕೆನ ಅಭಿರುಚಿನ್ ಪುಗರೊಡಾಯಿನವೇ. ಸಂಪೊತ್ತುಗುಲ, ಒಣಸುನ್ ಪೊರ್ಲುಗುಲ ಸಂಬಂಧ ಇಜ್ಜಿಂದ್ ಪನ್ನುನೆಕ್ಕ್ ಆರೆನ ಇಲ್ಲೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ತಿಂಡಿ ತಿನಸ್ಸೆದ ವಿಷಯೊಡು ಬಟ್ ಎಡ್ಡೆ ಅನುಭವಿ, ರಸಿಕೆ. ಆ ವಿಷಯ ಆರ್ ಕೊರ್ಪಿ ವಿವರಣೆ, ವರ್ಣನೆ ಕೇನ್ನವೇ ಬಂಜಿ ದಿಂಜುನ ಔತಣ. ಮುಂಚಿದ ಗೊಜ್ಜಿಡ್ ಪತ್ತಾದ್, ರಚ್ಚಿದ ಕಚ್ಚಿಪು ಮುಟ್ಟು ಪುಳಿತ್ತ ಸಾರ್ಡ್, ಮಲ್ಲ ಮಲ್ಲ ಸೀಪೆ ತಿಂಡಿಲೆ ಮುಟ್ಟು ಆರೆನ ವರ್ಣನೆ ಕೇಣೊಡಾಯಿನವು. ಅವ್ವೆನ್ ಆರ್ ಪನ್ನುನ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಮಲ್ಪಾದ್ಲಾ ಪಾಡುವರ್.

ಜೀವನೊಡು ಆರ್ ತೃಪ್ಪಿ ಇತ್ತಿನಾರ್. ಅಲ್ಲತೃಪ್ಪೆ ಅತ್ತ್, ಸದಾ ತೃಪ್ಪೆ. ಒಯ್ಬಿಲಾ ಕೊರತೆ, ಬೇಜಾರ್, ಕಿರಿಕಿರಿ ಮಲ್ತೊನ್ನಾರತ್ತ್. ಇತ್ತ್ನೆಟ್ಟೆ ಪೊರ್ಪಡು, ಸಂತೋಸೊಡು ಎಂಚ ಬದುಕೊಲಿಂತ್ ಆರೆಡ ಕಲ್ಪೊಡು.

ಏಪಲಾ ಉಲ್ಲಾಸ್, ಉತ್ಸಾಹ, ಆರೆಡ ದಿಂಜಿದ್ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಆರಿತ್ತ್ಂಡ ಆರೆನ ಸುತ್ತ ಒಂಜಿ ಕುಸಿತ್ತ, ಗಮ್ಮಲ್ದಾದ ವಾತಾವರಣ ತಯಾರ್ ಮಲ್ಪುನ ಶಕ್ತಿ ಆರೆಡ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಕ್ಯಾನ್ಸರ್‌ದಂಚಿನ ಮಲ್ಲ ಕಾಯಿಲೆ ಆನಗಲ, ಆರ್ ಮನಸ್ಸೆಡ್ ಅಸ್ಕೆಚೆರ್, ಅಕ್ಯಾಚೆರ್. ದುಂಬುದ ಲೆಕ್ಕನೇ ಇತ್ತೆರ್. ಕಂಟಿಲ್‌ದ ಆಪರೇಶನ್ ಆದ್, ಅಸ್ಪತ್ರೆಡ್ ಇಪ್ಪುನಗ ಆರ್ ಕೈತಲಾದ ಆಪ್ತೆರೆಗ್ ಬರೆಯ್ ಕಾಕಜಿಡ್ ಬರೆತಿ ಪಾತೆರ ಯಿಂಚ ಇತ್ತ್ಂಡ್ "ಯಾನ್ ಇತ್ತೆ ಯಕ್ಕುಗಾನ ಬುಡ್ಡ್, ಕಥಕ್ಕಳಿಗ್ ಸೇರ್ದೆ!" ಪಂಡ, ಪಾತೆರೆ ಅಪ್ಪಜಿ, ಅಭಿನಯ ಮಲ್ತ ತೋಜಾಬೆಂದ್! ಆಪರೇಶನ್ ಆದ್, ಆರ್ ಯಕ್ಕುಗಾನೊಡ್ಡು ಪೂರ್ತಿ ನಿವೃತ್ತರಾಯೆರ್‌ಡಲ, ಆಟ, ಕೂಟ, ಸಭೆಕ್ಲೆಗ್ ಬರೊಂದೆ ಇತ್ತೆರ್. ಇಂಚಾಂಡತ್ತ ಪಂಡ್‌ದ್ ಒಂಜಿ ಸರ್ತಿಲ ಪನ್ಚೆರ್. ಸಹಾನುಭೂತಿನ್ಲ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಲ್ತೆಚೆರ್. ಆರೆನ ಕುಸಾಲ್, ಗಮ್ಮತ್ತ್ ದುಂಬುದ ಲೆಕ್ಕನೇ ಇತ್ತಿನೆನ್ ತೂದು ಏತೋ ಜನೊಕ್ಲೆಗ್ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆತ್ಂಡ್.

ಬಟ್ ಕರ್ಚಿಡ್ ಧಾರಾಳಿ, ಬಡಪತ್ತಿಪುನಗಲಾ, ಆರೆನ ಈ ಗುಣೊನು ಕಷ್ಟೊಡು ಒರಿಪಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ತನ್ನ ಮಟ್ಟೆಗ್ ಏತೇ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಲ್ತದಾವಡ್, ಎಲ್ಲ ಆವಂದೆ ಆತಿಥ್ಯೊನು ಆಂಚನೆ ಮಲ್ತೊಂದ್ ಪೋಯಿನವು ವಿಶೇಷ. ಆಸ್ತಿ ಬದಕ್ ಇಚ್ಚಾಂದೆ, ಸಂಪಾದನೆ ಮಲ್ಪಿ ಆಣ್ ಜೋಕ್ಲೆಲ್ಲಾ ದಾಂತಿ, ಬಜಿ ಎಲ್ಲ ಪೆನ್‌ಶನ್‌ಡಿಪ್ಪುನಗಲಾ, ಆರೆನ ಇಲ್ಲದ ಕ್ರಮೊ ದುಂಬುದ ಲೆಕ್ಕನೆ, ಬರ್ಪಿ ಪೋಟಿ ಜನಕುಲು ಒಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನೇ ಹೊರತ್ ಕಡಮೆ ಆಯಿಜಿ.

ವೊವೇ ಸಂಗತಿದ ವಿಷಯೊಡ್, ಜನೊಕ್ಲೆನ ವಿಷಯೊಡು ಆರೆನ ವಿಮರ್ಶೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯೊ ದಿಂಜ ತೂಕದವು. ಸರಿಯಾದ್ ಆಲೋಚನೆ ಮಲ್ಪಂದೆ, ಪಿನಂದೆ ಆರ್ ಪಾತೆರಯೆರ್. ಆರ್

ಕೊರಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯೋನ್ ಪೂರ್ತಿ ನಂಬೊಲಿ. ಆರೆಗ್ ಒಂಜಿ ವಿಷಯೊಡು ಬರೊನ ಒಪ್ಪಿಗ್ ಇಜ್ಜಿಡಲಾ, ಆಯ ಮಿತ್ತ್ ಒಟ್ಟು ವಿರೋಧಾಭಿಪ್ರಾಯ ಆರ್ ಕೊರೆಯೆರ್. ಎಡ್ಡೆ ಇತ್ತನೆನ್ ಎಡ್ಡೆಂದ್ ಪನ್ನೆರ್. ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರೀಕ್ಷೆಡ್ ಆರ್ ಬಿಸೆ. ವ್ಯವಹಾರೊಡು ಬಿಸೆ ಅತ್ತ್.

ಆರೆನ ಸಂಕೋಚ ಸ್ವಭಾವೊ ಒಂಜಿ ಗುಣಲಾ ಅಂದ್. ದೋಷಲಾ ಅಂದ್. ಆರ್ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿ ಅತ್ತ್. ದುಂಬು ಲಾಗ್ಗುನ ಸಾಹಸಿ ಅತ್ತ್. ಆರೆನ ವಿದ್ವತ್ತ್ಗ್ ತಕ್ಕ ವೈಖರಿ ಆರೆಡ ಇತ್ತಿಜಿ. ಪಂಡ, ಆರ್ ಪಾತೆರುನ ಕ್ರಮನೆ ಸಂಕ್ಷೇಪ, ಮಿತ. ಅಂಚನೆ ಬಹುಶಃ ತಾಳಮದ್ದಲೆದ ಅರ್ತೊಡು ಆರ್ ಏರೋಡಾಯಿನ ಜಾಗೆಗ್ ಮುಟ್ಟಿಜೆರ್.

ಆರ್ ಬರೆಯಿನ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯೊನು, ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯೊಳೆ ಕ್ರಮೊಟ್ಟು ಅಥವಾ ಕಾದಂಬರಿಲೆನ ರೀತಿಡ್ ಬರೆವಂದೆ, ಅವ್ವೆನ್ ತುಳುತ್ತ್, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನೊಕ್ಕೆನ, ಜೀವನೊದ ರೀತಿಡ್ ಚಿತ್ರಣ ಮಲ್ತಿನೆನ್ ತೊಂಡ ಆರೆನ ಜನಪರ ಚಿಂತನೆ ಅರ್ತ ಆವುಂಡು. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊನು ಉರಲ್‌ದಲೆಕ್ಕ, ಸಂದಿದಲೆಕ್ಕ ತುಳು ಶೈಲಿಡ್ ಪನ್ನಾದ್ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಲ್ಪುವನ ಆಸೆ ಆರೆಗಿತ್ತ್ಂಡ್. ಉಂದು ಕಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯೊಡು ಆರೆನ ಚಿಂತನೆದ ಸಾದಿ.

ಯೋಗಿತೆ, ಗುಣ, ವಿದ್ವತ್ತ್, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಸರಳತೆ, ಕುಸೆಲ್ ತಮಾಸೆ, ಸ್ನೇಹಾಚಾರ, ತತ್ವನಿಷ್ಠೆ, ಗೌರವ, ತೃಪ್ತಿ, ಜಾಗ್ರತೆ, ಔದಾರ್ಯ ಉಂದು ಮಾತ ದಿಂಜಿಡ್, ಸರಿಯಾಯಿನ ರೀತಿಡ್ ಮಿಶ್ರಣವಾದಿತ್ತಿನ ಕೇಶವ ಬಟ್, ಒರಿ ಮದಪ್ಪೆರಾವಂದಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಒರಿ ಎಂಚ ಇಪ್ಪೊಡುನ್ನುನೆಕ್ ಒಂಜಿ ಆದರ್ಶ. ಇಂಚಿತ್ತ್ನಾರ್ ಒರಿ ಇತ್ತೆರಾಂದ್ ದೆರ್ತಾದ್ ಪನೊಳಿ. ಇಂಚಿತ್ತಿನಾರ್ ಒರಿ ಇತ್ತೆರಾಂದ್ ಆಚಿರ ಪಡೆಪಿನಂಚಿನ ರೀತಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ಕಲಾವಿದೆ

ಒರಿ ತುಳು ಕವಿಯಾದ್, ಮಹಾಕವಿಯಾದ್, ಪುದಾರ್ ಪಡೆಪಿನ ದುಂಬೇ, ಕೇಶವ ಬಟ್, ಒರಿ ಮಲ್ಲ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದೆ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಗುರು ಆದಿತ್ತಿನಾರ್. ಒಂಜಿ ದೃಷ್ಟಿಡ್, ಆರೆನ ತುಳು ಕವಿತೊದ ಕೀರ್ತಿಡ್, ಆರೆನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದತ್ತ್ ಒಂತೆ ಮದತ್ತ್ ಪೋಂಡ್‌ಂದ್ ಪನೊಲಿ. ಅಥವಾ, ಯಕ್ಷಗಾನೊಡು ಆರೆಗ್ ತಿಕ್ಕಂದಿನ ಸ್ಥಾನ, ತುಳು ಕವಿಯಾದ್ ತಿಕ್ಕಂಡ್.

ಕೇಶವ ಬಟ್, ಯಕ್ಷಗಾನೊಡು ಮನೆತನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇಜ್ಜಿ. ಆಂಡಲಾ ಆರೆನ ಜೋಕ್ಕಾಟೆಗ್ಡೆ, ಕುಡುಪು ವಾಮಂಜೂರುಡಾಲಾ, ಆರೆನ ರಡ್ಡೆನೇ ಇಲ್ವದ ಲೆಕ್ಕ ಇತ್ತಿನ ಕೊಂಚಾಡಿ ಸುತ್ತಲ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಬಿರ್ನ್ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಆರ್ ಆಟ, ತಾಳಮದ್ದೆ ತೊವೊಂದೇ ಬುಳಿಯಿನಾರ್. ಕದ್ರಿ, ಕಟೀಲು, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಮೇಳೊಲುಲೆನ ಬರಸಾದ ಕಾಲ. ಸಾದಾರ್ 1930ಗ್ ಕುಡ್ಡೆಡ್ ಸುರುವಾಯಿನ ಯಕ್ಷಗಾನೋಜ್ಜೀವಿನಿ ಸಭಾ (ಜೈಲ್ ಶಾಲೆಡ್) ಮೂಲಕ, ಪೊಸ ರೀತಿದ ತಾಳಮದ್ದಲೆಲಾ ಬುಳಿವೊಂದಿತ್ತ್ಂಡ್. ನೆತ್ತ ಮಾತೆತ್ತಲಾ ಪ್ರಭಾವೊ ಆರೆ ಮಿತ್ತ್ ಆಂಡ್. ತೂಯಿನೆನ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ್, ಅಡಿಮುಟ್ಟು ತೂಪಿನ ಅಭ್ಯಾಸೊದ ಕೇಶವ ಬಟ್, ತನ್ನ ಇರ್ದ

ವರ್ಷೋಗಾನಗ, ಸ್ವಂತ ಅಭ್ಯಾಸೋಡೇ, ಅರ್ಥದಾರಿಲಾ, ಭಾಗವತಲಾ ಆಯರ್. 1940ದ ಅಂದಾಜಿಗ್ ದಿ ಡಾ| ಎಫ್.ಎಚ್. ಒಡೆಯರೇನ ಪರಿಚಯ ಆದ್, ಆರನ ಬಳಗೊಗು ಮೇರ್ ಭಾಗವತರಾಯರ್. ಅವು ಬಳಗೊಂದ್ ಇತ್ತಂಡಲಾ, ಬೇತೆ ಕಲಾವಿದರೆನ್ನಾ ಸೇರಾವೊಂದು ಕೂಟ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತರ್. ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಂದ್ ಪಂಡ, ಒಡೆಯರ್ ಬಳಗೊಡು ಕೇಶವ ಬಟ್ರು ಅರ್ಥದಾರಿಯಾದ್ ಭಾಗವಹಿಸಿದಿನೇ ಇಜ್ಜಿ. ಏಪೊಲ ಭಾಗವತಿಕೆನೇ. ಅಂಚಾದ್ ಒಡೆಯರ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥದ ಜೋಡಿ, ಬಳಗದ ಪಿದಾಯಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಾಲೆಡ್ ಅಪ್ರೊಪೊಗು ಆಪೊಂದಿತ್ತಂಡ್.

ಸುರು ಸುರುಟು ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಅರ್ಥದಾರಿಕೆಗ್ ದಿ ಶೆಡ್ಡೆ ಕೃಷ್ಣಮಲ್ಲಿಳಿನ ಶೈಲಿದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ. ಒಂತೆ ಸಮಯ ಅಂಚನೆ ಅನುಕರಣೆಡ್ ಪನೊಂದಿತ್ತರ್ಗೆ. ಬೊಕ ತನ್ನನೇ ಸಾದಿಡ್ ದುಂಬು ಪೋಯರ್. ಶೈಲಿ ಸರಳ ಆಂಡ್, ಕ್ರಮೊ ಬೇತೆ ಆಂಡ್. ಭಾಗವತಿಕೆಡ್ ದಿ ಬಲಿಪ ಭಾಗವತೆನೆ ಶೈಲಿನ್ ಅನುಸರಣೆ ಮಲ್ತೆರಲ್ಲಾ, ಅನುಕರಣೆ ಮಲ್ತೆಚರ್. ಅತ್ತಂದೆ, ಅಪಗನೇ ಆರ್ ಸ್ವಂತೊಡೇ ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಸಂಗೀತ ಕಲ್ತೊಂದಿತ್ತರ್. ಅಂಚ ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಪ್ರಭಾವೊದ ಪೊಸ ಶೈಲಿನ್ ರೂಢಿ ಮಲ್ತೊಂಡರ್. 1980 ಮುಟ್ಟಲ ಆರನ ಭಾಗವತಿಕೆ, ಎಡ್ಡೆ ಮಟ್ಕೊಡೇ ಇತ್ತಂಡ್. ಬೊಕ್ಕ ಸ್ವರ ಶಕ್ತಿ ಕಡಮೆ ಆಯಿನ್ದಾತ್ರ ಆರ್ ಭಾಗವತಿಕೆನ್ ಬುಡೊಂದು ಬತ್ತರ್. ಭಾಗವತಿಕೆ ಪಂಡ್ ಕೊರೈರೆ ಮಾತ್ರ ಪದ ಪನೊಂದಿತ್ತರ್. 1940-1985ದ ಕಾಲೊಡು, ಒರಿ ಮುಖ್ಯ ಅರ್ಥದಾರಿಯಾದ್ಲಾ ಯಕ್ಷಗಾನೊಡಿತಿನ ಬಟ್ರು, ಭಾಗವತಿಕೆ, ಅರ್ಥ ರಡ್ಡೆಟ್ಪಾಲಾ ಪುದಾರ್ ಪಡೆಯಿನ ಅಪುರ್ವದ ಕಲಾವಿದ.

ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಸ್ವರ ಆತೊಂಜಿ ಅಕರ್ಷಕ ಅತ್. ತ್ರಾಣದ ಸ್ವರಲಾ ಅತ್. ಅಂಚಾಂಡ ಆರನ ಭಾಗವತಿಕೆದ ವಿಶೇಷ ದಾನೆ? ಆರೆಗ್, ಭಾಗವತಿಕೆದ ರಡ್ಡ್ ಶೈಲಿಡ್, ಪರ ಪರಂಪರೆದ ಶೈಲಿ ಬೊಕ್ಕ ಇತ್ತೆದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ಭಾಗವತಿಕೆದ ಶೈಲಿ ರಡ್ಡೆಟ್ಪಾಲಾ, ಸಮಾನವಾಯಿನ ಹಿಡಿತ ಇತ್ತಂಡ್. ಅವು ಏತ್ ಇತ್ತಂಡ್ಂದ್ ಪಂಡ, ರಡ್ಡ್ ಶೈಲಿಡ್, ಬೇತೆ ಬೇತೆಯಾದ್, ಮಿಶ್ರ ಮಲ್ಪಂದೆ ಪನ್ನನ ತಾಕತ್ ಆರೆಗಿತ್ತಂಡ್. ಉಂದು ಬಾಳ ಕಷ್ಟದ ಸಾದನೆ. ಆರ್, ದುಂಬುದ ಮಟ್ಕೊಡ್ ಬಾಗವತಿಕೆ ಮಲ್ಪುನಗ, ಪೊಸ ಕ್ರಮೊಟ್ಟು ಪಣೈರೆ ಆರೆಗ್ ಸಾದ್ಯ ಅವು ಪಂಡ್ಂದೇ ತೋಜೊಂದುತ್ತಿಜಿ. ಗೋಷ್ಠಿ, ಕಮ್ಮಟ, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಲೆಡ್, ಆರೆಡ ರಡ್ಡ್ ಶೈಲಿಡ್ ಪದ ಪನ್ನನಾಗಲಾ, ಆರ್ ಸಲೀಸಾದ್ ಒಂಜಿ ಸ್ಪಿಚ್ ದೆತ್ತದ್, ಬೊಕ್ಕೊಂಜಿ ಪಾಡಿನಾತ್, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ್, ಪದ ಪಂಡ್ಂದ್ ತೋಜಾದೆರ್. ಇಂಚ ರಡ್ಡ್ ಕ್ರಮೊಟ್ಟುಲಾ ಒಂಜೇ ರೀತಿದ ಪ್ರಭುತ್ವ ಇತ್ತಿನ ಭಾಗವತರ್, ಯಾನ್ ತೂಯಿನೆಟ್, ಆರ್ ಒರೈ. ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಗೋಷ್ಠಿ, ಕಮ್ಮಟೊಲೆಗ್ ಮಸ್ತ್ ಪ್ರೇಜನ ಆಂಡ್. ಮಲ್ತ ಭಾಗವತರ್ಕ್ಕಿಗ್ ಪಂಡ್ಂದ್ ತೋಜಯೆರೆ ಬಂಜ ಆಯಿ ರಾಗೊಲೆನ್ ಆರ್ ಪಂಡ್ಂದ್ ತೋಜದೆರ್.

ರಾಗೊಡು, ಸಾಹಿತ್ಯೊದ ಭಾವೊನು ಕನಪುನ ಕೆಲಸೊಡು ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿಗ್ ಎಡ್ಡೆ ಹಿಡಿತ ಇತ್ತಂಡ್. ರಾಗ ಸಂಚಾರೊನು ಪಾತ್ರೊದ ಸಂದರ್ಭೊಗು ಬೋಡಾಯಿಲೆಕ್ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ಪುನ

ವಿತೋ ಪ್ರಯೋಗೊಳೆನ್ ಆರ್ ಮಲ್ತೆರ್. ವಿದ್ವಾಂಸೆರ್ನಾ ಅರ್ಥದಾರಿಲಾ ಆಯ್ಕೆಟ್ಲ್, ಭಾಗವತಿಗೆ ಬೋಡಾಯಿನ ಅರ್ಥಜ್ಞಾನ ಆರೆಗಿತ್ತ್ಂಡ್. ಆಟದ ಭಾಗವತಿಕ್ಕೆಡ್ಲಾ ಹಿಡಿತ ಇತ್ತಿನ ಆರ್, ಹಂಪನಕಟ್ಟೆ ಮೇಳೊದ, ಬೋಳೊರು ಮೇಳೊದ ಆಟೊಲೆಗ್ ಭಾಗವತೆರಾದಿತ್ತೆರ್. ಹವ್ಯಾಸಿನ ಆಟೊಲೆಗ್ಲಾ ಭಾಗವತಿಗೆ ಮಲ್ತೆರ್. ಭಾಗವತಿಗೆದ ವಿಷಯೊಡು ಪನ್ನುನ ಬೊಕ್ಕ ಮಲ್ತ್ ತೋಜವುನ ರಡ್ಡ್ ಮಾಗೊಡುಲಾ, ಅಂಚನೆ ಕಲ್ಪಾವುನೆಟ್ಪಾಲಾ ಸಾಮರ್ಥಿ. ಇಂಚ ಭಾಗವತೆ - ತಜ್ಞ - ಗುರು ಈ ಮೂಜಿ ಲೆಕ್ಕೊಡುಲಾ ಆರ್ ಒರಿ ಮುಖ್ಯ ಕಲಾವಿದ.

ಅರ್ಥದಾರಿಯಾದ್ ಮಂದಾರೆರ್ ಸಾದನೆಲಾ ಮಲ್ತೆ. ಭಾಗವತಿಗೆ, ಅರ್ಥ ಈ ರಡ್ಡೆನ್ಲಾ ತೆರಿದಿನಕ್ಕೆಡ್, ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ್, ಒಂಜಿ ವಿಭಾಗೊಡೇ ಹೆಚ್ಚಿ ಬಿಸೆರಾದ್, ಬೊಕ್ಕೊಂಚೆನ್ ಸುದರಿಪುನಕ್ಲಾ ಆದಿತ್ತಿನ ಕಲಾವಿದೆರೇ ಹೆಚ್ಚಿ. ಮೆರೆಗ್ ರಡ್ಡೆಟ್ಪಾಲಾ ಒಂಜೇ ಮಟ್ಪದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಜ್ಞಾನ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಬಹುಶಃ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆ, ಭಾಗವತಿಗೆ ರಡ್ಡೆಟ್ಪಾಲಾ ಮಿತ್ತ ಮಟ್ಪದ ಸ್ಥಾನೊಗು ಮುಟ್ಟಿನ ಕೆಲವೇ ಕಲಾವಿದೆರೆಡ್ ಮೇರ್ ಒರಿ.

ಅರ್ಥದಾರಿಕೆಡ್, ಮಂದಾರೆರ್ ಸಾದಿ, ಆರ್ಪವೇ ಸಾದಿ. ಏರೆಲೆಕ್ಕೊಲ ಅತ್ತ್. ಆರೆನ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣೊಡು ಬೊಕ್ಕ ಸಂಭಾಷಣೆಡ್. ಚರ್ಚೆ ಆರೆಗ್ ಮುಖ್ಯ ಅತ್ತ್. ಆ ಪಾತ್ರಲಾ, ಸನ್ನಿವೇಶಲಾ ಪಾತೆರೊಡು ನಿರ್ಮಾಣ ಆವೊಡುನ್ನಿನವು ಆರೆನ ದೃಷ್ಟಿ. ಚುಟುಕು ಚುರುಕು ಶೈಲಿ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ಹಾಸ್ಯ, ರಭಸ ಮಾತ ಸೇರ್ದಿತ್ತಿನ ಆರೆನ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಡ್ ವಾದ, ಚರ್ಚೆಗ್ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಇತ್ತ್ಪಿ. ಸ್ವರ ಮಧ್ಯಮ ರೀತಿವವು. ಅತಿಕಾಯೆ ಸಂಧಾನೊದ ಕೌರವ, ಧರ್ಮರಾಜೆ, ಕರ್ಣ ಪರ್ವದ ಶಲ್ಯ, ರಾಜಸೂಯೊದ ಮಾಗಧೆ, ಶರಸೇತು ಭಂಗೊದ ಅರ್ಜುನ, ಹನುಮಂತೆ, ಸುಧನ್ವೆ, ಸುಗ್ರೀವೆ, ಭೀಷ್ಮಾರ್ಜುನದ ಕೌರವೆ, ವಿಭೀಷಣ ನೀತಿದ ವಿಭೀಷಣೆ, ಪಂಚವಟಿತ ರಾಮೆ - ಉಂದು ಮಾತ ಆರೆನ, ಪುದರ್ ಪೋಯಿ ಆರ್ಥೊಲು. ಆರೆ ಒಟ್ಟುಗು ಅರ್ಥ ಪನ್ನಗ ಸಂಭಾಷಣೆಗ್ ಭಾರಿ ಅನುಕೂಲವುನವು ಈ ಲೇಖಕನ ಸೊಂತ ಅನುಭವ. ಪದ್ಯೊಡ್ಲ ಪದ್ಯೊಗು, ಶಬ್ದೊಡ್ಲ ಶಬ್ದೊಗು ಸಂಭಾಷಣೆನ್ ದಿಂಚಾವೊಂದು ಪೋಟಿನ ಆರೆನ ಕ್ರಮ, ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪನಕ್ಕೆಗ್ಲಾ, ತೆರಿದಿನ ಅರ್ಥದಾರಿಲೆಗ್ಲಾ ಆದರ್ಶ.

ಒಂಜಿ ಪಾತ್ರೊದ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವೊ ಆರೆನ ಚಿತ್ರಣೊಡು ಮುಖ್ಯ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಡ್ ಆರೆನ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಡ್, ಎಂಕ್, ವಿಶೇಷಂದ್ ತೋಜಿನ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರೊಳೆನ್ ಮಾತ್ರ ಮೂಲು ಪನ್ನೆ. ಆರೆನ ಜರಾಸಂಧ ಪಂಡ, ತನ್ನನ್ ವಾದೊಡು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಲ್ತೊನುನಾಯೆ ಅತ್ತ್. ಮಲ್ಲ ಪಾತೆರೊಲು, ದಡಿ, ಜಬರ್ಧಸ್ತ್ಡೇ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚೆವುನಾಯೆ. 'ದಾನೇಂದ್ ಎಣ್ಣೆವೆ?' 'ರಾಜಧರ್ಮ ಪಂಡ ದಾನೆ?' ಜರಾಸಂಧನ ಆಸ್ತಾನೊಡು ಉಂತುದು ಇದ್ ಪಾತೆರ್ದನೆ?' - ಉಂದೇ ಆಯನ ವಾದ! ಉದ್ದೇಶ ದಾನೆ ಪುಂಡ - ಜರಾಸಂಧ ತಾಚಾ ದುಷ್ಟೆ. ವಾದೊ ಮಲ್ಪುನಾತ್ಲಾ ಸಜ್ಜನಿಕೆ ದಾಂತಿ ಮದೋನ್ಮತ್ತೆ ಅಂದ್ ತೋಜವುನವು ಆರೆನ ದೃಷ್ಟಿ, ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣದ ತತ್ವೊ. ವಾದ ಮಲ್ಪೊಂದೆನ ಬಾಯಿ ಹಾಕುನವು ಜರಾಸಂಧತ್ತ್ ಅಂದ್ ಆರೆನ ಒಂಜಿ ಕಲ್ಪನೆ. ಭೀಷ್ಮಾರ್ಜುನದ ಬೊಕ್ಕ ಪಾರ್ಥಸಾರಥ್ಯದ ಕೌರವೆ, ಆರೆನ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಡೆ ಬಾರಿ ಉತ್ತಮವಾಯಿನ ರಡ್ಡ್

ಪಾತ್ರೋಳುಂದ್ ಎನ್ನು ಅಭಿಪ್ರಾಯೋ. ಆರೆನ ಕೌರವೆ ಪಂಡ, ಭೀಷ್ಮರೆಡ ವಾದ ಮಲ್ಲುನ, ಗೆಂದೈರೆ ತೂಪಿ ಕೌರವೆ ಅತ್. ಆಯೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಕೆ, ಉಪಾಯಗಾರೆ, ಧೂರ್ತ. ಅಚ್ಚಾ, ಅಚ್ಚಾಂದ್ ಪಂಡ್‌ದ, ತನ್ನ ಸೂಜಿ ನಡಪ್ಪುವನಯೆ. ಪಾರ್ಥಸಾರಥ್ಯೋಡ್, ಕೃಷ್ಣಡ ನೇರ ಮುಖಾಮುಖಿ ವಾದ ಮಲ್ಲಂದ, ಓರೆಡ್ ಕತ್ತರಿ ದೀಪಿ ರೀತಿಡ ಪಾತೆರವೇ ಸರೀಂದ್ ಆರೆನ ಚಿತ್ರಣ. ವಿಭೀಷಣೆ, ಅತಿಕಾಯ ಮೊಕ್ಕು ರಾವಣಡ ಪಾತೆರಗ ತಾನ್ ಮೆಗೈ, ತಾನ್ ಮಗೆ ಪನ್ನಿ ಎಚ್ಚರಿಗನ್ ಬುಡಂದ ಪಾತೆರೊಡು, ಬಜೀ ವಾದ ಮಂಡನೆ ಮಲ್ತಂಡ ಯಾವಂದ್‌ಂದ್ ಆರೆನ ದೃಷ್ಟಿ. ತನ್ನ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಡ ಧೋರಣೆನ್, ಅರ್ಥೊಡು ಕನಪುನ ಪ್ರಯತ್ನ ಆರೆಡ ಏಪೊಲ ಇತ್ತಂಡ್. ಸುಧನ್ನೆ ಭಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ, ಆಂಡ ಯಾವಂದ್, ಆಯೆ ಜವನೆ, ವೀರ ಅಂದ್‌ಲಾ ತೋಜೊಡುಂದ್ ಆರೆನ ನೋಟ. ಆರೆನ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಯಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಆರೆಡ ಇತ್ತಂಡ್. ಈ ನೋಟ ಇತ್ತನಕ್ಕೆಗ್ ಆರೆನ ಅರ್ಥ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಆವೊಂದಿತ್ತಂಡ್. ದಿ ಎಂ. ಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯನ್ (ಅರ್ಥಧಾರಿ, ವಜ್ರ ಶಿಲ್ಪಿ) ಪಾತೆರೊಡು "ಮಂದಾರದರೆನ ಅರ್ಥ ಪಂಡ, ಆಯ್ತು ಬಿಗಿ ಬೇತೆ, ಶೈಲಿ ಬೇತೆ, ವಾದ ಅತ್, ಮಂಡನೆ, ಚಿತ್ರಣ ಆರೆನ ವಿಶೇಷ"

ಮಂದಾರರೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾದ್ ಕುಡಲದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ, ಮೂಲ್ಕಿ, ಮೂಡಬಿದ್ರೆ, ಬಂಟ್ವಾಳ ಪ್ರದೇಶೊಳೆಡ್. ವಾಮಂಜೂರುದ ಸಂಘ ಆರೆನ ಕಾಯಂ ಕೂಟ. ಅತ್ತಂದೆ, ಮಂಗಳಾದೇವಿ, ಮಹಮ್ಮಾಯಿ, ಕಾಳಿಕಾಂಬಾ, ಕದ್ರಿ, ದೇವಸ್ಥಾನೊಲೆಡ್ ಇತ್ತಿನ ಸಂಘೊಳೆಡ್ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮೊಲೆಗ್ ಪೋವೊಂದಿತ್ತರ್.

ದಿ ಪೊಳಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಶೇಣಿ, ಸಾಮಗೆರ್ ಇಂಚಿತ್ತಿನಕ್ಕೆ ಇತ್ತಿ 'ಮಲ್ಲ ಕೂಟ'ಲೆಡ್‌ಲಾ ಆರ್ ಅರ್ಥ ಪಂಡ್‌ದ್, ಯಶಸ್ವಿ ಆತರ್. ಆಂಡಲಾ ಆರೆಗ್ 'ಮಲ್ಲ ಕೂಟೊ'ಡು ಅರ್ಥ ಪನ್ನುನೆಟ್, ಉಮೇದ್ ಇತ್ತೆಜಿ.

ಮಂದಾರರ್ ಒರಿ ಎಡ್ಲೆ, ಯಶಸ್ವಿ ಅರ್ಥಧಾರಿ ಆಂದಾಂಡಲಾ, ಆರೆಡ ಜನಾಕರ್ಷಣೆಡ ಅಂಶ ಕಡಮೆ ಇತ್ತಂಡ್. ಆತ್ಮೀಯವಾಯಿನ, ಎಲ್ಯ ಸಭೆಟ್, ಆರೆನ ಅರ್ಥ ಮೆರೆಪಿನ ಜಾಸ್ತಿ. ಆರೆನ ನುಡಿಕ್ಟ್, ಪಾತೆರದ ಪೊರ್ಲ, ಅರ್ಥದ ಸಾದಿ, ಅರ್ಥಧಾರಿಲೆಗ್ ಮಂದಚ್ಚಾಯಿನಾತ್, ಪ್ರೇಕ್ಷಕೆರೆ ಮಿತ್ತ ಎಡ್ಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಮಲ್ತೆಜೊ. ಆರೆನ ಅರ್ಥ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪ್ರಧಾನವಾಯಿನವು ಅತ್, ವಾಕ್ ಪ್ರಧಾನ. ನಾಟಕೀಯವಾಯಿನವು.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಚಾರೊಲೆನ್ ಪಂಡ್‌ದ್ ಕೊರ್ಟುನೆಟ್ ಬಟ್, ಬರ್ಸೆ. ಪಾಲೊಗು ಆರೆನವೇ ಒಂಜಿ ಕ್ರಮ ಇತ್ತಂಡ್. ತಾಳ, ಭಂದಸ್ಸು, ರಾಗ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯೊಡ್ ಆರೆಗ್ ನಿಘಂಟ್ ತಿಳಿವಳಿಕೆಲಾ, ಅವ್ವೆನ್ ಸರಿಯಾಯಿನ ಚೌಕಟ್ ಪನ್ನುನ ಸಾಮರ್ಥಿಗಲಾ ಇತ್ತ. ಶಿಷ್ಯರೆಗ್ಲಾ, ಬಾಕಿ ಕಲಾವಿದರೆಗ್ಲಾ ಆರೆನ ಜ್ಞಾನೊಡು ಗೌರವ ಇತ್ತಂಡ್. ತಾಳಮದ್ದಳೆಡಾವಡ್, ಕೂಟ, ಸಂಘೊಡ ಬಾಕಿ ಸಂಗತಿಡಾವಡ್, ಆರೆಗ್ ಲಡಾಯಿ, ವೈಮನಸ್ಸು ಬತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭೊಲೆ ಇಜ್ಜಿ. ಕಲೆತ್ತ ಕೂಟೊಡು, ದಿಂಜ ಕಾಲ ಮಾತೆರೆಡ ಸ್ನೇಹಾಚಾರ ಒರಿಪಾವೊಣ್ಣನವುಲ ಸುಲಬ ಅತ್.

ಯಕ್ಷಗಾನೋದ ಮಿತ್ ಕೆಲವು ಲೇಖನೊಲೆನ್ನಾ ಬಚ್ಚ ಬರೆತರ್. ಅಂಚನ ಪ್ರಸಂಗೊಳೆನ್ನ ಬರೆತರ್ (ಅಯ್ತ ವಿಷಯ ದುಂಬು ಬರ್ಪುಂಡು)

ಬೇತೆ ಕಲಾವಿದರೆಡ್ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ್, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ್ ದೆತ್ ತೋಜುನ ಯೋಗಿತೆ ಆರೆಡ ಇತ್ಂಡ್.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಚಯ

ಕವಿ

ಬರಿ ಕವಿ, ಕಾವ್ಯದ ಕ್ಷೇತ್ರೊಗು ದಾನೆ ಕೊರ್ತೆಂನ್ನುನೆನ್ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ರೀತಿಡ್ ತೂಪರ್. ಆಯನ ಬರವಣಿಗೆದ ಗಾತ್ರ, ಗುಣ, ಬಾಸೆ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಆಯಿಟ್ ಆಯೆ ತೋಜಾಯಿನ ಜೀವನ, ದೆತೊನ್ನ ವಸ್ತು, ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಲ್ತಿ ತತ್ತ್ವ - ದರ್ಶನ, ಬರೆಪಾಟಿಗೆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ - ಇಂಚ ಮಾತೆ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಲೆಕ್ಕೊಡು ಕಾವ್ಯೊದ ಬಿಲೆನ್ ಗೆಣ್ಣುವೆರ್. ಕೇಶವ ಬಟ್ಟೆನ ಬರವಣಿಗೆಡ್, ಈ ಮಾತೆ ಲೆಕ್ಕೊಡು ಒಂಜೊಂಚಿ ಅಥವಾ ಒಟ್ಟು ಲೆಕ್ಕೊಡು ತೂಂಡಲ, ಮಲ್ಲ ತೂಕ, ಯೋಗ್ಯತೆ ಉಂಡು.

ಆರ್ ತುಳುಟ್ಟು ಬರೆಯಿನ ಜಾಸ್ತಿ, ಕನ್ನಡೊಡು ಕಡಮ್ಮೆ. ತುಳುಟ್ಟು ಆರೆನ ರಚನೆಲು - ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ, ಬೀರದ ಬೊಲ್ಪು (ಮಹಾಕಾವ್ಯೊಲು) ಜಾಗಂಟೆ (ಒಂಜಿ ನೀಳ್ಗನನ ಸಮೇತ, ಕೆಲವು ಕವಿತೆಲು) ಕನತ್ತ ಪೊಣ್ಣು (ಭಾಸ ಕವಿನ 'ಸ್ವಪ್ನವಾಸವದತ್ತ'ದ ಅನುವಾದ) ಬಡಕಬೈಲ್ ಪರಮೇಸ್ವಾಯರ್ (ಪರಿಚಯ) ಭರತನ ಮೋಕೆ ಬೊಕ್ಕ ಮಾಯದ ಸೂರ್ಪನಕಿ (ಪಾರ್ಥಿಸುಬ್ಬನ ಪ್ರಸಂಗೊಳೆನ ಅನುವಾದ) ಬೊಕ್ಕ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಲು, ಎಲ್ಯ ಲೇಖನೊಲು, ಕನ್ನಡೊಡು - ಮಂದಾರ ಮಾಲೆ (ಕವಿತೆಲು), ಉನ್ನತ್ತ ರಾಘವ (ಭಾಸ್ಕರ ಕವಿನ ನಾಟಕೊದ ಅನುವಾದ) ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗೊಲು (ಸತ್ಯವತಿ, ಗೋವರ್ಧನನೋದ್ದಾರ) ರಾಮ ಪರಂಧಾಮ, ಪುಣ್ಯ ಕೋಟಿ) ಬೊಕ್ಕ ಕೆಲವು ಲೇಖನೊಲು. ಕನ್ನಡೊಡ್ತುಲಾ ತುಳುಟ್ಟೇ ಆರೆನ ಬರವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿ, ಬೊಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯೋಗಿತೆದವು.

ಬರೆಯಿನ ವಿಷಯ ಬೊಕ್ಕ ಆಯ್ತ ನಮನೆದ ದೃಷ್ಟಿಡ್ ಮಂದಾರದಾರನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ - ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ನೀಳ್ಗವಿತೆ, ಅನುವಾದ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಹಾಸ್ಯ, ಚುಟುಕ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಇಂಚ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಪ್ರಕಾರೊಡು ಆರ್ ಬರೆತರ್. ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಆರ್ ಬರೆತ್‌ಚೆರ್. ಆರ್ ಬರೆತಿನ ಒಟ್ಟು ಗದ್ಯೊಲ ಕಡಮ್ಮೆ. ಆರ್ ಮುಖ್ಯವಾದ್ ಕವಿಯಾದ್, ಮಹಾಕವಿಯಾದ್ ಕೊರ್ತೆ ಕಾನಿಗೆ ಮಲ್ಲೆ.

ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ

ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಡ್ ಒಂಜಿ ಮಲ್ಲ ಘಟನೆಯಾದ್ ಕವಿಕಾಲಾ, ತುಳುಬಾಸೆಗಾಲಾ ಘನತೆ ಕೀರ್ತಿ ಕಣ್ತಿನ 'ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ' ಮಹಾಕಾವ್ಯೊ, ಒಂಜಿ 'ಮಲ್ಲ ಕವಿತೆ'

(ಮಹಾಕಾವ್ಯ) - ಯೋಗಿತೆಡ್ಲ, ಗಾತ್ರೊಡ್ಲ, ಬೊಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಡ್ಲ. ತುಳುಟ್ಟು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಸಾದ್ಯ ಉಂಡೂಂದ್ ತೋಜಯಿನ, ತುಳು ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ತುಳುತ್ತ ಸುರುತ್ತ ಮಹಾಕವಿ ಮಂದಾರದಾರ್. ಉಂದು ಸುರುಕ್ಕು ಒಂತೆ ಭಾಗ ಪ್ರಕಟಾನಗನೆ (1977) ಮಲ್ಲ ತೆರಿದಿನ ವಿದ್ಯಾಂಸರೆನ ಪುಗರ್ತ್ ಅಯ್ಯ್ ತಿಕ್ಕಂಡ್.

ಪದಿನಾಲ್ ಸಾವಿರ ಗೆರೆತ, ಲಲಿತ ಛಂದಸ್ಸೊಡ್ ಬರೆಯಿನ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಡ, ವಿಶೇಷ ಎಂಚಿನವು? ಅವ್ವೊಂಜಿ 'ಭಾಷಾ ಮಹಾಕಾವ್ಯ' ಬೊಕ್ಕ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ' ಮಾತ ಮಹಾಕಾವ್ಯೊಲುಲ ಆ ಆ ಬಾಸೆನ್, ಸಂಸ್ಕೃತಿನ ಚಿತ್ರಣ ಮಲ್ಪುಜನ? ಆಂದ್ ಕೇನೊಲಿ. ಅಂಚತ್ತ್. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊತ್ತ, ಉದ್ದೇಶನೇ, ತುಳು ಬಾಸೆನ್ ಬೊಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿನ, ಕಾವ್ಯದ ರೂಪೊಡು ಕೊರ್ಪಿನವು. ಮೂಲು ಕತೆ, ಘಟನೆ ಮಾತ ಬಜೀ ಒಂಜಿ ನಿಮಿತ್ತ ಆತೇ.

"....ಅವ್ವೆ ರಾಮಾಯಣದ ಬಿದೆ, ನಮ್ಮ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಮಣ್ಣ್, ಗಾಳಿ, ನೀರ್, ಬೊಳ್ಳುದ ಗುಣೊಟ್ಟು ಮುಕ್ತನೇ ತಪ್ಪು ಗೊಬ್ಬರೊಲೆದ ಈಟ್‌ಡ್ ಎಂಚ ಬುಳಿ ವೆಪ್ಪೊಳಿ? ದತ್ತಿನ ಬುಳಿತ್ತ ಗುಣ, ರೀತಿ, ತೂಕೊಲು ಎಂಚ ಉಂತೂಂದ್ ತೂಯರಾತ್ರ ಮಲ್ತ್‌ನ ಬೇಲೆದ ಫಲನೇ ಈ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣಾನಿನ ಕಬಿತಿ" (ಉಪಕಾರದ ನೆನೆಪು : ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ)

"..... ಕಡಲ ಬರಿತ ತುಳುನಾಡ ಮಣ್ಣ್‌ದ ಬಣ್ಣ ಬದ್‌ಕಾಲೆನ್ ಮೂಜಿ ಲೋಕೊಡು ತೂಪಿನೆನ್ನ ಕಣ್ಣ್ ತೋಜುಲೆಕ್ಕೇ ಕತೆನ್ ಬರೆಪೆ" (ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಪುಟ 29)

ಇಂಚ ಕವಿಯೇ ತನ ದೃಷ್ಟಿನ್ ಸೊಸ್ಸೆ ಪನ್ನೆರ್. ಆ ಉದ್ದೇಶೊನು ಮಲ್ತ್ ತೋಜಾದೆರ್. ತುಳು ಬಾಸೆಡ್, ಪಾತೆರಕತೆಟ್ ಇಪ್ಪುನ ಕಟ್ಟುಲು, ಪೊರ್ಲುಲೆನ್ ಆಯಿನಾತ್ ಒಟ್ಟು ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಕಬಿತೆದ ರೂಪೊಡು ಕೊರ್ಪಿನವೇ ಕಬಿಗ್ ಇತ್ತಿನ ಇರಾದೆ. ತುಳು ಭಾಸೆನ್, ಮುಖ್ಯವಾದ್, ಪಾತೆರಕತೆಟ್ಟಿ ಬಾಸೆದ ರೂಪೊನು ದಿಂಚಾದ್ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಲ್ಪುನವು ಆರೆನ ವೃತ್ತೊ.

ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಎಸಳೆಲೆನ ಪುದಾರ್‌ಲೆಡ್ ಉಂದು ತೋಜಿದು ಬರ್ಪುಂಡು. ಪುಂಚದ ಬಾಲೆ, ಬಂಗಾರ್ ತೊಟ್ಟಿಲ್, ಅಜ್ಜೆರೆ ಸಾಲೆ, ಮದಿಮೆ ದೊಂಪ, ಬೆಂದಿನೆನ್ ತಿಂದೆ, ಸೇಲೆದ ಸೋಲು, ಪೆಟ್ಟೊಗು ಪೆಟ್ಟ್, ತೆಲುಪುನಡೆ ಬುಲಿಪು, ಪರಬುನ ವರಸಾರಿ, ಪುಗ ತೂಪಿ ಪಗೆ, ಮಿತ್ತ ಲೋಕೊದ ಬಿತ್, ಪರ ಬೂಡುಗು ಪೊಸ ಬೊಳ್ಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಪುದಾರ್‌ಲೆಡೇ ತುಳುತ್ತ ಕಮ್ಮೆನಲಾ, ಕಬಿನ ಕಲ್ಪನಲಾ ಒಟ್ಟುಗೇ ಸೇರ್ಪ್ ಬಯ್ಯಂಡ್.

ಈ ತುಳುತನ, ತುಳು ಮಣ್ಣ್‌ದ ಗುಣ ಇಡೀ ಕಾವ್ಯೊಡು ಕಡೆಡ್ ಕೊಡಿ ಮುಟ್ಟು ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪುಂಡು. ಆಂಡ, ಬಜಿ ತುಳುತನ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್, ಕಾವ್ಯತ್ತ್, ಕಬಿತೆಡ್ ಇಪ್ಪೊಡಾಯಿನ ಪೊರ್ಲುಲ ಉಂಡು. ಕೆಲವೇ ಉದಾರ್ಮ ತೂವೊಲಿ. 'ಬರವು ಸರವುಡೆನನ್ ನರಮಾನಿ ಮಲ್ತಿಂಚಿ ಸಿರಿ ಗುರುಕುಳೆನ್ ನೆನೆತ್...' ಪಂಡ್‌ದ್ ಸುರುತ್ತ ಸಾಲ್‌ಡೇ, ಕಬಿ ಎಂಕ್ಲೆಡ ಊರುದ ತುಳುಟ್ಟು ಪಾತೆರೊಂದುಳ್ಳೆರೊಂದಾಪುಂಡು.

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರುಸಿನ ದುಂಬುದ ಜೀವನೊಡು, ಆಯೆ ಕಾಡ ಕುಡಿಯೆ ಆದುವುನಗದ ಆಯನ

ಇಲ್ಲ ಜಾಲ್‌ದ ಒಂಜಿ ವರ್ಣನೆ ತೂಲೆ... "ಒಂಜಿ ಕಾಡ್‌ದ ಪುಡೆಟ್ ಪುಂಡಿ ಕೇನದ ಮುದೆಲುಳಡ್ಡೆ ಬಾರೆದ ಪುದೆಲುಳಿತ್ತಿ ಪಡ್ಡುಡು ಪರಪ್ಪು ತನ್ನೆ ತೋಡ್‌ದರುಟ್ಟು ಮುರಕಲ್ಲ ತೆಕ್ಕೆಲ್‌ಡ್ ಬರೆ ಮೊರಂಪಾಯಿದತ್ತರ ಕಟ್‌ದ್ ದೀಯಿ ತಡಮೆಗ್ ಕಾಡ ಬೂರು ಮೊಡತಿನ ಪಡಿನ ತಿಕ್ಕಾಡ್ ಇಲ್ಲ ದುಳಯಿಡ್ ಜಾಲ್‌ಡೊಂಜಿ ಮೂಲೆಡ್ ಕಾಟ್ ಪೀರೆ, ಕಾರೋಳು, ಬಸಳೆದ ದೊಂಪೊಳಿ ಮೆಯ್ಯ್ ಪದ್ವೆಕಳ, ರೆಚ್ಚೇವು ಕಂಡೆ.... ಮಿರೆ ಗರಿದಿ ತೋಳಿಸಿ ಕಟ್ಟೆ... ಕಡ್ಡದ ನಾರಿ ನೂರಾಯಿ ಗಿಳಿ ಕಂಡಿ... ಎಕ್ಕದ್ದೆ ಬುಗುತಿಟ್ಟಿ... ಬಚ್ಚೆಲೆರೆ" ಉಂದು ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಹಳ್ಳಿದನೇ ಚಿತ್ರ. ಇತ್ತಿಲೆಕ್ಕು ಕಣ್ಣೆದುರು ತೋಜಿಲೆಕ್ಕು. ಇಂಚಿತ್ತಿನ ತುಳುತನ ಜೀವೊ ಜೀವೊ ತೋಜುನ ಬಾಗೊಲು ಏತೋ ಉಂಡು.

ಕುಡಿಯೆ ಪಿದಾಡ್ ಬರಿ ಕ್ರಮ ಒಂಜಿ ಇಂಚ :

"ಫೊಡಿಗಿಚ್ಚೆ ಪೆರಲ್ ಕಲ್ಲುಲು ಮಲ್ಲ ಗುಂಡು ಕಲ್ಲದ ಕೊಜಮೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲ ಗುಂಪು ಡೇರ್ ತಗ್ಗದ ಗಸೇನಿದ ರಡ್ಡ್ ಮುಂಡು ತರೆದ. ಒಂಜುರ್‌ಡೆನೆ ಬತ್ತದಂಚಾಂಡಲ ಗುಡ್ಡೆ ನಡ್ಡತ್ತ್ ದುಂತುದುಸುರೊರ ಬುಡಿಯೇ. ಅಲ್ಲೊಂಜಿ ಲೆಪ್ಪು ದೂರದ ಕುತ್ತಣೆ ಮಿತ್ತ್ ಬತ್ತದ್ ಗುಡ್ಡೆದ ತರಕ್ ತಿಗಲೆ ಮುಂಡೊಡು ಜಪ್ಪು ಬೆಗರ್‌ದಾರೆನ್ ಬಿರುಬೀಸೊಂದು ತುತುದಿ ಕಾಂಗ್‌ದ ಕೊಡಿತ್ತೊರೆಸೊಂದು ಪೂಕೆನ್ನಿಗೇ ದರು ಕೊಡಿದೊಂಬು ಪೆಟ್ಟಾಡೇ ಸೇಂಕೊಂದು...." ಉಂದು ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಗುಡ್ಡೆ ಬಡತ್ತು ಚಿತ್ರ, ತುಳು ಬಾಸೆದ ಗುಣೊಟ್ಟು ಪನ್ನಿನವು. ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್, ಎಡ್ಡೆ ತಂಕದ ಕುಡಿಯೆ, ತೇಂಕುನು, ಬಚ್ಚುನು, ಎಂಚಂಡಲಾ ಬರ್ಪುನು ತೊಂಡ, ಆಯನ್ ಜೀವನೊಡೊಂಜಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆವೆರೆ ಉಂಡು. ಆಯಗ್ 'ಬಚ್ಚೆದಾಂಡ್' ಪನ್ನಿ ಒಂಜಿ ಬಳೆ ಅರ್ಥಲಾ ಈ ವರ್ಣನೆಡುಂಡು.

ಸಪ್ತರ್ಷಿಲೆನ್ ಕುಡಿಯೆ ಜೋರು ಮಲ್ಲುನ ಕ್ರಮ ಇಂಚ ಉಂಡು:

"ಇಂದು ನಿಕ್ಕೆ ಬಿಸ್ಪಾದಿಗಿನ, ಬುಳವೆ? ದಾನೆಂದ್ ಗೆರೆತಾರ್. ನಿಕ್ಕೆ ಅಣೆ ಬರವೆಂಕ್ ಪಂಡ್‌ದ್ ತೆರಿಯೊಡಾ? ಗಡ್ಡ ಬುಳಪಾದ್ ಬೊಣೊಡು ಪೂರೆಲ್ಲೂರು ತಿನ್‌ದಿಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಪೋದವ್ವು ಕಯ್ಲೆಚ್ಚೆಣೊನ್ ತೂವೊಂದು ಅತ್ತಂದೆ ಸಿಂತಾಮಣಿತ ಕಡ್ಡಿ ಪಾಡಾದ್ ಬಾಯ್ ಬತ್ತಿನ ಮಾತ ಬುಗುಳೊಂದು ಪಾಪದಾಕ್ಕೆನ್ ಮಂಗ ಮಳ್ಳದ್.... ಬನ್ನಗನೆ ಕೋರಿದ ಕಿನ್ನಿ ಕಂಡೊಂದು" ತಾಜ, ತುಳುತ್ ನೆರಡೆದ ಶೈಲಿ ಉಂದು. ಕುಡಿಯೆ ಎಂಚಿ ಇತ್ತೆ? ತೂಲೆ "ಕೊಪ್ಪರೆ ಪೊಂಟುದೆಣ್ಣೆ ದೆಪ್ಪುನ ತೆರಣ... ಕಲ್ ಕರವುನ ಜವಣ... ಪಾದೆ ಕಲ್‌ಗ್ ಸಂದ್ ಪಾಡುನಂಚಿನ ಜೀವ..."

ವೇದಾಂತ ತತ್ತದಂಚಿನ ಬಂಜದ ಸಂಗತಿಲೆನ್, ತುಳುಟ್ಟು ಪಣ್ಯರಾಪುಂಡುಂದು ತೋಜಾಯಿನ ಒಂಜಿ ಸಂದರ್ಭೊ:

ರುಸಿಕ್ಕುಲೆನ ಉಪದೇಶ "ಕೇನೆಂಚಿ ಆಯ ರೂಪೊಲ ದಾಂತಿ ಬಣ್ಣ ಲಚ್ಚಣ ದಾಂತಿ ತೋಜಂದಿ ಮಾಜಂದಿ ನೊರೆಲಾದಿಂಜೊಂದಿ ಪುಟ್ಟಂದಿ ಸಯ್ಯಂದಿ ನೀಡಿ ಕಯ್ತೆಕ್ಕಂದಿ ಸೊರೈಂದಿ

ಸಿಕ್ಕಿರಬೇಕೆಂದಿ ನುಂಗಿ ಬಾಡಂದಿ ಬಚ್ಚಿರಬೇಕೆಂದಿ ದಾದನ ಉಂಡವೆನ್ ಅಚ್ಚ ತುಳುಟ್ಟು, ಸಲೀಸಾದ ಉಪನಿಷತ್ತೊನು ಪನ್ನಿ ಈ ಕ್ರಮ, "ಇಂದೇ, ತುಳುಟ್ಟುಲಾ ಒವ್ವೆನ್ನಾ ಪನೊಲಿಂದ್" ತೋಜಾಪಿ ಲೆಕ್ಕ ಉಂಡು.

ರಾಮ ಮಂತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಭೆಟ್, ಎಂಚಿ ಬತ್ತಂಡ್ ತಾಲೆ:

"... ರಾಮ ಮಂತ್ರೊ ಪದಿನಾಲ್ ಲೋಕದ ಗಡಿನ ಕಡತದಾಸಬೆಟ್ ಕಯ್ಯುಟ್ಟಲೆನ್ ಪತ್ತಿ ದೇವರೆ ದತ್ತ ಮರಿಲ್ದ ಉಳ್ಳಾಳ್ಳಿ ಸರಸೊತಿನ ಜಕ್ಕಿಲ್ದ ಬೀಣೆಡಿತ್ತಿನ ಸರಿಯ ಬಿರಲ್ ಮುಟ್ಟಂದೆನೇ ಮೂಜಪರೊಡು ರಾಮ ರಾಮಾಂಡ್ ಬಾರಿ ಗಂಬೀರ ದನಿ ಪುಟ್ಟುದಾ ಸಬೆನ್ ಮರ್ದುದಡಲ್ ದಿಂಜಾಂಡ್ ಗಟ್ಟಿಯಾಯಿನ ಕಲ್ಲ್ ಸಕ್ಕರೆನೆ ನಾಲಾಯಿ ದೆತ್ತಂಡ್ ನೀರಾದ್ ರಿತಿಡಿಡಿ ಮೆಯ್ಯುನ್ ನಂಚ".

ಅಯೋಧ್ಯದ ಸಂಪೊತ್ತು ಇತ್ತಿ ಕ್ರಮೊ : "ಕಾಲ ಕಾಲೊಗು ಬರ್ದ ದೊರಿಡ್ ಪಾಯಾತಿ ಕಂಡೊಲೆಗ್ ಬಟ್ಟಲೆನೊಯ್ ದಕ್ಕಂಡ ತಿರ್ ಬೂರಂದಿ ಬುಳೆ ಬಾಗೊಳ್ಳೆಡ್... ಸಿರ್ ಸಂಕಡ ಮರ್ ಪನ್ನಿ ಪಾತೆರೊದರ್ತೆರಿಯಂದಿ ಬಜಿ ಪೊಡುಂಬೆರತ್ತಂದೆ.. ಕಾಟೆಡ ಪೊಣಿಪಿ ಟೀಂಕಾರದೇಳೆಕೊಲು ನಿರ್ದೇಶಿಗ್ ಕಣೆ ಪಲಾಯಿಡ್ ಕೆಸರ್ ಕೆಮ್ಮಡೆನ್ ರಟ್ಟಾದ್... ಮಾಗಣೆ ಸೇರ್ ಬೆರ್ಮ ಕೆಲಸೊಗು ನಾಗಮಂಡಲೊಗು ದರ್ಮ ನೇಮೊಗು..."

ಅಯೋಧ್ಯಡ್ ಬಾಲೆಲು ಬುಳೆತಿನ ಕ್ರಮ ಕಣ್ಣಿಗ್ ಕಟ್ಟುಲೆಕ ಒಂಚಿ ಚಿತ್ರ:

"ಜೆತ್ತಿನವುಳಿತ್ತಿ ಬಾಲೆಳು ರಡ್ಡ್ ಕಯ್ಯೊಟ್ಟು ಪುಂಡಿ ಪತ್ತೆಡ್ ಬಾಯ್ ಕೊಂಬು ಬಿರಲೆನ್ ದೀಡ್ ಜುಂಬೊಂದು ದೊಲ್ತೆನರಿಪಾವೊಂದು, ಒರ್ದ ಬೂರೊಂದು ಕಂಕಣೆ ಬೂರ್ದು ಬಂಜಿನೊಯೊಂದು ಪರತೊಂದು ನಾಲ್ಕಾರ್ಡಂಚಿಂಚಿ ಪಿರದುಂಬು ಪೋವೊಂದು ಕುಳ್ಳೊಂದು ಕಡತೊಂದು ತಡ್ಯನ್ ಗೋಡೆ ಕಮ್ಮ ಬಾಕಿಲ್ದನ್ ಸುತೆದುಂತೊಂದು ಬೂರೊಂದು ಲಕ್ಕೊಂದು ತೆಲಿತೊಂದು ಬುಳಿತೊಂದು ನಡತೊಂದು ಬಲಿತೊಂದು ಜಗಲಿ ಜತ್ತೆಡ್ ಜಾಲ್ನಡಿಮೇಲ್ ಮಳ್ಳೊಂದು ಬೊಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರ್ದನೇ ತೇರ್ ಬೀರೆರೆ ಕುದುರೆ ಬಿರು ಪಗರಿ ಬಡಿಗ್ ಕಡ್ಡಲೆಲೆಡೇ ಗೊಬ್ಬೊಂದು"

ತುಳುಟ್ಟು ನೆರಡೆ ಗೌಜಿ ಮಲ್ಲುನ ಒಂಚಿ ಕ್ರಮೊ, ಸೀತನ ಮದಿಮೆದ ದೊಂಪೊಡಾಯಿನ ಲಕ್ಕುಣ - ಅತಿಕಾಯೆರನ ಸಂವಾದೊಡುಂಡು: "ನೇಲ್ಯ ಕುಂಬುಡನ?" "...ಇತ್ತೆನೆ ಕುಂಬುಡೊನು ದಾಯೆನೆಟ್ಟುವೆ?... ದೊಂಡೆ ಬಿಚ್ಚಾಂಡೇರ್ ಪೋಡಿವೇರ್? ಪಂತೊಡು ಕಂಚಿ ಪಾಡ್ಡಿತ್ತೆ ಪಾತೆರುವ ಬಾಯ್ ಚಿಕ್ಕಿ.." "ನಿನ್ನನೀ ನೀಸೀತನಿತ್ತೆ ಕಯ್ಯೊಟ್ಟೆದ ಜುಟ್ಟು ಪತ್ತೆದೊಯ್ ಕೊಣೊನಗ ತಲೆಪೆರೆರುಳ್ಳೆ ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯಾಯೆ? ದಾನೆಂದ್ ಲೆಕ್ಕ" "ನಿಕ್ಕಿ ನಿರ್ದೆರೆನ್ ಪತ್ತೆದಿತ್ತೆ ತಾರೆಗೊಯ್ ದ್ ಕಟ್ ಪಾಡ್ ಬಯ್ಯುಡ್ಡು ದರ್ಮಂಚಿ ಮಯ್ಂಡ ಬುಡ್ಡಾವುನಾಯೆರೆರುಳ್ಳೆ? ಕಾಂಡೆನೆ ಪಿರಿದಿಜ? ನಾಯೆ ನಡಪು..."

ಕಿಸ್ಕಿಂದೆಡ್ ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವೆರೆ ನ್ಯಾಯೊಡು ಬರಿ ಕೆಲವು ನೆರಡೆದ ಕ್ರಮ ಇಂಚೆ ಉಂಡು: "ಜಾಂಬವೆರೆ ಪಂಡಿನೆಂಚಿನಯೀರ್ ನನವೊರ ಪಣ್ಣೆ, ಯೀರನ ಪರೊಡಿ ಇದ್ಯನ್ ತೊದೆ ಮಾತೆರೆ ಕರೊಡಿಂದ್ ಪಣ್ಣೆನೀರನ್, ದಾನೆ ಪೊಕ್ಕಡೆನ? ಆಯೆರನ್ನ ಅರೈತ್ತೆ ಮಲೆ ಮಂಗ ಜಲ್ಮದ ಕಂಡು ಹನುಮಂತೆ, ತೊಚೆಣ್ಣೆ ಕೋರಿ ಪಂಡಿತೆ, ಮುಂಗುಲಿ ಮುಸುಂಟುದಾಯೆ ಉರಿ ಮೋಣೆ ಸಿಂಗ್ಗಿಕೆ... ಸೀಂತ್ರಿಗೊಬ್ಬಿನಿ ಯಂಕ್ ತೆರಿದಿಜಿಂದಾ? ಯೆನನ್ ಪಂಚಾತಿಕೆಗ್ ಲೆಪ್ಪಡುನಾತ್ ದಪ್ಪನ ನಿಕ್ಳೆ ತಿಗಲೆ? ತಿಗಲೆಗೊಂಜೊಂಜಿ ಗುಡ್ಡು ಪೊಂಟುದು ರಸದಪ್ಪೆ. ಯೀ ಯೀರ್ ರಾಮನಾ? ಕಾಲ ಬಯ್ಯನ ನಾಲ್ ಪೊಡಿ ರಕ್ತಸೆರೆನ್ ಪೊಡಿ ಮಲ್ತನ್ನಿ ಕೈಪ್ಪೆನಾ?.. ಯೀ ಕಯ್ಯತ್ತಿನಾಳನೇ ಕಳುವಡೊಂಜಿ ಕಯ್ಯುವಂದಿ. ನಿನ್ನ ತಿಗಲೆಡುಂಡಯ ಕಯ್ಯೆ? ಅವುಳ್ ಕಡ್ತದೆ ಮೂಳು ಕುಡ್ತುದೇನ್ನಿ ಟೀಂಕಾರ ಕಟ್ತಾದ್ ದೀಲ.. ಜಾರ್...

"ಉಂತವುಳು ಒಂಜರೆ ಕಾಸ್‌ದಾಯ. ವೋಡೆ ನಿನ್ನಮ್ಮಡೆಗ್? ರಾಮ ನಿನ್ನಮ್ಮನ? ಅತ್ತಾಯಗೀ ಮಗನ? ಕಾರ್ ಕಡ್ಪೆ ತಿಗಲೆನ್ ತಿಗ್ಗೆ ದಗ್ಗಡಿ ಮಗ... ನಾಸಿಗೆ ದಾಂತಿ ಓ ಮಂಗ ಬುಡೆದಿಚ್ಚಿ ಬುಡೆದಿಚ್ಚೆಂದ್ ಪಂಡ್‌ದೂರೊರೆ ಬಂಗ್ರ ಬತ್ತದ್ ಇತ್ತಿ ಹಣೆಬರೊನು ಮಾರ್ಡ್ ತೋಜಾವತ್ತೆ..." "ಬಾಯ್ಕಿಚ್ಚಿಲಯ ಪೊಕ್ಕಡೇತ್ ಕೊರೆಪ್ಪನಿ. ನಿಕ್ಳೆ ಮದ್ಯನಿಡ್ ತೆಲಿ ಮಯ್ಯದ್‌ಜೆರೆ? ಕಂಡಲ... ನಾದಲ... ನಿನ್ನ ಬೊಣ್ಣೊನು ಬಾಕಿಮಾರ್ ನಟುಂಡು... ಸುರುಪ ಕಟ್ಟಿನ ನಿನ್ನ ಕೊಟ್ಟಿ ಮೋಣೆ. ನಿನ್ನ ತಿಗಲೆಗ್ ಬೆರೆ ರಕ್ತಸೆ ಪೆಟ್ ಪಾಡೋಡ್ಡೆ.." ತುಳುತ್ತ ನೆರಡೆದ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಒಂಜಿ ಪೊರ್ಲೆ ಬೇತೆ.

ಕೋಪ ಬಿತ್ತಿ ವಾಲಿ ಎಂಚೆ ಇತ್ತೆ. ತೊಲೆ : ".... ಕಿಟಿ ರಟ್ಟು, ಕಣ್ಣದ ಕೆಂಪು, ಕೊಡಿ ಮೀಸೆಲೆದ ನಲಿಪು, ದೂಂಕಿನುಚ್ಚುದ ಸುಂಯ್ಯು ಬುಡ್ಡಿನುಸುಲುದ ಒಯ್ಯು, ನೆತ್ತೆರಾದ ಕೊರಿಪು, ಪುಣ್ಣೊದ ತಿರ್ದಂದಂಚಿತ್ತಿಡಿ ಮಯ್ಯ ಬೆಗವು ತೊಪಿನ ಜನೊಕುಳೆಗ್ ಬೆಪ್ಪು ಪುಟ್ಟೊಡಂಚಿನ ದರ್ದು, ರೋಮ ಕೊಕ್ಕೆರ್ ಕಣೆ ಪಂಜಿದನೆ ಬಯ್ಯೂಪು ಅದವು... ಕುಂಬರ್ದು....." ಸಲೀಸಾದ್ ವರ್ಣನೆ ಮಲ್ತೊಂದೆ, ಆಯೆನ ಸ್ವಭಾವೊನ್ನಾ ತೋಜವುನ ಕ್ರಮ ಉಂದು.

ವಾಲಿ ಸುಗ್ರೀವೆರೆ ಲಡಾಯಿಡ್ "ಸೇಂಕಾಟ ಸುಂಯ್ಯಾಟ ನೆರ್ದಾಟ ನೊಕಾಟ ಒಯ್ಯಾಟ ನೋಪಾಟ ತೊರ್ದಾಟ ತಿಣ್ಣಾಟ ಪರ್ಕಾಟ ಗುಡ್ಡಾಟ ಬೊಟ್ಟಾಟ ಕುಟ್ಟಾಟ ಯೆಡ್ಡಾಟ ತುಚ್ಚಾಟ ಮಲ್ಲ ಮಲೆನಾಡ ಬಂಟೆರನ ಪೊಮ್ಮಾಟ!"

ಇಂಚಿನೀ ತುಳು ಬಾಸೆದ ಪೊರ್ಲು, ತುಳು ಜನಕುಳೆ ಬದ್‌ಕಾದ ರೀತಿ, ತುಳು ಜನೊಕುಲೆ ಪಾತೆರೊದ ರಿತಿಕ್ಲೆಲೆನ್ ಇಡಿ ಇಡಿಯಾದ್ ಅರಾದ್ ಬೆರಾದ್ ಪಾಕ ಮಲ್ತಿನ ಬರೆಪಾಟಿಕೆ ಈ ಕಾವೊದ ಉದ್ದೊಗುಲಾ ಉಂಡು. ಒಂಜೊಂಜಿ ಭಾಗೊನ್ನಾ ದೆತ್ತ್ ಬರೆವೊಡಾವು - ಉದಾ: ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಅದ್ಯಾಯೊಡು ಬರಿ ಮುಗಲ್‌ದ, ಸಾಗೊಳಿದ, ಮರೈಲೊದ ವರ್ಣನೆಲು, ಹನುಮಂತೆ ಲಂಕೆಗ್ ಪೋಪಿನ ಕತೆತೆ ವರ್ಣನೆ, ಕಡಲ್‌ದ, ಯುದ್ಡೊದ ಸಂಗತಿಲು, ರಾಮ ರಾವಣೆರೆ ಯುದ್ಡ, ಇಂಚೆ ಒಂಜೊಂಜಿಲ ತುಳು ಬಾಸೆದ ಕಮ್ಮೆನೊ, ಬಿಗು ಬಿರ್ದಾದಿಗೇನ್ ತೋಜಾವೊಂದುಳ್ಳೆ. ಉಂದು ಮಾತಲಾ ತಾಜ ತುಳುಟ್ಟು ಪಣೆರಾಪುಂಡತ್ತಂದ್ ಆಚಿರೆ ಪಡಪಿನ, ತುಳುವೆರೆ ಮೈ ಮರ್ಲುನ

ಲೆಕೊದ ಬಾಗೊಲು ಕಾವೊಡು ದಿಂಜ್‌ದುಳ್ಳ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಇಪ್ಪಿ ಪಾತೆರೊದ ತುಳುನೇ ಒಂಜಿ ಮಹಾಕಾವೊಡು ಬಾಸೆಯಾದ್ ಮಲ್ತಿನ ಕವಿನ ಸಾಮರ್ಥಿಗ ಸಾದಾರ್ಪದವತ್.

ನಡಪಿ ಘಟನೆನ್ ಕಣ್ಣದ್‌ದಾರ್ ಕಟ್ಕದಿಲೆಕ್ಕೊದ ಚಿತ್ರೊಲು ಏತೇತೋ ಉಳ್ಳ. ನಮ ಸೂತಿನ ಕೆಲವು ಜನೊಕುಲುಲ ಅಯ್ಯಯ್ಯೆ ಬರ್ಪೆರ್. ಉದಾ: ರಾವಣೆರ ಆಸ್ಥಾನೊಡ್ತಿ ಬರಿ ರಕ್ಕಸೆ ಸರ್ಪಾಸುರೆ: "ಮಿತ್ತ್ ತೂವೊಂದಪಗಪಗ ಕಣ್ಣಮುಚ್ಚೊಂದು ಬಾಯಿ ನಂಗವೊಂದು ದಂಗ್ ಬೀಜೊಂದು ಕಯ್ಯೀರೊಂದು ತಟ್ತ್ ತಿರ್ಗಾವೊಂದು ಎದುರಿತ್ತಿನಾಯ ಮೆಯ್ಯೊಂಜೊಂಜಿ ಕುಟ್ಟೊಂದು ತಿಕ್ಕಿನಡೆ ಬೊಟ್ಟೊಂದು ಪಾತೆರ್ಗುಬ್ಬಿರಟ್ಟಾವೊಂದು - ಅರಸು ರಾವಣೆ, ಅತ್ತ್ ಯಾನ್ ಪಣ್ಣಜಿ. ಇಂದ್ರಜಿತು ಅಂದೆ ಈ ಮಲ್ಲ ಲಂಕೆ ಯಾನತ್ತ್ ಲೋಕೊಗು ಗೊಂತು ಬೋಡ್ಡಿ ಜೋಕ್ಕಾಟಿಗೆ ಸುಬುದ್ಧಿ ಅಂಚತ್ತ್ ಬುಡಿ ರಾಮೆ ಇಡೆ ಬಯ್ಲ ದಾಯೆನೋ ಯೇರ್ ಕೇಣೊಡ್ಡಿ ಗೆಲ್ಪುನೊಂಜಂದೆ. ಅತ್ತ್ ರಾಮನ ವೊರು ವೋಳುಂಡು, ಇಚ್ಚೆ ಯಾನುಳ್ಳೆ ಅಂಚತ್ತ್ ಯಾನುಳ್ಳೆ" ಮೂಳು ಅರ್ಧದ ಪಾತೆರುನ ಕೆಲ ಜನಕುಲೆನ ಜೀವಂತ ಚಿತ್ರ ಉಂಡು. ಕತೆ ರಾಮಾಯಣದಾಂಡಲಾ ನಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತೊದ ಸಂಗತಿಲೆನ್ ತೋಜಯೆರೆ ಅವು ಕವಿಕ್ ತೊಂದರೆ ಆಯ್ಲಿ.

ಪೊಸ ಪೊಸ ಶಬ್ದೊಲೆನ್ ತಯಾರ್ ಮಲ್ಪುನ ಎಡ್ಡೆ ಕವಿನ ಕೆಲಸೊಂದ್ ಪನ್ನೆರ್. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಡು ಅಂಚಿತ್ತಿ ಶಬ್ದ ಸೃಷ್ಟಿದ ಕೆಲಸ ಅತ್ತ್‌ಂಡ್. ಉದಾ: ಕಯ್ಯೊಟ್ಟಿ (ಆಯುಧ ಶಾಲೆ) ಕರಕೆಬಿತ್ತಾಯ (ಕುಂಭಕರ್ಣ) ಗಾಳಿ ಬೀದಿ (ಆಕಾಶ) ತಗಡ್‌ದೆದಕಟ್ಟಿ (ಕವಚ) ತಗಡ್‌ದ ಮುಟ್ಟಿಳೆ (ಸೀಸಕ) ತಡ್ಡೆ ಕೆಬಿತ್ತಾರ್ (ಗಣಪತಿ) ತಡಿಲ್‌ದೊಂಡೆದಾಯೆ (ಮೇಘನಾದ) ಪರಪುಪದ್ವೆದಾರ್ (ಈಶ್ವರ) ಪೊರ್ತು ಬರಿ (ಸೂರ್ಯವಂಶ) ಬಾಣ ಬಂಡಿ (ವಿಮಾನ) ಬಿರುಕೈತ್ತಾಯೆ (ಕೋದಂಡಪಾಣಿ) ಮುಪ್ಪರಪು (ಗಂಗಿ) ಮಣ್ಣಪ್ಪೆ (ಭೂಮಾತೆ) ಮೆಯ್ಯಾಂತಿನಾಯೆ (ಆನಂಗ, ಮನ್ಮಥ) ಮೆಂಚಿಕಯ್ (ಇಂದ್ರ) ಮಲೆ ಮಗಳ್ (ಗೌರಿ) ಇಂಚಿ ಮಾತ.

ಇಡಿ ಕಾವೊ ತುಳುತ್ತ್ ವಾತಾವರಣೊಡು ನಡತಿಲೆಕ್ಕಿ ತೋಜಾವೆರ್. ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಲಂಕೆ, ಕಿಷ್ಕಿಂದೆದ ಬದಲ್‌ಗ್ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಊರುಳೆನ್ ಆರ್ ಕಣಾಯಿಚ್ಚೆರ್. ಅಯ್ತು ಬದಲ್ ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಲಂಕೆಲೆನ್ ತುಳುನಾಡಾದ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಬರೆತರ್. ಪುದಾರ್‌ಲೆಡ್‌ಲಾ ತುಳುತನ ಬರ್ಪಿಲೆಕ್ಕಿ ಮಲ್ತ್‌ದರ್. ಉದಾ: ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಗುರಿಕಾರ (ಆಪ-ನೀರ್, ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಪಂಡ ವರುಣೆಂದ್‌ಲಾ ಅರ್ತ) ತೂಚಣ್ಣ ಪಂಡಿತೆ (ಸುಷೇಣ) ದಿರದ (ದ್ವಿರದ) ರುಸಬಣ್ಣ (ಋಷಭ) ಸೋಂಟಿ ಬಂಟಪ್ಪೆ, ಕಡ್ಪತ್ತಿ ಕುಡ್ಡೆ, ಗುದ್ಯೊಲಿ ಚಾಂಪೆ, ಪುರಿ ಮೀಸೆ ಕರ್ಗಪ್ಪೆ, ಮುಗುಡು ಮಂಜಣ್ಣೆ, ಗುಜಗುಂಟೆ, ಸೋಮಕ್ಕೆ, ಕೋರಿಕೊಟ್ಟಪ್ಪೆ, ಗುದಡ್ ಗುಮ್ಮಣ್ಣೆ, ಇತ್ಯಾದಿ.. ಅಂಚಿನೆ ಮರಕ್ಕುಳೆನ, ಪಕ್ಕಿಲೆನ, ಹತ್ಯಾರಲೆನ, ಪ್ರಾಣಿಲೆನ ಪುದರುಲುಲಾ ಅಯ್ಯಯ್ಯೆ ಬರ್ಪೊ. ಕಿಕ್ಕಿಂದೆಡ್ ಕಿಕ್ಕಿಂದಾಯೆ ಪನ್ನಿ ಒಂಜಿ ಬೂತೊನ್ನಾ ಕವಿ ಉಂಡು ಮಲ್ಪೆರ್!

ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಡು ಬರ್ಪಿ ವರ್ಣನೆಲು ಬಜೀ ವರ್ಣನೆಲಾವಂದೆ, ಅಯ್ತು ಪಿರವುಡು ಒಂಜಿ ತಾತ್ಪ್ರಿಕ ಅಂಶ ಉಂಡು. ಉದಾ: ರಾವಣೆ ಮಲ್ಪಾಯಿನ ಮಾರಣ ಯಾಗೊದ

ಸಂದರ್ಭೋಡು, ಮಂತ್ರವಾದದ ವಿವರ ಪಣ್ಣಿಗನೇ ಅವು ಸುಳ್ಳು, ಡೋಂಗೀಂದ್ ತೋಜಾವೊಂದು ಪೋಪರ್. ಮಂತ್ರಿಲೆನ ವಿಷಯ ಬನ್ನಗ, ಇತ್ತೆದ ರಾಜಕೀಯೊನು ಓರೆಡ್, ಒಂತೆ ಅಡೆಗ್ ಹೋಲಿಕೆ ಮಲ್ತಾದರ್. ಹಳ್ಳಿ - ಪೇಂಟೆದ ವಿಷಯ ಬನ್ನಗ ಹಳ್ಳಿದ ಪರವಾದ್ ಉಂತುದರ್. ದೇವರೆನ ವಿಷಯ ಬನ್ನಗ ಕವಿನ ದೈಷ್ಟಿ ಇಂಚ: "ಈ ಲೋಕನ್ನಿ ಬುಳಕ್ಕಿಬೇರ್ ಒವು? ಪನ್ನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗ್ ಉತ್ತರವಾದ್... "ಬುಳಿವೊಡ್ಡ ಡಿಕ್ ಜತ್ತಾದಾದಾರವಾದಿಪ್ಪುನಿಂದೇ ಬೇರ್ ಪಂಡರಂಚನೆ ಬೊಕ್ಕದಕುಲು ದೇಬೆರಂದ್, ಬೊಕ್ಕ ದೇವೆರಂದ್ ಪಂಡರ್" ಇಂಚ ದೇವೆರೆಗ್ ತುಳುಟ್ಟು ಒಂಜಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊರ್ತರ್. ಲೋಕೊಗು ಉಂದೇ ಬೇರ್. ದೇಬೆರ್, ದೇವೆರ್! ರಾಮನ ದೈವತ್ವ, ಅವತಾರೊಗು ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಡು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಇಜ್ಜಿ. ರಾಮ ನರಮಾನಿಯೆ. ಇಂಚಿತ್ತಿ ಗುಣೊತ್ತ ನರಮಾನಿನತ್ತಂದೆ, ಬೇತೇರೆನ್ ದೇವೆರಂದ್ ಪನೊಳಿ, ಅಂಚಾದ್ ರಾಮ ದೇವೆರ್, ಆಯಿನಿ ಹೊರತು ದೇವೆರೆ ಅತ್ಂದ್ ಕವಿನ ನಿರ್ಣಯ.

ರಾಮಾಯಣದ ಕತೆಟ್ತ್ಯ ಏತೇತೋ ಬದಲಾವಣೆಲ ಮಲ್ತಾದ್ ಸನ್ನಿವೇಶೊದ ಪೊರ್ಲುನು ಕನತರ್. ಉದಾ: ದಶರಥನ ಪುಟ್ಟಿನ ದಿನೊಕ್ಕು ಜನೊಕುಳು ಪುದೆ ಕಣಪಿನ, ಮಂಥರನ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ, ಶಬರಿ ಮಂಥರನ ಅಪ್ಪೆ ಪನ್ನಿ ಕಲ್ಪನೆ, ಸೀತೆನ ಮದಿಮೆದಡೆಗ್ ಅತಿಕಾಯೆ ಇಂದ್ರಜಿತನಕುಲು ಬರ್ಪಿನವು, ಮಾರೀಚೆ ಪಕ್ಕಿ ಗೊಬ್ಬವುನಾಯ ಆದ್ ರಾಮನ ಗುಡ್ಡಿಲ್ಲಾಡೆ ಬರ್ಪಿನವು, ಮೂಕುದಾಂತಿ ಉರೆ (ಸೂರ್ಪನಕಿನ ವೇಷ) ಬರ್ಪಿನವು, ಕುಂಬಕರ್ಣಗ್ ರಾವಣೆ ಮರ್ದ್ ಪಾಡ್ ಆಯನ್ ಕೋಡಿ ಸೇರಾವುನವು, ಸೋಮಕ್ಕನ ಸಂಗತಿ ಇಂಚ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಡೆಟ್ತ್ಯ ಬದಲ್ ಮಲ್ತಾದರ್. ಈ ಬದಲಾವಣೆಲು, ಕತೆಕ್, ಪಾತ್ರೊಲೆನ್ ದೆರ್ ತೋಜವುನೆಟ್ತ್ಯ ಪ್ರೇಜನ ಕೊರ್ಪೊ.

ರಸ, ಅಲಂಕಾರ, ಸಂಭಾಷಣೆಲೆನ ಸೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ತ್ಯ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಒಂಜೊಂಜಿ ಭಾಗೊಲಾ ಆತ್ ಪೊರ್ಲುಂಡು. ಕವಿಗ್, ಯಕ್ಷಗಾನೊಡುಲಾ, ಕಾವ್ಯೊಡುಲಾ ಇತ್ತಿನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಪರಿಶ್ರಮೊಲು ಈ ಕಾವ್ಯ ಬರೆವೆರೆ ಪೋಷಣೆ ಕೊರ್ತೆ. ಅಂಡಲಾ, ಓಲ್ಲಾ ಬೇತೆ ಕಾವ್ಯೊಲೆನ ಅನುಕರಣೆ ಇಜ್ಜಿ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯೊಡು ಒಂಜಿ ರಡ್ಡ್ ಎಲ್ಯ ವಿಷಯೊಡು ಓಳಾಂಡಲ ಬೇತೆ ಕಾವ್ಯೊದ ನೇರ ಪ್ರಭಾವ ತೋಜಿದು ಬರು, ಆತೆ.

ಪಾತೆರೊದ ಪೊರ್ಲು, ಅಲಂಕಾರ ಈ ಕಾವ್ಯೊಡು ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಉಂಡು. ಕೆಲವೇ ಉದಾರ್.

"ಪಕ್ಕಳದ ಪಚ್ಚೆ ಪರೆಲ್ದ ದೂಜಿಲೆನ್ ನಿದ್ದ ಉಂತಾಯಿಲೆಕ

ಪರ್ನ್ ಕಾಯಿಲ್ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟನಂಚ ದಿಂಜಿದಿನ ಜೀರ್ಗ

ಮುಂಚಿಲೆದ ದಯ್ಯುಲು"

"ಒಂಜಿ ರಡ್ಡತ್ತ್ ಮೂಜತ್ತ್ ನಾಲಯ್ಯಾಜಿ ಏಳ್ ಓ ಮೇವೊಂದು

ಪೊರ್ತು ದೇವೆರೆನೇಳ್ ಗೆಂದ ಕುದುರೆಳು ಬತ್ತನತ್ತತ್ತ...

(ಏಳ್ ರುಸಿಕುಳು ಬರ್ಪಿನವು)"

"ಕಲ್ಲ ಕರವನ ಜವಣಾದಿಗೆ ಉಂಡೂಂದ್ ಚೆಂಡ್‌ನಲ್ ಕಂಡೂನುಲ
ದಂಟಡ ಒಟ್ಟುಗು"

"ಪಾದೆಕಲ್ಲೆಗ್ ಸಂದ್ ಪಾಡುನಂಚಿ ಜೀವ"

"ಕಯ್ಯತ್ತಂದೆ ಕರಬಿಸಲೆಡ್ಡಿತ್ತಿ ಕರಿ ಉಣ್ಣಿನಾಯಗ್ ತಾಗುನೆಂಚಿ"

"ಪೊಜ್ಜದಾಣಿಲೆನ್ ಆಕ್‌ದ್ ಗಟ್ಟಿ ಕುಳ್ಳಾದಿ ನೀಲಿ ಮುಚ್ಚಿಗದ ಲೆಕ್ಕ
ಪೊರ್ರುದ ಬಾಣ ನಿಲೈ ಮೆಣ್ಣುನ ಬೊಳ್ಳಿದಾರಾಯಿಳ್"

"ಕಾವೆ ಕಡಲಾದ್ ತೇತಿಲೆಕ ರಂಗ್ ಮುಗುರುನ ಬಾಣದರು"

"ಇನಿಮುಟ್ಟು ಜಯ್ದನ ಸೀತನ ಕಣನೀರ್ ಲಂಕೆದ ಬದ್‌ಕ್ ಬಾಗ್ಯ
ಸುಡ್ಡುನ ಸುಣ್ಣ ನೀರ್"

"ನಮ್ಮ ರಕ್ಕಸೆರ ತಡ್ಡೆ ಕಿರೀಟೊಗಾ ರಾಮ ದಂಡ್ ಪೋಡ್ಡುನವತ್ತ"

"ಅರಸುಲಾದೀರ್ ಕಂಡೂಡನೆ ಪೋಂಡ ಜನೊಕುಳೆಗ್"

ಪುಣಿಯೆನೆ ಪೋಯೆರೇರ್ ಪಣ್ಣಿನಿ ಪಣ್ಣೆ"

"ಬಣ್ಣದಾಂತಿತ್ತಂಡ ಬಂಗಾರ?"

"ಬಾರ್‌ಡ್ ದಡ್ಡೆಚ್ಚಿ ಪೆಟ್‌ಡ್ ಪೊಟ್ಟು ಪಾತೆರ ಎಚ್ಚಿ"

"ಪಾಳೆಡ್ ಕಲ್ಲಿನವು ಕೊಳ್ಳಿಡೇ ಮದಪುನಿ"

"ಕಂಡೆ ಕಡ್ಡಿ ತಾರಿದಲೆಕ್ಕ ರಕ್ಕಸಿ ಬೂರೊಳು"

"ನೆತ್ತೆರೊಚಿದಿನ ಕುಂಟುನು ರಾಮೆ ಮುದ್ದೆ ಮಲ್ತೆದ್"

ದೂರೊಗೊಯ್ತು ಬೀಜಾದ್ ದಕ್ಕಿನ ಪೋದು ಬೂರುಂಡು

ಕಡಲ್‌ಗ್‌ನ್ನಿನಲೆಕ ಪೊರ್ರು ಕಂತ್‌ಂಡ್"

ಒಂಜಿ ಬಾಸೆಡ್, ಪೊಸತಾದ್ ಒಂಜಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯೊನು ರಚನೆ ಮಲ್ಪುನಗ, ದುಂಬುದ ಕಾವ್ಯೊಲೆನ ಬಾಸೆನ್ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತೊನು ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ಪುನ ಒಂಜಿ ಸುಲಬೊದ, ಬೊಕ್ಕ ಸಾಬದ ಸಾಧಿ. ಆಂಡಲಾ, ಮಂದಾರೆರ್ ಅಂಚಿ ಮಲ್ತೆಚೆರ್. ನಮ್ಮ ಬೂತೊಳೆ ನುಡಿಕ್ಟ್, ಸಂದಿ ಪಾಡ್ಡನೊಳೆನ ಬಾಸೆನಾವಡ್, ಸಂಸ್ಕೃತೊನಾವಾಡ್ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ಪಂದೆ, ನಿತ್ಯದ ತುಳುಟ್, ಎದುರುಂತುದು ಪಾತೆರಿಲೆಕ್ಕ ಬರೆತಿನವು ವಿಶೇಷ. ನಮ ಪಾತೆರಕತೆದ ಬಾಸೆಡ್ ಒಂಜಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಲ್ತೆರಾಪುಂಡೆಂದ್ ತೋಚಾಯಿನವು ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ.

ಒಂಜಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯೊಡುಪೊಡಾಯಿನ ಪೊಸ ಕಾವ್ಯೊದ ನೋಟ, ಒಂಜಿ 'ತತ್ತ್ವ ದರ್ಶನ', ಕಥೆಕ್ಲೊಂಜಿ ಪೊಸ ಅರ್ತ, ಈ ದೃಷ್ಟಿಡ್ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಡು ಕೊರತೆ ಉಂಡೂನ್ನಿ

ಒಂಜಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಡು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸರಿ. ಆಂಡ, ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊನು ತೂವೊಡಾಯಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಬೇತೆ. ಆವೊಂಜಿ ಭಾಷಾ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ, ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗ, ಬಾಸದ ಜಾನಪದ ಸತ್ತ್ವ, ಪೊರ್ಲುಲೆನ್ ತೋಜವನವೇ ಅಯ್ತು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅವು ಯಶಸ್ವಿ ಆತ್ಮಂಡ್. ಕವಿ ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಣ್ಣ ರೈಕ್ಕುಲು ಮುನ್ನುಡಿಡ್ ಪಂಡಿಲೆಕ್ಕ "ತುಳು ಜನರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರ ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯವೆಂಬಂತೆ" ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ರಚನೆ ಆತ್ಮಂಡ್. ಕವಿ ದೀವೊಣ್ಣಿನ ಉದ್ದೇಶೊನು ಸರಿಯಾದ್ ಕೋಡಿ ಎತ್ತಾವನ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತದರ್.

ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು

ಕೇಶವ ಬಟ್ಟನ ನನೊಂಜಿ ಮಲ್ಲ ಕಬಿತೆ "ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು" (ಪ್ರಕಟಣೆ 1997)

ಉಂದು ರಾಮಾಯಣೊಡ್ ಆಕಾರೊಡು ಎಲ್ಯ ಆಂಡಲಾ, ಯೋಗಿತೆಡ್ ಅಯ್ಯ ಸರಿಯಾದ್, ಅತ್ತ್. ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಯ್ಯಡ್ ಮಿತ್ತೆ ಉಂಡು. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಓಳು ಉಂತುದುಂಡ, ಅಲ್ಲಡ್ ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು ಸುರುವಾವುಂಡು. ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಕಡೆತ್ತ ಬಾಗೊದ ಪುದರ್ "ಪರ ಬೂಡುಗು ಪೊಸ ಬೊಳ್ಳು" ಈ ಕಾವ್ಯೊದ ಪುದರ್ "ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು"! ಒಂಜಿ ಕಾವ್ಯೊ, ದಾನೆ ಸಾದಿಪೊಡುಂಡ್ ಪಂಡ್ ಆತ್ಮಂಡ್, ಅವೆನ್ ಕವಿ ನೆಟ್ತ್ ಪೂರ್ತಿ ಮಲ್ತೆರೆ ತೂತರ್ಂಡ್ ಈ ಪುದರ್ಡೇ ಅರ್ತ ಆಪುಂಡು. ಪರ ಬೂಡ್ ಪಂಡ, ರಾಮಾಯಣ, ಭಾರತ ಇಂಚಿತ್ತಿ ದುಂಬುದ ಕಥಾವಸ್ತುಲೆಗ್ ಪೊಸ ಬೊಳ್ಳು, ಪಂಡ ಪೊಸ ಅರ್ತೊನು, ಪೊಸ ನೋಟೊನು ಕೊರ್ಪಿನ ಇರಾದೆ ಮೂಳು ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಪುಂಡು.

ಪದಿಮೂಜಿ ಅಧ್ಯಾಯೊದ ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು, ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಛಂದಸ್ಸೊಡ್ ಬರೆತಿನವು. ಮಿಶ್ರ ಭಾಷು ನಡೆತ್ತ ಸಂದಿದ ಒಂಜಿ ಮುಖ್ಯ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಚೌಪದಿ, ದ್ವಿಪದಿ, ಮಿಶ್ರ ರಗಳೆ, ಲಲಿತ ರಗಳೆ, ಇಂಚ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಧಾಟಿಲೆಡ್ ಓದರೆಲಾ, ಪದ ಪಣ್ಣೆರೆಲಾ ಅನುಕೂಲವಾದುದು ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್, ದಾಟಿ, ಛಂದಸ್ಸೊಲೆನ್ ಭಾವನೆಗ್ ಸರಿಯಾದ್ ಜೋಡಣೆ ಮಲ್ತಂಡ್. ಬಾಲಕೃಷ್ಣನ ಕತೆನ್ ದೆತೊಂದು, ಆಯನ ಬೀರದ ಮೂಲಕ ಲೋಕೊಗು ಎಂಚ ಬೊಳ್ಳು ಬತ್ತಂಡ್ ಆತ್ಮಂಡ್ ಚಿತ್ರಣ ಮಲ್ಪುವು ಈ ಕಾವ್ಯೊದ ವಿಷಯ. ಬೀರ ಇಪ್ಪುನು ಬೊಳ್ಳು ತೋಜವೆರ್ಗ್ ಹೊರತ್ ಮುರ್ತುಪುಗತ್ತೆನ್ನುನ ಕೃಷ್ಣನ ಜೀವನ ತತ್ತ್ವ ಎಂಚ ಆಯನ ಜೊಕ್ಕಾಟಿಗೇಡ್ ತೋಚೊಂದು ಬತ್ತಂಡ್ ಆತ್ಮಂಡ್ ಈ ಕಾವ್ಯ ತೋಜಾದ್ ಕೊರ್ಪುಂಡು.

ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣೊಡು ಮುಕ್ಕವಾದ್ ತುಳು ಬಾಸದ ಪೊರ್ಲುನು, ನುಡಿಕ್ಟೊನ ಪ್ರಯೋಗ ಮಲ್ಪುವು ಉದ್ದೇಶ ಆಂಡ, ಈ ಕಾವ್ಯೊಡು ಕವಿ ಅಯ್ಯಡ್ ದುಂಬು ಪೋದು ಒಂಜಿ ಕಾವ್ಯೊದುಳಯಿ ಬೋಡಾಯಿನ ಜೀವನ ದರ್ಶನೊನು ಕಣತ್ತರ್. ಒಂಜಿ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷೊನು, ಕಂಸ-ಕೃಷ್ಣರೆನ ಮೂಲಕ ತೋಜಾದ್, ಮಹಾಕಾವ್ಯೊದ ಬೊಕ್ಕೊಂಜಿ ಮರ್ಗಿಲೆನ್ ಪೂರ್ತಿ ಮಲ್ತರ್. "ದೇವರೆ ಚಿತ್ತ" "ಕಲಂಕ್ ತೆಲಿಂಡ್" "ತರಲೆದ ಬಿರ್ಗೊಲಿ" "ಒಸರ್ ದ ಬೊಳ್ಳಿಲೆ" "ಎಲ್ಯ ಬಾಲೆದ ಮಲ್ಲ ಬೇಲೆ" "ಲೂಟಿದ ಕೂಟ" "ಗುಡ್ಡೆದ ಪರ್ಬ" ಗೆಂದುನ ಅಡ್ಡ

ಸಾದಿ" "ಮೋಕೆದುಡಲ್" ಇಂಚಿ ಅದ್ಯಾಯೊಲೆನ ಕೆಲವು ಪ್ರದರುಳು. ಈ ಪ್ರದರುಳೇ ಕವಿನ ದೃಷ್ಟಿನ್ನಾ, ಕಾವ್ಯೊದ ಸ್ವರೂಪೊನ್ನಾ ತೋಚಾದ್ ಕೊರೊಂದುಳೊ.

ಕವಿ, ಈ ಕತೆನ್ ಕಾವ್ಯೊಗಾದ್ ದೆತೊಣೆರೆ ರಡ್ಡ್ ಕಾರಣ ತೋಜುಂಡು - ಒಂಜಿ, "ಈ ಮಲ್ಲ ತುಳುನಾಡ್ ಯಾನ್ ಗೋಷ್ಟಿ ಮಲ್ತಂದಿನ ಜೋಕುಲೆನ ಬಾರೀ ಮಲ್ಲ ಲೋಕೊವೊಂಜಿ ನೆಗತ್ ತೋಜಿಂಡ್" ('ನೆನಪುಡು' ಕವಿನ ಮುನ್ನಡಿದ ಪಾತೆರ) ರಡ್ಡನೆ ಕಾರಣ, ಕಂಸನ ದುರಾಡಳಿತೊಗು ಎದ್ ರ್ ಕೃಷ್ಣ ಮಲ್ತಿನ ಒಂಜಿ ಕ್ರಾಂತಿ, ಇಂದ್ರಪೂಜೆದ ಬದಲ್ ಗೋವರ್ಧನ ಪೂಜೆನ್ ಸುರು ಮಲ್ತಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿ. ಉಂದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ್ ತೋಜುಂಡು.

ಕೃಷ್ಣನ ಕತೆನ್ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ರೀತಿಟ್ ಅರ್ಥ ಮಲ್ತೊಂದು ಯೇತೇತೋ ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಚಿತ್ರ, ಶಿಲ್ಪ ಇಂಚಿತ್ತಿನ ಕಲಾಕೃತಿಲು ತಯಾರಾಂಡಲಾ, ಆ ಕತೆಟ್ ನನಲಾ ಪೊಸ ಪೊಸ ಅರ್ಥೊಲು ತೋಜೊಂದುಳ್ಳೆ. ಅಂಚನೆ ಮುಲ್ಕ ಕವಿ ಮಂದಾರ್, ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವನೊನ್ ಬಜಿ ಕತೆ ಆದ್ ಪಣಂದೆ, ಅಯ್ತ ಮೂಲಕ ಪೊಸ ಒಂಜಿ ಬೊಳ್ಳುನು ಕೊರೆರೆ ತೂತೇರ್. ನಮ್ಮ ದೇಶೊಗು ಇತ್ತೆ ಜನಕುಳೆ ಮೂಲಕ ಒಂಜಿ ಪೊಸ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಆವೊಡು, ಪೊಸ ಕಾಲೊಗೊಂಜಿ ಪೊಸ ಸಾದಿ ತಿಕ್ಕೊಡು ಪನ್ನಿನ ಕನ ಈ ಕಾವ್ಯೊಡುಂಡು.

"ಯೆಂಕೆಡ್ಲಾಪಿನಂಚಿ ಇತ್ತಂಡ ದಾಯೆ ದೇವೆರೆಗೊಂಜಿ ಉಪದ್ರ. ಆರುಪ್ಪಡಿತ್ತಿನ ಜಾಗೆಡೆ ಸೊಸ್ತ... ಆರಿತ್ತಿನಡೆಗ್ ಪಾರುನ ಬೊಡ್ಡಿ.... (ಪುಟ 84) ಈ ವಾಕ್ಯೊಲೆಡ್ ಕವಿ ಹೃದಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಪುಂಡು. ಊರುಡು ಬದಲಾವಣೆ ಮಲ್ತೊಡ್ಲ ದೇವೆರೆನ್, ಅವತಾರೊನು, ಮೈಮೆನ್ ನಂಬ್ ದ್ ಕುಳ್ಳುನತ್. ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನನೇ ಮುಕ್ಯಂದ್; ಈ ಪಾತೆರ ಪನ್ನಿನ ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ್‌ನ್ನುನವು ಮೂಳು ಸ್ವಾರಸ್ಯ. ಈ ಕಾವ್ಯೊಡು ಅವತಾರ, ದೇವೆರೆ ಮಹಿಮೆದ ವಿಷಯ ಇತ್ತಂಡಲಾ ಅವು ಮುಖ್ಯ ಅತ್. ಅವು ಕೇವಲ ಅಲಂಕಾರ ಮಾತ್ರ. ಪುರಾಣೊನ್ನಾ, ಲೌಕಿಕೊನ್ನಾ ಒಟ್ಟು ಮಲ್ತಿನ ಕೆಲಸ. ಮುನ್ನಡಿದ್ ಡಾ| ವಿವೇಕ ರೈಕುಲು ಪಂಡಿಲೆಕ್ "ತುಳುಟ್ಲಾ ಇತ್ತೆ ಆವೊಡಾಯಿನ ಕೆಲಸ ಪಂಡ ಮಾಯೊದ ಲೋಕೊಡ್ಲ ಜೋಗೊದ ಲೋಕೊಗು ಬರುನಲೆಕೊ ತುಳುತ್ ಕಬಿತೆಲು " ತಯಾರಾವೊಡು. ಆ ಕೆಲಸೊನು ಈ ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು ಪೊರ್ಲುಡು ಮಲ್ತಾದ್. ಅಂಚಾದ್ ಪೊ. ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಒಟ್ ಬರೆಯಿಲೆಕ್ "ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳು ಕನ್ನಡಗ್‌ಲಾ ಬೋಡಾಯಿನೊ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ".

ಸುರುತ್ತ ಅದ್ಯಾಯೊ ಸುರುವಾಪಿನಿ ಇಂಚಿ

"ತಾನ ತಾನನ ತಾನ ತಾನಾನಾ ನಾ ತಾನ ನಾನನ....

ಇಂಚಿ ಪಾಡ್ಲನದ ಶೈಲಿಡ್ ಸುರು ಮಲ್ತಿನವು, ಕವಿನ ಜಾನಪದ ನಿಷ್ಠೆನ್, ಕಾವ್ಯೊದ ದೃಷ್ಟಿನ್ ತೋಜವುಂಡು.

"... ಊರುನಾಳ್ಳುನ ಜನೊಕುಳೆಗ್ ಕಣ್ಣ್ ಮಂದ

ಕೆಬಿ ಕೆಪ್ಪು ಮೊಣೆದ ಚಿರ್ಮ ದಪ್ಪ ನೆನಪೊಂತೆ

ಕಡಮನೆ..."

"ನಿಕ್ಕುಳು ಮಾತೆರ್ಲ ಒಂಜಾದ್ ತರೆ ಕೊರೊಡೂರು

ದಡ್ಡೆ ಗಾದೆಂಚಿನೆನ ಈ ಮಣ್ಣ್ ಗಾವಂದಿನೊಂಜಿ

ಬೊಡ್ಡೆಂದಿನಾದೇ ಪೋಂದು ನನ ಮಿತ್ತ್ ಗಿಂಚಿನಾಯೆರೆ ಬಲ್ಲಿ

ಜತೆ ಬೆನಡ್, ಸಮವುಣಡ್, ಬೆನ್ನಿ ಜನಕುಳೆ ಬಂಜಿ

ಸಂಪಾವೊಡು ಬೆನಂದಿನಕೆಳೆ ಬೆರಿ ಬೆಚ್ಚಾವೊಡು..."

ಈ ಪಾತೆರೊಳೆಡ್, ಕವಿ ಒಟ್ಟು ದಾದ ಪನ್ನೆರ್ ನ್ನುನರಿವು ಗೊತ್ತಾಪುಂಡು.

ಬೀರದ ಬೊಳ್ಳುಡುಲಾ, ಈ ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದಲೆಕನೆ ತುಳು ಬಾಸೆದ ಪೋರ್ಲು ಎಂಚಲ ಉಂಡೆ, ಅವತ್ತಾಂದೆ ಕಾವೊಗುಣ ಎಚ್ಚ ಉಂಡು. ನೆತ್ತ ವಿಮರ್ಶೆ ಸರಿಯಾದ್ ಆನಗೆ, ನೆಕ್ಕಲಾ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಡೊಂಜಿ ಮಲ್ಲ ಸ್ಥಾನ ತಿಕ್ಕುನವು ಖಂಡಿತ.

ಜಾಗಂಟೆ

ಜಾಗಂಟೆ (ಪ್ರಕಟಣೆ 1991) ಕೇಶವ ಬಚ್ಚಿನ ತುಳು ಕಬಿತೆಲೆ ಗೊಂಚಿಲ್. ಪದಿನಾಜಿ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ನಮೂನೆದ ಕಬಿತೆಳುಲಾ 'ಏರಿನಿ ಕೆಣ್ಣೆ' ಪನ್ನಿ ಒಂಜಿ ಉದ್ದ ಕಬಿತೆ (ನೀಳ್ಕವನ) ಲಾ ನೆಟ್ಟುಂಡು. ಮಂದಾರರೆನ ಮಹಾಕಾವ್ಯೊಳೆಡ್ ಬೇತೆ ನಮೂನೆದ ಪ್ರತಿಭೆ ಈ ಗೊಂಚಿಲ್ಡಾದ್ ತೋಜುಂಡು. ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಲಾ, ತುಳು ಬಾಸೆದವೇ ಆಯಿನ ಪೋರ್ಲುಲಾ ಮೂಳು ಒಟ್ಟಾತ್ ನ ತೋಜುಂಡು. ಈಶ್ವರ ದೇವರೆನ ಒಂಜಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇಂಚ ಉಂಡು.

ಮಲೆ ಮಗಳೆ ಮದಿಮಾಯೆ ಮೂಜಿ ಕಣ್ಣಾಯೆ ತಿಂಗೊಳು

ತುಂಬಿನಾಯೆ, ರೊಂಡುಲು ಮಾಲೆದಾಯೆ ಕಂಟಿಲ್ ಮಚೆತ್ತಾಯೆ

ಚರ್ಮೊನು ತುತ್ತಿನಾಯೆ ಮೂಜೂರುಳೆನಳಿತ್ತಿನಾಯೆ

ಚಳಿ ಗುಡ್ಡೆದಿಲ್ಲಾಯೆ ಮುಪ್ಪರಪು ತರೆತಾಯೆ

ಅಳಿದಾಂತಿನಾಯೆ ಮರಿ ಪದ್ವೆದ ಮಲ್ಲಾಯೆ

ತುಳುನಾಡ ಕಾಡ್ ಗುಡ್ಡೆಡ್ ಮೂಡಿನಾಯೆ ಕಾಪುಲ ಈಸರ ದೇವರೀಯೆ ||

ಎಂಚಿನ ಸಗ್ಗಿದ ವರ್ಣನೆನ್ ತುಳು ಬಾಸೆಡ್ ಕೊರೊಳಿನ್ನುನೆಕ್ಕಿ ಇಂದೊಂಜಿ ಉದಾರ್.

ಹಳ್ಳಿದಾಕ್ಕೆಡ ಮೂಡನಂಬಿಕೆಲು ಉಂಡುಂದ್ ಪೇಂಚಿದಾಕ್ಲ ಪನ್ನಿನೆನ್ ಕೇಂಡಿನ ಕವಿ, ಪೇಂಚಿದಕ್ಲಿನ ಮೂಡನಂಬಿಕೆಲೆನ್ ಇಂಚ ತಮಾಸ್ ಮಲ್ಪುವೆರ್

'ಪಾಕ ಕೈ ತರೆಯುತ್ತಿನ ಕಂಚಿ ಕಲ್ದ ಬೊಂಬೆ ತೂದು

ಕೈ ಮುಗಿತ್ತೆರ್ ದಾಯೆಗವು ಪನ್ನೆ'

'ಕಟ್ಟೋನೋಲೆಡ್ ಮೀಸೆ ಬುಡ್ಡಾದಿ ಬಸಲೆದ ದೊಂಪ ದಾಯೆ'

'ಗೊಂತಿತ್ತಾದ್ ಓಟು ಕೊರ್ಪತ್ತನಮ ಇಂದೊಂಜಿ ಮೂಡ ನಂಬಿಕೆನೆ'

'ಇಸ್ವರೂವ ದರ್ಸನ ಕಬಿತೆಡ್, ಗೀತೆದ ಇಸ್ವರೂಪೊನು

ತಿರ್ಗಾದ್, ಅನ್ಯಾಯದ ಇಸ್ವರೂಪೊ ಎಂಚ ಅಂಚ ತೋಜಾದೆರ್'

'ಮರ್ದನ ಪದ' ಪನ್ನಿನವು, ಆರೆನ ಹುಚ್ಚು ಜೋಗಿಯ ಹಾಡುನ್ರಿ ಕವಿತೆಲೆನ ಅನುವಾದ. ಸಾದಾರ್ಥ್ಯ ಡಿವಿಜಿಯೆರೆನ 'ಮಂಕುತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗ'ದ ರೀತಿದವು. ಮರ್ದನ ಒಂಜಿ ಪದ:

ದೇವರುಳ್ಳೇರೊಂದ್ ಇಚ್ಚೆಂದೊಸಕಳವೊಣಡ

ಬದ್ಯೊಡಾನಿಕ್ಕೊ ಪೋ ಬೆನ್ ಪಾತೆರೊಡ್ಡಿ

ಚೆತ್ತಿನಡ ನುಪ್ಪು ಬತ್ತಂಡ ಬಾಯ್ತಡ ದೇವೆ

ರುಳ್ಳೆನ್ನ ಬೆನ್ ತಗ್ಗ ಬಗ್ಗ ಮರ್ದ ||

ಜಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲ ಪನ್ನಿ ಚುಟುಕೊಳೆಡ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಕೆಲವು ಬಿಗುತ್ತ ಜಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲ ದಕ್ಕಾದೆರ್, ಉರುಡು 'ಬಾರಾದ ಬುಳೆ' ಎಂಚ ಬುಳೆದೊಂಡ್ ಪನ್ನಿನೆಕ್ಕೊಂಜಿ ಜಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಾ:"

"ಎರು ಬಿತ್ತ ನುಗ ನಾಯರೊಂಜಿಲಾ ಬೊಡ್ಡಿ!

ಬೊಣ್ಯಗೊಬ್ಬರ ಕೆಸರ್ ಒಂತೆಲಾರಂಕೊಡ್ಡಿ!"

ಬೊಕ್ಕ ಬಾರ್ ಎಂಚ ಬುಳೆಪುಣ ಕೇನ್ನ -

"ಬೊಡೆದಿ ಬಾಲೆಲೆನ ಕೆಬಿ ಪೀಂಟಾದ್ ಜಾರ್

ಉಂಡು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಡ್ಲ ರೆಸ್ಪೋರೆಂಟ್ ಬಾರ್!"

ಅಂಚನೆ ಮುಕ್ಕಾಲ್, (ತ್ರಿಪದಿ) ಬೊಳ್ಳು, ತುಳುನಾಡ ನಲಿಕೆ, ಪುಲ್ಕಾಂಡ್, ಇಂಚಿತ್ತಿ ಕವಿತೆಲೆಡ್ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ನಮೂನೆದ ಬಾವನೆಲೆನ್ ತೋಜಾದೆರ್.

"ಏಕಿನಿ ಕರ್ಣೆ" ಕರ್ಣನ ಜೀವನೊನು ಚಿತ್ರಣ ಮಲ್ತಿನ ಕವಿತೆ. ನೆಟ್ವ ಕರ್ಣಗ್ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನ ಆಂಡಲಾ, ಶಲ್ಯ, ವಿದುರೆ, ಕೃಷ್ಣೆ, ಪಾತ್ರೊಳುಲಾ ಎಡ್ಡೆ ಬೊಳ್ಳುಡು ತೋಜುವ. ಯಕ್ಕುಗಾನದ ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆದ ಅನುಭವೊನು ಈ ಕವಿತೆಡ್ ಎಡ್ಡೆನೆ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ತಿನ ತೋಜುಂಡು. ಮಂದಾರೆರೆಗ್ ಪ್ರಿಯವಾಯಿನ ಲಲಿತ ರಗಳೆಡ್ ಬರೆತಿನ ಈ ಕವಿತೆ ಸಲೀಸಾದ್ ಓದುಲೆಕ್ಕೆ ಉಂಡು.

ಜಾಗಂಚೆದ ಮುನ್ನುಡಿಡ್ ಕವಿ, ವಿದ್ಯಾಂಸೆ ಬನ್ನಂಚೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯೆರ್ ಪಂಡಿಲೆಕ್ಕೆ 'ಮಂದಾರೆರ್ಡ್ ತುಳು ಪ್ರಭುತ್ವ, ಅಯ್ಯ್ ಆರ್ ಪ್ರಯೋಗ ಮಲ್ತಿನ ರೀತಿ ಚೋದ್ಯ ಪುಟ್ಟವುಂಡು'.

ಕನತ್ತ ಪೊಣ್ಣು

ಭಾಸ ಕವಿನ 'ಸೃಷ್ಟಿವಾಸವದತ್ತ' ನಾಟಕೊದ ತುಳು ಅನುವಾದ 'ಕನತ್ತ ಪೊಣ್ಣು' ಒಂಜಿ

ಎಡ್ಡೆಂತಿನ ಬರವು. ಸಂಸ್ಕೃತೋನು, ಅಯಿಟ್ಲಾ ಭಾಸನ ಶೈಲಿನ್ ತುಳುಕ್ಕು ಅನುವಾದ ಮಲ್ಪುನ ಕೆಲಸ ಸುಲಬದವು ಆತ್. ಆ ಕೆಲಸೋನು ಮೂಳು ಸಲೀಸ್‌ಂದ್ ತೋಜು ಲೆಕ್ಕ ಮಲ್ತದ್, ಬರೆತಿನವು ಒಂಜಿ ಸಾದನೆ. ಅನುವಾದದ ಒಂಜಿ ರಡ್ಡ್ ತುಂಡುಲೆನ್ ತೋಲೆ:

ಮೂಲೊ: ಪೂರ್ವಂತ್ಯಯಾಪ್ಯಭಿಮತಂಗತಮೇವಮಾಸೀತ್

ಶ್ಲಾಘ್ಯಂ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ಪುನರ್ವಿಜಯೇನ ಭರ್ತುಃ

ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಜಗತಃ ಪರಿವರ್ತ ಮಾನಾ

ಚಕ್ರಾರ ಪಂಕ್ತಿರಿವ ಗಚ್ಛತಿ ಭಾಗ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಃ ||

ಅನುವಾದೊ : ಪೂಣ್ಣೇ ನಡತ್‌ಂದೇ ದುಂಬೆನ್ನೆಲೆಕ

ನಿನ ಕಂಡನಿಗ್ ಗೇಲಾಂಡೀ

ಯೆನ್ನೆನವ ಪಡಪ ಚಕ್ರದ

ಕುಣ್ಣೊಳಿ ಸಾಲ್ದಂಚ ಬಾಗ್ಯಮಗುರೊಂದುಂಡೊ ||

ಮೂಲೊ : ಮಿಥ್ಯೋನ್ಮಾದ್ಯಶ್ಚ ಯುದ್ಧಶ್ಚ ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಶ್ಚ ಮಂತ್ರಿಶ್ಚೈ

ಭವದ್ಯತ್ತೇ ಖಿಲುವಯಂ ಮಜ್ಜಮಾನಃ ಸಮುದ್ಧತಾಃ ||

ಅನುವಾದೊ : ಕಳವುದ ಮರ್ಲಾಟಿಕೆದಾ

ಕಳ ಪೆಟ್‌ಡ್ ಮಂತ್ರೊದ ಬಲೊ ಜಪಗಪಗನ ಯೀ

ಮಳಾನೆನ ಪೊರ್ತುಗು ತಕ್ಕಕು

ಸೆಲ್‌ಡೆಂಕೆನ್ ಕಾತ ದೆರ್ತ್ ಮುರ್ಕಿನಕಳೆನ್ ||

ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾಸೆಡ್, ತುಲು ಬಾಸೆಡ್ ಬೊಕ್ಕ ತರ್ಜುಮೆ ಮಲ್ಪುನ ಕೆಲಸೊಡುಲಾ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥಿಕೆನ್ ಈ ಕೃತಿ ತೋಜಾವುಂಡು. ಬಟ್ ಬರೆತಿನ ತುಳು ಪಾರೊಲು ಕೆಲವುಂಡು

ಕನ್ನಡ ಬರವುಳು

ಮಂದಾರ ಮಾಲೆ : ಉಂದು ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿನ ಸುರುತ್ತ ಪ್ರಕಟಿತ ಬರವು. ನೆಟ್, ಕೆಲವು ಕವಿತೆಲು, ಪದಕ್ಕುಲು ಉಳ್ಳೊ, ನೆಟ್ಟಿತ್ತಿನ 'ಹುಚ್ಚು ಜೋಗಿಯ ಹಾಡು' ಎಡ್ಡೆ ರಚನೆ.

ಸತ್ಯವತಿ ಶಪಥ : ಉಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗ. ಕುಡುಪು ನಾರಾಯಣ ಬಂಗೇರೆರ್ ಸಂಗ್ರಹ ಮಲ್ತಿನ ಕತೆನ್ ಕೇಶವ ಬಟ್ ಪ್ರಸಂಗ ರಚನೆ ಮಲ್ತದರ್. ಉಂದೆನ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಮೇಳೊದಕ್ಕು ಗೊಬ್ಬೊಂದಿತ್ತರ್. ನೆತ್ತ ಪದ್ಯ ರಚನೆನ್ ದಿ ಭಾಗವತೆರ್ ದಾಮೊದರ ಮಂಡಚೆರ್ ಪುಗಾರೊಂದಿತ್ತರ್. ಉಂದು ಅಪ್ರಕಟಿತ.

ಅಹಲ್ಯೋದ್ಧಾರ: ಕರ್ನಾಟಕ ಮೇಳದಕುಲು ಗೊಬ್ಬೊಂದಿತ್ತಿನ 'ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಮಾಯಣ' ಸಂಯೋಜನೆಡ್, ಅಹಲ್ಯೋದ್ಧಾರದ ಭಾಗೊನು ನೃತ್ಯರೂಪಕವಾದ್ ತೋಜಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಆಯ್ಕ್ ಬೋಡಾದ್ ಬರೆತಿನವು. ಅಪ್ರಕಟಿತ.

ಗಜಾಸುರ ವಧೆ: ಶಿವ ಪುರಾಣೊದ ಗಜಾಸುರ ಮೋಕ್ಷದ ಕತೆತ್ತ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗ. ಅಪ್ರಕಟಿತ.

ಉನ್ಮತ್ತ ರಾಘವ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಣಕ: ಭಾಸ್ಕರ ಕವಿ ಬರೆತಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಕ್ಷಾಣ ಕೊದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದೊ. ಸೀತೆನ್ ಕಳೆವೊಣ್ಣೆಗ ರಾಮಗ್ ಭ್ರಮೆ ಪತ್ತಾದ್ ಸೀತೆನ್ ನಾಡೊಂದು, ಉನ್ಮತ್ತರೆಲೆಕ್ ಪಾತೆರೊಂದು ಪೋಪಿನವು ಈ ಕೃತಿತ್ತ ವಸ್ತು. ಪೂರ್ವದ ಅನುವಾದ, ಒಂಜಿ ಪದ್ಯ.

ಪಡಿನೆಳಲ ಮಾಳೆಯಿಂದಂ

ದಡವಿಗೆ ಬಂದೆನ್ನ ನೊಂದಿ ಬಾಳ್ವಿದರ್ಪೆ ನೀಂ

ತಡವೆನಿದೆಂತು ವಿಯೋಗವ

ಪೊಡವಿಜೆಯಪರಾಧಿಯಲ್ಲ ನಾನು ಸಿರಿವರಂ ||

ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು (1997): ಈ ಪ್ರಸಂಗೊಲೆ ಗೊಂಚಿಲ್ಡ್ ಮೂಜಿ ಎಲ್ಯ ಪ್ರಸಂಗೊಳು ಉಳ್ಳ. ಶ್ರೀ ರಾಮ ಪರಂಧಾಮ, ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧರಣ, ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ. ಈ ಕಾಲೊಡು ಬತ್ತಿನ ಪೊಸ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಯೋಗೊಲೆಗ್ ಅನುಕೂಲವಾದ್ ಬರೆತಿನ ಈ ಮೂಜಿ ಕೃತಿಕ್ಳೆಡ್ ರಡ್ಡ್ ಕ್ಯಾಸೆಟ್‌ಡ್‌ಲಾ, ಕಡೆತ್ತವು ಆಟೊದ ರೂಪೊಡ್ಲಾ ಪ್ರಯೋಗ ಆತ್ಂಡ್. ಪ್ರಸಂಗೊಲು ಚುಟುಕಾದ್, ಪದ್ಯೊಳು ಪದ ಪನ್ನಿನಯಗ್ ಅನುಕೂಲವಾದ್, ಬಾಸೆಲ ಪೂರ್ವ ಉಂಡು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಾಗವತೆ ಬೊಕ್ಕ ಅರ್ಥಧಾರಿಯಾದ್ ಕವಿಕ್ಕ್ ಇತ್ತಿ ಅನುಭವೊ ಈ ಪ್ರಸಂಗೊಲೆನ ರಚನೆಡ್ ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪುಂಡು.

ಶ್ರೀರಾಮ ಪರಂಧಾಮೊದ ಒಂಜಿ ಪದ್ಯ:

ವನಜಾಕ್ಷನಂದ ಕಾಲಾಧೀನದಲಿ ಲೋಕ

ದಿನ ದಿನ ಪೊಸ ಚೆಲ್ವೆಸುವುದ

ಮನಕತಿ ಹರ್ಷ ಜೀವನದುತ್ಕರ್ಷವು ಯೇತ

ಕಿಂಕು ವೈರಾಗ್ಯ ನೀನಾರು ||

'ಪುಣ್ಯ ಕೋಟಿ' ಪ್ರಸಂಗೊಡು, ಪೆತ್ತೊಲು ನರಮಾನಿನ ವಿಷಯೊಡು ಎಂಚ ಆಲೋಚನೆ ಮಲ್ತಂದ್ ಪನ್ನಿನ ಒಂಜಿ ಪದ್ಯ:

ಕೇಳಿರೇ ಮಾನವರು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಪ ಜಾಣ್ಮೆಗಳ ನೋಡಿ

ಪಾಲಿಗಾಗಿಯಲ್ಲದೆಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆಯೆ!

ಬಾಲವೆತ್ತಿ ನಲಿವ ನಮ್ಮ ಬಾಳ ಕುಡಿಯ ಕರುಗಳಿಗೆ

ಹಾಲ ಹನಿಯ ಸುಳಿಯಗೊಡರು ಖೊಳರಲ್ಲವೆ!!

ಪುಣ್ಯಕೋಟಿನ ಕತನ್ ಯಕ್ಷಗಾನೋಡು ಬರೆಯಿನವು, ಕವಿನ ಪೊಸ ದೃಷ್ಟಿನ್ ತೋಜವುಂಡು. ಮೂಜಿ ಪ್ರಸಂಗೊಡುಲಾ ತಾಳ, ರಾಗ, ಛಂದಸ್ಸದ ಎಡ್ಡೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಲಾ, ಸುಲಬ ಬಾಸೆದ ಪೊರ್ಲುಲಾ ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪ.

ಇತರ : ಈತತ್ತಂದೆ, ಕೇಶವ ಬಟ್, ಕೆಲವು ಬಿಡಿ ಕವಿತೆಲೆನ್ ಪತ್ರಿಕಾ ಲೇಖನೊಳೆನ್, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಿಕೆಲೆಗ್ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಭಾಷಣೊಲೆಗ್, ಸಂಸ್ಕರಣ ಗ್ರಂಥೊಲೆಗ್ ಲೇಖನೊಳೆನ್ ಬರೆತರ್. ಯಕ್ಷಗಾನೊದ ಮಿತ್ತ್ ಎಲ್ಯ ಲೇಖನೊಲೆನ್ ಬರೆತರ್. ಅಂಚನೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆದ ಕೆಲವು ಎಲ್ಯ ಬರವುಲೆನ್ ಬರೆತಿನವುಂಡು. ಆರೆನ ಮುಖ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪದ್ಯ. ಗದ್ಯೊಡು ಆರೆನ ಬರವಣಿಗೆ ಆರೆನ ಕವಿತೆದಾತ್ ಮಿತ್ತ್ ಮಟ್ಪದವುತ್ತ್. ಅಂಡಲಾ, ಅಯ್ಯ, ಒಂಜಿ ಮೂಲಭೂತ ಆಲೋಚನೆನ್, ಪೊಸ ವಿಷಯೊನ್ ತೋಜಾಪಿನ ತಾಕತ್ ಉಂಡು.

ಮಂದಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಕನ್ನಡ

ಮಂದಾರ ಮಾಲೆ - ಕವಿತೆಲು

ಉನ್ನತ್ತ ರಾಘವ - ಅನುವಾದ

ಸತ್ಯವತಿ ಶಪಥ (ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗ

ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು

ಶ್ರೀರಾಮ ಪರಂಧಾಮ,

ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧರಣ, ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ

ಗಜಾಸುರ ವಧೆ (ಯಕ್ಷಗಾನ)

ಅಹಲೋದ್ಧಾರ (ನೃತ್ಯರೂಪಕ)

ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ 1997

ಅಪ್ರಕಟಿತ

ಯುಗಪುರುಷ ಪ್ರಕಟಣಾಲಯ, ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿ 1997

ಅಪ್ರಕಟಿತ

ಅಪ್ರಕಟಿತ

ಲೇಖನೊಲು, ರೇಡಿಯೋ ಭಾಷಣೊಲು ಇತ್ಯಾದಿ

ತುಳು

ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ - ಎಸೆಳ್ 1, 2	ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ 1977
ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ - ಎಸೆಳ್ 1, 2 ರಡ್ಡನೇ ಅಚ್ಚಿ	ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಕಾಶ ಸಮಿತಿ, ಮಂಗಳೂರು 1981
ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣ - ಸಂಪೂರ್ಣ ಕನತ್ತ ಪೋಣ್ಣ (ಅನುವಾದ)	ವಜ್ರದೀಪ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಳಗಾವಿ 1987 ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರಕಾಶನ ಕುಡುಪು
ಜಾಗಂಟಿ (ಕವಿತೆಲು)	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪ್ರಕಾಶನ ಕುಡುಪು, 1991
ಬೀರದ ಬೊಲ್ಪು (ಕಾವ್ಯ)	ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿ, ಮಂಗಳೂರು 1997
ತುಳು ಪಾರ ಪ್ರಸ್ತಕ	ಅಪ್ರಕಟಿತ

ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್ಟಿಗ್ ತಿಕ್ಕಿನ

ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾಯಿನ ಸನ್ಮಾನೊಲು ಪ್ರಶಸ್ತಿಲು

ಸಂಸ್ಥೆ / ಸಂದರ್ಭ	ವರ್ಷ
ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ ಮಣಿಪಾಲ	1977
ಪೋರ್ಟ್ ಟೌನ್ ರೋಟರಿ ಕ್ಲಬ್, ಪಣಂಬೂರು	9.9.1977
ಎಕಾಡಮಿ ಆಫ್ ಜನರಲ್ ಎಜ್ಯುಕೇಶನ್, ಮಣಿಪಾಲ	2.10.1981
ಕಾಂತಾವರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಬಳಗ, ಕಾಂತಾವರ	1.10.1984
ಶ್ರೀ ಅನಂತ ಪದ್ಮನಾಭ ದೇವಾಲಯ, ಕುಡುಪು	1985
ಬೇಲಾಡಿ ಶಾಲಾ ಬಳಗ, ಬೇಲಾಡಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ	30.6.1987
ಮಿತ್ರ ವೃಂದ, ವಾಮಂಜೂರು	17.5.1987
ಶ್ರೀ ಶರಭೇಶ್ವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಘ, ಶರವು, ಮಂಗಳೂರು	30.5.1987
ತಿಂಗಳೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಬೈದರ್ಕಳ ಗರಡಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ	8.3.1988
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿ - ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಶಸ್ತಿ	1987
(ತುಳು ಬಾಸೆಗ್ ಸಂದಿನ ಸುರುತ್ತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ)	
ತುಳು ಕೂಟ ಕುಡ್ಲ, ಮಂಗಳೂರು	14.4.1988

ಮಂದಾರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬಳಗ, ಬೆಳಗಾವಿ	3.7.1988
ಯಕ್ಷಕಲಾ, ಸುರತ್ಕಲ್	1989
ತುಳುವರೆಂಕುಲು, ಬೆಂಗಳೂರು	23.2.1992
ಉತ್ಥಾನ ಬಳಗ, ಸಸಿಹಿತ್ತು, ತುಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪ್ರದಾನ	1.6.1993
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ, ಮಂಗಳೂರು	1993
ವಿಶ್ವ ತುಳು ಸಮ್ಮೇಳನ	24.4.1994
ಶ್ರೀ ಭ್ರಾಮರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮಂಡಳಿ, ಕಟೀಲು	6.8.1994
ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ	2.10.1994
ದ.ಕ. ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಉಡುಪಿ	11.11.1995
ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಘ, ಪಾಂಡೇಶ್ವರ, ಮಂಗಳೂರು	1995
ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ	1995
ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಭಜನಾ ಮಂದಿರ, ಕೇಮಾರು	16.12.1995
ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿ, ನವದೆಹಲಿ ಫೆಲೋಶಿಪ್ (ತುಳುಕ್ಕು ಸುರುತ್ತವು ಶ್ರೀ ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈಕ್ಕುಳೆ ಒಟ್ಟುಗು)	1996
ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿ	6.3.1996
ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ	
ಶ್ರೀ ದುರ್ಗಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಅಗಲ್ವಾಡಿ, ಕಾಸರಗೋಡು	6.5.1996
ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡಮಿ, ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿ	28.3.1997

ಅತ್ತಂದೆ, ಶಿಷ್ಯವೃಂದೊಲು, ಕೆಲವು ಯಕ್ಷಗಾನ ಸಂಘೊಲು ಸನ್ಮಾನ ಮಲ್ತಾದೆ. ಆಯ್ತೆ ದಾಖಲೆ ತಿಕ್ಕುಜಿ.

ಇಂಚಿ ತಾನೆ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತಿನ ಸಂಸ್ಥೆಲೆಡ್, ಕ್ಷೇತ್ರೊಲೆಡ್, ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಕೆಲಸ ಮಲ್ತಾದೆ ಗೌರವ ಪಡೆಯಿನ ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಬಟ್, ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯೊಡು, ಯಕ್ಷಗಾನೊಡು ಮಲ್ತಿನ ಕೆಲಸ ಮಾತ ಕಾಲೊಗು ಉಂತುನವು.

ಮಂದಾರ ರಾಮಾಯಣದ ಮಿತ್ ತೆರಿದಿನಕ್ಕೆನ ಪುಗರ್ತೆ

ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂಬ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಕೃತಿ

- ಸೇಡಿಯಾಪು ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟ

ತುಳುವರು ಇದನ್ನು ಸ್ವರ್ಣ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಓಲಗಿಸಿಯಾರೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನನ್ನದು.

- ದಿ ತಕ್ಕುಂಜ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟ

ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತ ನಿಧಿ.

- ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಣ್ಣಣ್ಣ ರೈ

ತುಳುವಪ್ಪೆಗ್ ಇಂಚಿನ ದಿಂಚಿನ ಕುಂಕುಮೊದ ಕರಡ್ಡಿಗನ್ ಕೊರುದು ಅಲೆನ ಮುತ್ತೇಸಿ ಮುಂಡೊನು ಪುಲ್ಕಾನಗ ತೂಪಿನಂಗೆ ಮಲ್ತಿ ಬರ್ಸಮಗೆ ಬಟ್.

- ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ

ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿಸಾಟಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಜಾನಪದ ಸತ್ಯ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ.

- ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ

ತುಳುವಿನ ಕಂಪು ಸೊಂಪು ಪೆಂಪುಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಡಿದ ಈ ರಾಮಾಯಣವು, ಫಣಿರಾಯನು ತಿಣುಕುವಂತೆ ಮಾಡದು. ಬದಲಾಗಿ ಅವನ ಹೆಡೆಯ ಮಣಿಯಾಗಿ ರಂಜಿಸಲಿದೆ.

- ಏರೈ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಆಳ್ವ

ಈ ಕವಿ ತುಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಣಿಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ, ತುಳು ಭಾಷಾ ಸರಸ್ವತಿ ಅವರ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿದು ಬರುವ ರೀತಿ ವಿಸ್ಮಯಕರ.

- ಬನ್ನಂಚೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರೈ

ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಮಂದಾರರ ಮಹಾಕಾವ್ಯ.

- ಬಿ.ವಿ. ವಿವೇಕ ರೈ

ಅಪ್ಪಟ ತುಳು ಕಾವ್ಯ, ತುಳುವಿನ ಬನಿ, ಬಿರುಸು, ನೆಯ್ತಿ, ನಲ್ಮೆ, ನಸೆ, ಪಸೆ, ಕೊಲ್ಮೆ, ಗೆಲ್ಮೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಇದು ತುಳುವಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸೌಭಾಗ್ಯ.

- ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ

ಪುಷ್ಪನಾಡ, ಪುಷ್ಪಬಾಣಿ, ಪಾಪತ್ರ, ಪಂಪುತಿ
 ಲಂಡೆತ್ತ ಮುಳುಬಲಗದ ಎಕ್ಕೊನ ಬೆಲೆ
 ಬೆಂಪಿನ ನಮ ಜಿಯೊಕುಲೆನ ನಾಡನೆಲೆನ,
 ಉಳು ಪುಳುಕು ಪಂದಾಯನ ಕಾನಿಲೆನ
 ಮತ್ತೆರೆಗಲಾ ಕೋಪಾದ ಕೊರುವ ಪದೇಕೊಳು
 ಮದಬಯಿಗನಂಬಿ ಪುಳುವೆಲೆ ಪನ್ನಿ ಮೊಕುಲೆ
 ಸರಮಗಲೆನ ಕನಾಪುಕ ಪುಳು ಪಾಪತ್ರ ಉಳಿವಿ
 ಏಕಲೆ ಮುಳಲೆನ ನಾಡೊಂದುಂಟು.

ಪುಳು ಬಾಣಿ, ಪಾಪತ್ರ, ಪಂಪುತಿ, ಪುಷ್ಪನಾಡ
 ಲಂಡೆತ್ತ ಮುತ್ತ ಈ ಜಿಯೊಕುಲೆನ ಪತ್ತಿ ಮೊಳೆ
 ಉಳಿಮೊಳಲೆನ ಈ ಮುಕುಲು ಕೆಲವಾದ ಕೊಪ್ಪೆ.
 ಪುಳುಕ ಮುಳುಬಲಗದ ಪೋಪಾದ ನನ ಮುತ್ತಿನ
 ನಮೊ ಎಂಪೆಂಪಿ ಕಪ್ಪೆಲೆನ ಮುಟ್ಟರೆ ಎಂಪೆ
 ದಂಬು ಪೋಪೊಡುನ್ಪಿ ಸ್ತೇರಣೆಲೆನ ಲಕುಡ
 ಉಳಿಮೊಳಲೆನ ಉಳು ನಡತೆ ಶಾಖು ನಡತೆ
 ಕೊಪ್ಪಿಪಾದ ಕೊಪ್ಪೋ.

ಹೈ. ೨೦.೧. ೨ನೇನಕ ಹೈ
 ಉಳಿವಿ
 ಕನಾಪುಕ ಪುಳು ಪಾಪತ್ರ ಉಳಿವಿ